

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkészi Szakfolyóirat
76. évfolyam
2001/10.

Tartalom

MÉCSSES A TE IGÉD

BÖLCSKEI GUSZTÁV / Meditáció 2Móz 17,8–16 alapján	361
---	-----

TANULMÁNYOK

CSEPREGI ZOLTÁN / Vértádak a reformáció korában	362
---	-----

KITEKINTÉS

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES / A világ gyógyításáért	365
JOHN D. BREWER / Az északír konfliktus története	366

FIGYELŐ

GÁNC S PÉTER / Őszinte töprengés Orosháza után	369
HARMATI BÉLA / Megnyitó igehirdetés	370
Mikola István egészségügyi miniszter előadása	372
ITTZÉS JÁNOS / Üdvözítő hitünk titkai	374
SZABÓ LAJOS / Fenntartott, eltartott, megtartott egyház	376
RIBÁR JÁNOS / Befejező áhítat	381
RIBÁR JÁNOS / Találkozó orosházi szemmel	382

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Luther Márton igehirdetése 1517. Szent Máté napján	384
BOZORÁDY ZOLTÁN / Szentháromság ünnepe után 18. vasárnap	386
HARMATI BÉLA / Szentháromság ünnepe után 19. vasárnap	387
ITTZÉS JÁNOS / Szentháromság ünnepe után 20. vasárnap	388
KÁPOSZTA LAJOS / Reformáció ünnepe	390
SMIDÉLIUSZ ZOLTÁN / Szentháromság ünnepe után 21. vasárnap	391
SZEBIK IMRE / Szentháromság ünnepe után 22. vasárnap	392
BÉRES TAMÁS / Igihirdetés az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanévzáró istentiszteletén	394
SZEBIK IMRE / Igihirdetés a regionális millenniumi ünnepen, 2001. június 23-án	395
GOTTFRIED HALVER / Advent 3. vasárnapja	396
SZEBIK IMRE / Igihirdetés a Szilágyi Dezső téri templomban 2001. augusztus 19-én	399
HEGEDŰS ATTILA / Tanévnyitó istentisztelet	400

BÖLCSKEI GUSZTÁV

Meditáció 2Móz 17,8–16 alapján*

Közben az amalekiták előrenyomultak, hogy Refidimnél megküzdjenek Izrael fiaival. Mózes így szólt Józsuéhez: *Válassz ki magadnak férfiakat, és holnap szállj harcba az amalekitákkal. Én pedig Isten botjával a kezemben kiállok a domb tetejére.* Józsue úgy tett, ahogy Mózes parancsolta, s kivonult, hogy megütközzék az amalekitákkal. Mózes közben Áronnal és Húrral fölment a domb tetejére. Ameddig Mózes a kezét kitarva tartotta, az izraeliták fölényben voltak, de ha leeresztette a kezét, az amalekiták jutottak fölényhez. Mózes karja végül is elfáradt. Ezért vettek egy követ, odavitték és ráültették. Áron és Húr pedig a karját tartotta, egyik az egyik oldalon, a másik a másik oldalon. Így a karja napszálltaig kitarva maradt. Józsue kardélre hányta az amalekitákat és hadi népüket. Ezután az Úr így szólt Mózeshez: *Írd le ezt emlékül egy könyvbe, és közöld Józsuéval, hogy az amalekiták emlékét kitörölöm az ég alól.* Mózes oltárt épített és Jahve-Nisszinek nevezte, mivel – úgymond – az Úr hadijelvénye a kézben!, az Úr háborút visel Amalék ellen nemzedékről nemzedékre.

Az álom után mindig jön az ébredés. A szabadság álma után is. S a szabadságát csodálkozva elhitt nép ott találja magát egy orvtámadás kellős közepén. Az esélyek nem egyenlők. A támadók vannak a hazai pályán, a pusztalakó, hivatásos (szakértő) harcosok csapnak le az Isten által megígért, de ismeretlen jövő felé vándorló népre.

Ebben a helyzetben adódik a hamis alternatívák kísértése. A hamis alternatívák mindig hamarabb vannak kéznél, mint az igazi megoldás. A végletes s így hamis megoldások egyike abból indul ki, hogy: „Itt van Isten köztünk, ezért nem kell csinálnunk semmit”. A másik abból, hogy „Nincs sehol az Isten, ezért mindent nekünk kell csinálni”. Pedig szabadság, megmaradás, az esély megmaradása csak ott lehetséges, ahol ez a kettő, imádság és küzdelem, nem válik el egymástól. Itt van Isten köztünk, ezért tesszük azt, amit helyettünk, a mi időnkben más nem tehet meg. A megmaradásért, a továbblépésért, a kártékony feledés legyőzéséért.

Az egy cél felé haladóknak tudniuk kell egymásról, látniuk kell egymást. Az Istenben igazán bízó nép minden élethelyzetben tudja, hogy ennek a kettőnek, imádságnak és küzdelemnek (munkának), köze van egymáshoz.

Látni és láttatni kell egyszerre. S ma már azt is megkérdezhetjük: Mit láttunk és mit láttattunk a milleniumi események, rendezvények, ünnepek láncolatában? Találkozások sorozatát, amelyben egyszerre jelenhetett meg a mindig és mindenütt egyforma elem, a találékony szeretet és fantázia által formált egyedi ünnepelés.

Amely által erősödhetett a tudat és felismerés, hogy egymás ellenében ünnepelni, imádkozni vagy emlékezni mindig csak célját tévesztett, rövidlátó pótcselekvés.

Sokszor hallottuk idézni ezeken a megemlékezéseken első királyunk, István intelmeit. Hadd idézzek most egy másik koronás főt, a Magyarország megmaradásáért küzdeni és imádkozni tudó Bocskai Istvánt: „Minekünk ez a fundamentuma megmaradásunknak, hogy az egyik magyart másikkal ne étessek”.

Önpusztító, közösségromboló energiákkal szembehelyezni csak ezt a lelkületet szabad és érdemes. S ezt látjuk ott ebben a történetben. Az „egyedül nem megy” igazsága jelenik meg akkor, ha a történet szereplői a helyükre kerülnek. A küzdő Józsué a síkságon, az imádkozó Mózes a hegyen, egymásról tudva és egymáshoz tartozva. S majd a Mózes fáradtan aláhulló kezét megtámasztó segítők, Áron és Húr. Az egymás kezét megtartó, felemelni segítő közösség, család és nép megmarad. Az egymás kezét lehúzó, visszahúzó család, közösség és nép csak széthullásra képes.

S végül: ennek a bibliai történetnek az íve átnyúlik az Újszövetségbe. Oda, ahol magunk előtt láthatjuk a nagypéntek előtti éjszakán felemelt kezű, imádkozó Jézust. Ezt a felemelt kezét nem támogatja senki. A tanítványok alszanak. De ebből a felemelt kézből sugárzik minden korra és minden népre az önfeláldozó szeretet áldása. Legyen és maradjon ő a mi reménységünk, aki egyedül küzdött és imádkozott, hogy mi együtt tehessek ezt Isten vándorló népének tagjaiként minden körülmények között.

* Elhangzott 2001. augusztus 19-én, a budapesti Szilágyi Dezső téri templomban.

CSEPREGI ZOLTÁN

Vérvádak a reformáció korában¹

Igen meglepő, hogy Luther Márton szemlátomást elfogadta a zsidókkal kapcsolatos szóbeszédek (vérvád, ostyagyalázás, kűtmérgezés²), s nem fogalmazta meg kételyeit ezek iránt. Jóllehet kritizálta a bűnbakképzést, s tisztában volt vele, hogy a zsidók kategorikusan tagadták ezeket a vádakokat, valóságtartalmukat mégsem kérdőjelezte meg, mert összeegyeztethetőek voltak az Újszövetség által meghatározott világképével (1Thessz 2,14–16). Luther 1517-es kommentárjában (Zsid 5,1) utal az 1510-es brandenburgi ostyagyalázási perre (megtörténtnek fogadva el az ostyák szurkálását és vagdalását), bár az ott megégetett 38 zsidónál inkább elítélendőnek tartja az evangéliumot üldöző keresztényeket.³ Ugyancsak az 1510-es (holttest hiányában nem bizonyított) brandenburgi vérvádra utal vissza 1544. január 27-i prédikációjában: „ezek a véredek egy csomó gyermeket fognak még elveszejteni Brandenburgban”.⁴ Ezekkel a rágalmakkal egy másik reformatori teológus nézett szembe, akit nagy valószínűséggel Andreas Osianderrel⁵ azonosíthatunk.

A reformáció korabeli német közvéleményt alapvetően határozta meg a berlini ostyagyalázási per, melynek során 1510 júliusában mintegy száz zsidó vádlottból 38-at ítélték máglyahalálra kínpadon kicsikart vallomások alapján, s a brandenburgi tartomány összes zsidóját örökre kiűzték. A szentségtartót köztudottan Paul Fromm üstfoltozó lopta el a knoblochi templom-

ból, aki kivégzése előtt meggyóna bűnét és az elítélt zsidók ártatlanságát, de ez csak jóval később kapott nyilvánosságot. Ahogy az 1510-es brandenburgi ostyagyalázásról,⁶ úgy a bazini gyermekgyilkosságról is egy megbízható, illusztrált röpiratból értesülhettek a kortársak.⁷ E szerint 1529. május 6-án, áldozócsütörtökön eltűnt Bazinból, a Pozsony megyei mezővárosból a kilencéves Hänsel Meylinger. Holttestére 12-én bukkantak, s még aznap fogságba vetették a zsidó lakosokat. Másnap ejtették meg a halottszemlélt a környező városok (Pozsony, Nagyszombat, Modor, Szenc) esküdteinek bevonásával. A gyanúsítottak kihallgatását – a pünkösdi ünnepek miatt – csak 18-án, kedden kezdték meg, s 21-én pénteken már meg is égették az egész zsidó közösséget, mintegy 30 férfit, nőt és gyermeket. (Josel von Rosheim emlékirata⁸ tévesen ostyagyalázást említ, s az áldozatok számát 36-ra teszi. Hogy a Morva folyó menti Marchegg községből nála Morvaország lett, az a kiadó, Isidor Kracauer hibája, melynek több kutató, így Selma Stern és J. Friedrich Battenberg is áldozatul esik.⁹) Az illetékes hatóságok (I. Ferdinánd király, Báthori István nádor, Nádasdy Tamás budai várnagy, a magyar kamara) ilyen tempó mellett képtelenek voltak eredménnyel beavatkozni az eseményekbe, noha az eljárás jogszerűségét folyamatosan vitatták.¹⁰

¹ A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán benyújtott *Reformáció és zsidóság* c. habilitációs irat részlete.

² WA 53,482, 520, 530, 538 (1543); WA 49,373 (1544. április 15.): „ahol csak kézre kerítik gyermekeinket, felváltva döfködik és fogják le őket, csak azért, mert erre a névre kereszteltettek meg”. A vérvádat pedig még Johannes Pfefferkorn is nevésegesnek bélyegezte: *Speculum adhortationis Judaica ad Christum*. Colonie, [Martin von Werden,] 1507. Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts. 1–22. Stuttgart, 1983–1995. (alább: VD 16) P 2302. OSzK Inc. 1171(5). D1b: „Messze kerüljétek tehát ezt a nevéseges, hazug és (ha szembenéztek a valósággal) nekünk keresztényeknek nem kis szégyenünkre szolgáló szóbeszédet!” Luther álláspontjának hátterében 1525-ös személyes élménye áll: „Itt van nálunk egy lengyel zsidó, azért küldték, hogy 2000 aranyért megmérgezzon, de barátaim levélben leleplezték. Orvosdoktor, és hihetetlen ravaszágával valamint fáradhatatlanságával mindenre képes.” WAB 3,428k (nr. 821); vö. WAB 3,439 (nr. 829); WA 48,495 (nr. 2501c); WATR 2,2501. A merénylő megbízói homályban maradtak.

³ WA 57 III, 168.

⁴ WA 49,327.

⁵ Hogy Osiander lehetett-e az alább idézendő szakvélemény szerzője, vö. Hägler, Brigitte: *Die Christen und die „Judenfrage“: am Beispiel der Schriften Osianders und Ecks zum Ritualmordvorwurf*. Diss. Frankfurt, 1991. Erlanger Studien 97. Erlangen, 1992. 28–38.

⁶ Vö. Josel von Rosheim emlékirata nr. 5 (Kracauer, Isidor (ed.): *Rabbi Joselmann de Rosheim. Revue des études juives* 16 (1888) 84–105, 96). A kortárs röpirat szövegét (modern fordítással) közli Heiko A. Oberman (*Wurzeln des Antisemitismus. Christenangst und Judenplage im Zeitalter von Humanismus und Reformation*. Berlin, 1981. 129–133, 197–200).

⁷ *Ain erschrockenlich geschicht vnd Mordt / so von den Juden: zu Pösing / ain Marckht / in Hungern gelegen: an ainem Neünjährligen Knäblin begangen / wie sy das jämertlich gemartert / geslagen / gestochen / geschnitten / vnd ermördt haben: Darumb dann bis in die Dreyssig juden / mann vnd weybs personen / vmb jr mißhandlung / auf Freytag nach Pfingsten / den XXI. tag May des M.D. vnd XXIX. Jars / verprennt worden seind.* VD 16. E 3831; OSzK Röpl. 95; kiadása: *Monumenta Hungariae Judaica* (alább: MHJ) 1,404–411 (nr. 329); első leírása: *Zeitschrift für Hebräische Bibliographie* 6 (1902) 95 (nr. 4). A müncheni Universitätsbibliothek egy ettől eltérő kiadás példányát őrizi: Jus 4837.

⁸ Josel von Rosheim emlékirata nr. 13 (Kracauer 1888. 90, 98).

⁹ Stern, Selma: Josel von Rosheim. Befehlshaber der Judenschaft im Heiligen Römischen Reich Deutscher Nation. Stuttgart, 1959. Repr. München 1973. 73; TRE 29,425. Az utóbbi lexikoncikk szerzője pár évvel később már kijavítja ezen tévedését: Battenberg, J. Friedrich: *Das Europäische Zeitalter der Juden. Zur Entwicklung einer Minderheit in der nichtjüdischen Umwelt Europas*. 1. Von den Anfängen bis 1650. Darmstadt, 1990. 186.

¹⁰ MHJ 1,412 (nr. 331); MHJ 8,163 (nr. 180); MHJ 10,85 (nr. 47); Egyház-történeti emlékek a magyarországi hitújítás korából. Ed.: Bunyitay Vince, Rapáics Raymund, Karácsonyi János. 1. Bp. 1902. 465 (nr. 469).

Gerson Wolf állítólagos bécsi levéltári forrásokra hivatkozva olyan változatot terjesztett el a zsidó szakirodalomban, hogy a fiút elbújtatták, és az eljárásban nem is volt holttest,¹¹ de ez bármilyen hatásos is, kétségtávol a képzelet szüleménye. Már az a körülmény is gyanút kelthet bennünk, hogy Wolf éppen ennek a perdöntő dokumentumnak a közlését tekintette feleslegesnek. A Wolfnál szereplő személynév (Esslein Ausch) sem fordul elő az áldozatok fennmaradt névsorában.¹² Példa nélkül való volna az is, hogy *corpus delicti* hiányában folytassanak le bűnvádi eljárást, ám a halottszemle tényét a röpirattól független, elfogulatlan források is megerősítik, nevezetesen a jelenlévő esküdtek útiköltség-elszámolásai.¹³ A Wolfot követő Selma Stern érezte ezt az ellentmondást, és szükségét látta megjegyezni, hogy a „valós” tényállás (a bűncselekmény állítólagos hiánya) a kortársak előtt mindvégig rejtve maradt.¹⁴ Brigitte Hägler (1992. 214. 26.j.) megtalálta végül a Wolf által használt és hivatkozott aktát, de az a röpirattal összhangban valóságnak tekinti a halálesetet.

A Wolf által kiadott levelek (összhangban Andreas Osiander véleményével) azonban mindenképpen bizonyítják a per gazdasági indítékait (a hitelezők eltüntetése, vagyonuk elkobzása).¹⁵ Természetesen ugyancsak pénzügyileg volt Ferdinánd király érdekelt abban, hogy a zsidók fölötti kizárólagos joghatóságát féltékenyen őrizze. Igen tanulságosak Ferdinánd utasításai, melyeket Salm Miklós grófnak küldött a vizsgálat folytatásával kapcsolatban. Ezekből kiderül, hogy a legcsekélyebb kétely sem vetődött fel benne a Bazinban kínvallatással kicsikart tanúvallomások megbízhatóságával kapcsolatban: a zsidók által elkövetett rituális gyermekgyilkosságot kész ténynek tekintette.¹⁶

Osiandernek a nem sokkal az események után papírra vetett szakvéleménye¹⁷ 20 pontban bizonyítja a vérvádak megalapozatlanságát (elsősorban az Ószövetség rituális előírásaiból, de utalva az ilyen vádak tiltó pápai és császári rendeletekre is). IV. Ince pápa, majd őt követve X. Gergely, továbbá II. Frigyes császár, végül pedig III. Frigyes – a regensburgi vérvád kapcsán – tiltotta meg a gyermekgyilkosságokkal való hamis vádaskodást.¹⁸ III. Pál pápa majd 1540. május 12-i bullájában hívja fel a magyar, cseh és lengyel püspököket az ilyen rágalmak elleni fellépésre.¹⁹ A birodalomban pedig V. Károly császár erősíti meg III. Frigyes rende-

letét (Speyer, 1544. április 3.): „hogy ezután senki, bármilyen rendű volna is, zsidókat ne vessen ezért fogságba, ne kínozzon vagy vallasson, ne végezzen ki elégséges bizonyíték vagy hitelt érdemlő tanúk vallomása vagy tettenérés hiányában, hanem ha ilyen panasz vagy feljelentés érkezne, azt előbb a római császárhoz mint a birodalomban élő zsidóság legfőbb bírójához juttassa el, és tőle várjon intézkedést.”²⁰

De még Bél Mátyás is hitelesnek tekinti a nagyszombati (1493) és bazini (1529) tanúvallomásokat, bár ezeket cáfoló szerzőket is idéz.²¹ Magyarországon az 1791:38. tc. végül Osianderéhez hasonló érveléssel tiltja be a vérvádakat.

A nürnbergi reformátor ezt követően a röpirat alapján további 12 pontban mutatja ki a bazini eljárás gyengeségeit, végül hét lehetőséget fogalmaz meg a valódi tettes személyének a kiderítésére. Eszmefuttatását szigorúan magánvéleménynek tekinti, s a számunkra ismeretlen címezett felszólítja annak bizalmas kezelésére.

Osiander irata egy másik vérvád kapcsán látott nyomdafestéket, és lett közismert. 1540 tavaszán egy gyermek holttestére bukkannak a weissenburgi erdőben, aki Sappenfeldről, Moritz von Hutten eichstätti püspök birtokáról tűnt el. A gyilkossággal az Ottheinrich, rajnai palotagrófhoz tartozó Titting zsidóit gyanúsítják. A püspök Eichstättbe viteti a tetemet, és megidézi a környék zsidóit, de az istenítélet nem hozza a kívánt eredményt.²² Ekkor jelennek meg ketten Haug von Parsberg szomszédos birtokáról is, és ártatlanságuk igazolásául átadnak egy iratot, a fent ismertetett szakvéleményt. A könyvet a püspök Johann Ecknek adja át, aki részletes bírálatot ír róla.²³ A valószínűleg nürnbergi nyomtatvány kiadójának személyét nem ismerjük, de Ottheinrichet gyanúsítja vele a korabeli gúnyvers, aki birtokosként volt érintett az ügyben: „*Otto Herzog, ein Mameluck / Der das Christen Blut gedruckt.*” A palotagróf és Eck levélváltása a könyvről²⁴ még inkább alátámasztja ezt a gyanút, továbbá azzal a tanulással is szolgál, hogy Ecknek semmi bizonyítéka nincs Osiander szerzőségére, csak abban biztos, hogy a művet egy lutheránus írta.²⁵ Eck talán nem annyira a téma miatt csapott le a „zsidókönyvre”, hanem inkább az alkalmon kapott, hogy régi ellenfelét,²⁶ az evangélikus Osiandert kompromittálja mint *Judenvater*-t és zsidó pénzzel megvesztegetett prókátort.²⁷ Ottheinrich figyelme viszont ebben az ügyben

¹¹ Wolf, G[erson]: *Historische Skizzen aus Oesterreich-Ungarn*. Wien, 1883. 296k. Ugyanígy a Magyar Zsidó Lexikon. Bp. 1929. 97; *Encyclopaedia Judaica*. Jerusalem, 13 (1971) 352k; Battenberg 1990. 185. Kivételesen nem vette át ezt a verziót Simon Dubnow (*Weltgeschichte des jüdischen Volkes*. Von seinen Urfanfängen bis zur Gegenwart. Bd. VI. Die Geschichte des jüdischen Volkes in der Neuzeit. Das XVI. und die erste Hälfte des XVII. Jahrhunderts. Berlin, 1927. 263).

¹² Kaufmann, David: *Die Märtyrer des Pösinger Autodafés von 1529*. Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums (alább: MGWJ) 38 N.F. 2 (1894) 426–429.

¹³ MHJ 8,162 (nr.179).

¹⁴ Stern, Selma 1959. 72.

¹⁵ Utánközlés: MHJ 1,402–404, 413–416 (nr. 328, 333).

¹⁶ MHJ 1,419–420 (nr. 336).

¹⁷ *Vajon igaz és hihető-e, hogy a zsidók a keresztények gyermekeit titkon megölik és vérükkel élnek*. Kiadása: Andreas Osiander d. Ä.: Gesamtausgabe. Ed. Müller, G./Seebaß, G. Bd. 7. Gütersloh, 1988. (alább: OGA) 223–248 (nr. 257).

¹⁸ Vö. Stern, Moritz: *Die Päpstlichen Bullen über die Blutbeschuldigung*. 2. Aufl. München, 1900. 10–21; *Kirche und Synagoge*. Stuttgart, 1 (1968) 265–267 (nr. 54–56); Battenberg 1990. 101–109.

¹⁹ Bondy, Gottlieb: *Zur Geschichte der Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien von 906 bis 1620*. I. 906–1576. Prag, 1906. 327–329 (nr. 453).

²⁰ Feilchenfeld, Ludwig: *Rabbi Josel von Rosheim. Ein Beitrag zur Geschichte der Juden in Deutschland im Reformationszeitalter*. Strassburg, 1898. 58kk.

²¹ *Notitia Hungariae novae historico geographica*. II. Bécs, 1736. 21–24, 120.

²² Vö. Josel von Rosheim emlékiratai nr. 24 (Kräuer 1888. 93, 100); WA 53,482. A gyilkosság áldozata mint „tittingi (!) boldog Mihály” vonult be a helyi legendákba.

²³ *Ains Juden büechlins verlegung: darin ain Christ / gantzer Christenheit zu schmach / will es geschehe den Juden vnrecht in bezichtigung der Christen kinder mordt ... Hierin findest auch vil histori / was üfels vnd büeberey die Juden in allem teütschen land / vnd andern Künigreichen gestift haben*. Gedruckt zu Ingoldstat, durch Alexander Weissenhorn, 1541. VD 16. E 383. OSZK Ant. 3771(2). A továbbiakban: *Verlegung*.

²⁴ *Beiträge zur bayerischen Kirchengeschichte* 7 (1901) 231k.

²⁵ Vö. Eck: *Verlegung* D4a: „Jó, legyen Hosander vagy egy másik lutheránus tévtanító.”

²⁶ Eck 1539-ben írt Osiander káteprédikációi ellen. Vö. OGA 7,76–75 (nr. 253).

²⁷ *Verlegung* B3a: „vngeleter wäscher”, D3b: „vnseelig mitt gelt erkauffter judenfürsprech”, E1a: „juden vertädiger”, R1b: „find ich dich da du juden-uater”.

terelődhetett Osianderre, akit még ugyanebben az évben meghívott a pfalz-neuburgi egyház reformálására.²⁸

Osiander szakvéleménye világosan elkülöníti az Izráel-kérdés jogi és teológiai kezelését: „Ezen okok és körülmények készítettek engem, [...] még mielőtt eljutott volna hozzám ez az új hír a baziniakról, hogy szemernyt se higgyek ennek a rágalomnak és gyanakvásnak, hanem mindig szilárdan és rendíthetetlenül meg legyek győződve, hogy ebben az esetben a zsidókkal történik jogtalanság, jóllehet más bűneikkel valószínűleg kiérdemelték, hogy Isten ilyen szerencsétlenséget küld rájuk. Ennek megítélése azonban egyedül Istenre tartozik, bízzuk mi is őrá.” – summázza gondolatmenetét.²⁹ Luther, bár hitelt adott sok rágalomnak, hasonló gyakorlati következtetésre jut: „bosszút állnunk nem szabad”.³⁰ Martin Bucer szerint a keresztény felsőbbség Isten büntetésének eszközeként tartja szolgáskorban a zsidókat, ugyanakkor meg is kell őket védelmeznie a tetteles bántalmazásoktól, „a keresztények pedig legyenek hozzájuk irgalmasok és barátságosak, ne gúnyolják és gyalázzák őket, hogy ők részvétet és szeretetet találjanak nálunk” – írja amúgy igen szigorú 1538-as javaslatában.³¹ Hogy a csőcselék mégis Bucer és Luther könyveire hivatkozva vert meg és rabolt ki zsidókat, történetileg akár hitelesnek is tekinthető, és jó példa arra, hogy valaki olyasmit idéz, amit nem olvasott.

A magyarországi esetnek a szomszédos cseh királyságban, Sziléziában is akad párhuzama. 1535-ben Brandenburgi György jágerndorfi hercegségében (ma Krnov, Csehország) volt a bazinihoz hasonló vádaskodás, de a zsidó vádlott itt nem egy gyermek megölését ismerte be a kőpadon, hanem hogy a tartomány összes asszonyának életére tört.³² A történet abban is hasonlít a brandenburgihoz és a bazinihoz, hogy a tartomány összes zsidó lakosát elfogták mint cinkost, s a „tettes” megégetése után az ő sorsukról kellett döntenet. A pernek ugyanis olyan varázslás a tárgya, melybe állítólag minden sziléziai zsidó férfi be van avatva, és a máglyahalálra ítélt fővádlott vallomásában explicite megfogalmazódik a zsidók közveszélyes gonoszsága: „...továbbá figyelmeztetett, hogy minden zsidó gazfickó és csirkefogó, akikben nem lehet megbízni, és ha egyiküknek egy kereszténnyel akad dolga, legyen az vásárlás, eladás, pénz vagy bármi,

mindenféle huncutsággal becsapják a keresztényeket, ráadásul naponta imádkoznak a keresztények ellen.”³³

A vádlottak érdekében többen is közbenjártak, és I. Zsigmond lengyel király egy ismeretlen kancellistájának érvelése igen emlékeztet az Osiander-féle álláspontra: „Szokásba jött ugyanis, hogy a keresztények gyűlöletének kitett zsidókat ártatlanul vádolják és kegyetlenül bánnak velük, éppen úgy, ahogy a történetírók tanúsága szerint a pogányok jártak el régen a keresztényekkel szemben. Mert akkor a keresztények nyakába varrták a gyermekgyilkosságokat, majd ugyanúgy hurcolták őket a vesztőhelyre, mint most a zsidókat.”³⁴

A bűncselekmény valódiságában különben nem kételkedő György őgróf végül ansbachi tanácsosaira hallgatva óvadék ellenében szabadon bocsátotta a fogoly zsidókat, és visszahelyezte őket korábbi jogaikba,³⁵ holott korábban még teljes kiűzésüket latolgatta.³⁶ Marcus Brann, a téma feldolgozója csak egy korábbi pontig ismerte a történetet, így a befejezést illetően téves következtetésre (kiűzés) jutott. A jágerndorfi zsidók kiűzésére azonban csak az őgróf halálának évében, 1543-ban került sor.³⁷ Ebben az ügyben az Ágostai Hitvallás benyújtójaként is ismert Brandenburgi György olyan előítéletek és ideológiák fölött álló politikusnak mutatkozik, aki zsidó és nem zsidó alattvalóit egyaránt kielégítő kompromisszumra törekszik (anyagi érdekeit ez esetben nem érintette a döntés, hisz a kiűzött zsidók adóját mindenütt a többi lakosra terheltek).

Nem éréktelen, hogy míg az őgróf sziléziai tanácsosai a kiűzést szorgalmazták, addig a frankok a zsidókkal szemben gyakorlandó méltányosság mellett érveltek (pedig mindkét csoport a lutheri reformáció híve volt!). Az ügy aktáit tanulmányozva ezért elnagyoltnak tűnik az az elterjedt beállítás, mely szerint protestáns tartományuraikkal szemben a zsidóság katolikus pártfogók segítségére volt utalva. (A jágerndorfi eljárással kapcsolatban például éppen Jacob von Salza boroszlói püspök igyekezett leginkább a zsidók Sziléziából való kitiltását elérni.³⁸) Ehelyett inkább az figyelhető meg, hogy keleten, Sziléziában a kielezett gazdasági versengés inkább befolyásolta a zsidókhöz való viszonyulást,³⁹ mint nyugaton, az ansbachi frank őgrófságban.

²⁸ Vö. OGA 7,486–491 (nr. 283). Osiander 1543-as egyházi rendtartása uo. 569–878 (nr. 293).

²⁹ OGA 7,240.

³⁰ WA 53,522 (1543). Vö. uo. 527: „óvakodjanak a zsidóktól és kerüljék őket, ahol csak tudják, de nem átkozhatják vagy bántalmazhatják tetteleg őket”.

³¹ Martin Bucers Deutsche Schriften. Bd. 7. Schriften der Jahre 1538–1539. Ed. Stupperich, R. Gütersloh / Paris, 1964. 356.

³² Josel von Rosheim emlékirataiban (nr. 18. Kracauer 1888. 91, 99) tévedésből vérvádról ír.

³³ A kihallgatási jegyzőkönyvet közölte: Brann, Marcus: Die Geschichte der Juden in Schlesien. H. 5. Breslau, 1910. Jahresbericht des jüdisch-theologischen Seminars Fraenkel'scher Stiftung, LXXVII–LXXXII.

³⁴ Geheimer Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, I. HA, Rep. 21, Nr. 201, Fasc. 1:1 (M).

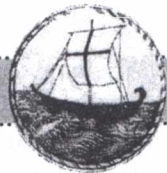
³⁵ Uo. 1:16k. (György sziléziai alattvalóinak. 1535. november 12.)

³⁶ Vö. Staatsarchiv Nürnberg, Brandenburger Literalien (alább: StAN BL) 1244:12kk (György Hans Jordannak 1535. november 22.).

³⁷ Troska, Ferdinand: Geschichte der Stadt Leobschütz. Leobschütz, 1892. 65.

³⁸ Pollak, Max: Daten zur Einwanderung ungarischer und polnischer Juden nach Schlesien. MGWJ 39 (1895) 559–562.

³⁹ Ld. Jágerndorf városa György őgrófnak. 1534. március 12. StAN BL 1244:3; Leobschütz városa György őgrófnak. 1535. október 20. és 1537. november 2. StAN BL 1244:8k, 29; az oppelni hercegség városai György őgrófnak. 1538. április 2. StAN BL 1244:32–37.

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

A világ gyógyításáért

A Lutheránus Világszövetség 10. nagygyűlése – Előkészítő gondolatok I.

Az 1997-ben Hongkongban 50. évfordulóját ünneplő Lutheránus Világszövetség most új világgyűlés előtt áll. 2003-ban Winnipeg városa ad otthont az LVSZ 10. világgyűlésének, mely a 21. század első evangélikus nagygyűlése lesz. A világgyűlés az LVSZ tagegyházainak mindig a legfontosabb találkozóhelye. A különböző egyházakból érkező delegátusok – tagegyházaikat képviselve – közös istentiszteletek, közös alkalmak és egy közgyűlés keretein belül találkozhatnak egymással. Közösén vihetik Isten elé az egyházat és a világot sújtó problémákat, közösen kérhetik Isten Szentlelkének segítségét az egyház feladatainak megoldásához. De még egy ilyen nagyszabású alkalom sem tudja feloldani annak a nehézségét, hogy a tagegyházakból mindig limitált számú delegátus lehet jelen a nagygyűlésen. Ezért fontos az, hogy a világgyűlésre készülve a tagegyházak és a gyülekezetek is tájékozódjanak arról, hogyan készül a világgyűlésre az LVSZ, és hogyan készüljenek a tagegyházak. A közös készülés eredménye lehet, hogy a megfelelő tájékoztatás révén senki sem érzi úgy, hogy kimarad a világ evangélikuságának életéből és legfontosabb híreiből. Ehhez a közös készülődéshez szeretnénk több alkalommal is segítséget adni ezzel a cikksorozattal.

A VILÁGGYŰLÉS TÉMÁJA: A VILÁG GYÓGYÍTÁSÁÉRT

Mit jelent a gyógyítás?

A világgyűlés témája elsősorban arra utal, amit Isten cselekszik. A gyógyítás hozzákapcsolódik olyan központi teológiai kérdésekhez, mint a megbocsátás, a megváltás, a szabadítás és a békéltetés. A gyógyítás célja az egészségessé, teljessé tétel, az Istentől kapott emberi méltóság helyreállítása. Az evangéliumokban a gyógyítás Jézus szolgálatának központi részét képezi. A gyógyító szolgálat az egyházakban is megjelent mint diakóniai szolgálat. Az imádságon keresztül történő gyógyítás, az olajjal való megkenés már régóta megtalálható az egyház liturgiai tradíciójában.

A mai modern (elsősorban nyugati) világban a gyógyításhoz már nemigen kapcsolódik vallásos képzet. Leginkább fizikai vagy mentális betegségek jutnak róla az emberek eszébe, amit szakképzett orvosok gyógyítanak. Bár a nagygyűlés témája a gyógyítás hagyományos értelmezését is figyelembe veszi, „a világ gyógyításáért” főtéma sokkal szélesebb ívet ölel át. A gyógyításnak van társadalmi, gazdasági, politikai és környezeti össze-

függése is világunkban. Igazságtalan helyzetek, konfliktusok, kizsákmányolás gyakran állnak akár az egyéni, akár az egyének közötti betegségek hátterében. Isten gyógyító cselekvésének jelentőségét újra ki kell emelni, nem csak az egyén kontextusában, hanem az egész világra nézve is.

Ebből a szempontból értelmezve a gyógyítás egy másfajta értelmezési módja Istennek a világban teljességre törekvő missziójának. Lényeges kérdés, hogy mindazok, akik megismerkednek a nagygyűlés témájával, hogyan kapcsolják majd össze ezeket a különböző értelmezési dimenziókat.

Miből kell a világot meggyógyítani?

Minek és kinek van a világban gyógyításra szüksége? Melyek azok a fájdalmak, panaszok, gyógyulásra váró emlékek, amiket gyógyítani kell? Melyek azok a betegségek és sebek, amelyek miatt a világ szenved és a világon belül is az evangélikusok nagy családja? A világgyűlésnek időt és helyet kell adnia ahhoz, hogy ezek a kérdések előkerüljenek, és a résztvevők megbeszélhessék azokat. Isten gyógyító, megbocsátó és megbékéltető ajándékának megtapasztalása az egybegyűlteket számára alapvető, hiszen enélkül ez a téma könnyen közhely marad.

Az embereket sújtó betegségek elsősorban fizikai (mint a HIV/AIDS), mentális vagy spirituális betegségek. Jézus szolgálatából világosan kitűnik, hogy a betegség nem az elkövetett bűnök büntetése. Ami a bűnre utal az az, ahogyan egy betegséget az emberek megvetnek, vagy emiatt másokat kiközösítenek. Betegségre utalhat az is, ha gazdasági megszorítások miatt emberek szenvednek. „Betegség” lehet az individualizmus, a fogyasztói társadalom is. „Szennyezettek” leszünk és betegek attól a levegőtől is, amit belélegzünk, szó szerint és szimbolikusan is.

Másodsorban mások által ejtett sebekről is szenvedhetünk. Az igazságtalanság és az erőszak sok formája ejt sebeket emberi életeken. Az erőszak lehet családon belüli, nők vagy gyermekek elleni, lehet politikai vagy gazdasági szempontból elkövetett erőszak. Természeti katasztrófák is sok életet oltanak ki, vagy megfosztják mindenüktől az embereket. Ezeket a sebeket a nagygyűlésen együtt kell Isten elé tárnunk.

Harmadsorban falak kerülnek emberek közé nemzeti hovatartozásuk, fajuk, nemük, gazdasági státuszuk vagy politikai meggyőződésük miatt. Ezek további igazságtalanságokhoz vezetnek. A kulturális szempontból alkotott falak is nehezen rombolhatók le. Jézus élete ebből a szempontból is példamutató.

Az egyház szerepét leginkább úgy határozhatjuk meg, mint a gyógyítás helyét, ahol azok, akik betegségektől, sebekről szenvednek, együtt tapasztalhatják meg Isten gyógyító erejét. Sajnos arra is van példa, hogy az egyház okozza a sebet, hallgat igazságtalan helyzetekben, vagy legitimé tesz olyan szituációkat, melyekben emberek szenvednek. A világggyűlés feladata, hogy hitelesen, őszintén tárja fel ezeket a nehéz helyzeteket.

Hogyan történik a gyógyítás?

A világggyűlés üzenete és hangsúlyai többet kell, hogy jelentsenek a betegségek és a sebek megnevezésénél. Az üzenet abban válik majd valóra, amit a világggyűlés kifejez a „világ gyógyításáért”. A gyógyítás Istene keresztyűl jön, akit Jézus Krisztusban ismertünk meg. Isten Lelke meggyógyít bennünket és az egész teremtett világot. A gyógyítás Isten Lelkének hatalma által válhat valóra mint Isten szeretetének és kegyelmének kifejezése. A gyógyítás helyreállítja a helyes kapcsolatot Istennel, más emberekkel és kö-

zösségekkel és az egész teremtett világgal. Míg ebben a világban bizonyosságot teszünk Isten gyógyító munkájáról, sóvárogva várjuk (Róm 8,19) Isten megígért gyógyító és megváltó munkájának beteljesedését az egész teremtett világban.

A gyógyítás szorosan hozzátartozik ahhoz, hogy mit jelent „egyháznak” lenni. Sokszor egy hosszantartó folyamatot jelöl. A gyógyítás nem mindig azonos a gyógyulással: a seb vagy egy állapot megmaradhat. Ami változik az az, hogy emberek hogyan lehetnek újra egy közösség teljes jogú tagjai, hogyan fogadják el őket teljes embereknek.

A nagygyűlés reménység szerint lehetőséget ad arra, hogy a tagegyházak képviselői résztvevői lehessenek egy kontextuális teológia megvalósulásának, ahelyett, hogy csak ennek a szükségességéről beszéljenek. Ez a teológia magában foglalhatja azt a folyamatot is, hogy a résztvevők átélhessék a gyógyító folyamatot önmaguk is, ahelyett, hogy csak a gyógyítás szükségességéről beszéljenek. Egy ilyen megközelítésben a Biblia és a teológia új szempontból felfedezett forrás lehet, és új erővel szólhat a mai helyzethez.

JOHN D. BREWER

Az északír konfliktus története*

Hadd üdvözljem önöket Belfastban. Felkérést kaptam arra, hogy röviden számoljak be önöknek az északír konfliktus történetéről. Ez pedig nem egyszerű dolog. Legalább két tényező biztosítja, hogy a történelem mindig a múlt egyfajta szelektív változata. Egyrészt, azért, mert a győztesek írják a történelmet, nem pedig a leigázottak. Ily módon a hatalmi mintázatok és az egyenlőtlenség erősen befolyásolják azt, hogy miképpen értelmezzük és ábrázoljuk a múltat. Másfelől az emberek gyakran úgy írnak a múltról, mintha a jelent akarnák magyarázni. Eképpen jelen- vagy jövőbeli áramlatok alakítják a történelem megközelítésének módját, és a múltbeli eseményeket gyakran megrostálják, mivel kortárs kérdésekhez szólnak. A történelemnek ez a fajta politikai felhasználása mindennapos Írországbán, de a hivatalos történészek sem mentesek a szelektivitástól. Éppen ezért haladéktalanul kinyilvánítom a saját előítéleteimet: angol katolikus vagyok, aki áttért a presbiterianizmusra, és aki ezen a helyen arról nevezetes, hogy folyamatosan bírálja az ír protestantizmus bizonyos formáira jellemző antikaticizmust.

Talán az első probléma, amellyel foglalkoznunk kellene, annak eldöntése, hogy az északír konfliktus vallásos vagy politikai jellegű-e. Jonathan Swift, a híres 18. századi ír szatirikus egyszer megjegyezte, hogy Írországbán elég vallás van ahhoz, hogy az emberek gyűlöljék, de arra már nem, hogy szeressék is egymást. W. B. Yeats, egy másik jól ismert ír költő azt jegyezte fel az írekről, hogy az ellenségeskedéseikben több tartalom van, mint a szeretetükben. Furcsának tűnhet, hogy egy olyan társadalmat az ellenségeskedéssel párosítsanak, amelyet a távoli múltban Európa megtérítőjeként úgy ismertek, mint a szentek

és tudósok földjét, és amely még ma is arról híres, hogy nagyon magas szintű vallásosságot képvisel a modern szekuláris trenddel szemben. Ez azonban nem paradoxon. A vallás, noha nem a konfliktus okozója, mindenesetre jelzi azt a társadalmi határvonalat, amely elválasztja egymástól a konfliktusban részt vevő csoportokat. A konfliktus ugyan az állam legitimációja és annak politikai, gazdasági és kulturális javaihoz való hozzáférés fölött van, de a vallási felekezeti húzza meg a küzdelemben részt vevő csoportok közötti határvonalat.

Miképp is lehetne összefoglalni ezt a politikai különbséget? Amennyiben lehetséges egyszerűen összefoglalni egy 400 éves konfliktust, akkor azt mondhatjuk, hogy a protestánsok többsége támogatja a Nagy-Britanniával való alkotmányos kapcsolat fenntartását. Történelmileg a protestánsok gyakorolták a politikai, gazdasági és kulturális hatalmat, és így megvolt a lehetőségük ellenállni az ír függetlenségi törekvéseknek, és megtartani az uniót Nagy-Britanniával – habár a brit Direct Rule 1972 óta korlátozta a diszkriminációt, és a munkásosztályhoz tartozó protestánsok tulajdonképpen csak annyiban különböznek a szegényebb katolikusoktól, hogy politikai és kulturális értelemben közelebb érzik magukat az államhoz. A katolikusok egy része szintén nem akarja megszakítani a kapcsolatot, de az alkotmányos keretek között olyan egyenlőséget és egyenértékűséget szeretnének, amely elismeri az írek jogait. Mások ellenben megtartják elkötelezettségüket – akár mint rövid – vagy hosszútávú cél – az egyesült Írország mellett, és azon iparkodnak, hogy elvágják az alkotmányos kapcsolatot Britanniával; ha nem is most, akkor később, és ha szükséges, akkor a túlzott erőszaktól sem riadnak vissza.

A felek vallási hovatartozásának egykor erős teológiai jelentése volt a legtöbb érintett ember számára, sőt még most is van

* Előadás a Lenenbergi 2001. június 19-25. között, Belfastban tartott ülésén.

azon néhány konzervatív evanglikál esetében, akik még most is abban hisznek, hogy az Úr harcát vívják, amikor megtámadják a katolikusokat. Az emberek többségének azonban nem mérvadó a konfliktusban a felekezetiesség, számukra a „protestáns” és a „katolikus” csupán olyan címke, amely jelzi az állam törvényességének kérdése körül elfoglalt ellentétes pozíciókat. Sir Fred Catherwood elmesélt egy történetet arról, hogy miképpen ostromolta meg egy belfasti protestáns nő a brit kormány egyik miniszterét az egyik helyi szállodában. A miniszter szóvivője azt mondta a nőnek, hogy bár ő nem nevezhető éppen kereszténynek, de annyit tud, hogy a keresztényeknek szeretniük kellene a szomszédjukat, nem pedig löni rájuk. Az asszony sietve válaszolta: „mi nem keresztények vagyunk, hanem protestánsok.” Amint látható, a protestantizmust annak követője leginkább politikai és alkotmányos beállítottságként értette, semmint teológiaiilag – ugyanez igaz lenne a katolicizmusra is. Akik érzékenyek a konfliktus politikai természetére, azok szívesebben használnak más címkéket ezen pozíciók leírására: így tesznek különbséget – a mérsékelttől a radikális felé haladva – a katolikus közösségen belül a nacionalisták és a republikánusok, a protestánsoknál pedig az unionisták és a lojalisták között.

Ez egy finom különbségtétel, és most már könnyű észrevenni, hogy egyesek – különösen a külföldiek – miként fogják fel hibásan az egész ellentétet vallásosnak, amelynek a vallás az oka, amit vallási tanok védelmében vívnak, és amelyben olyan emberek küzdenek egymással, akiknek az identitását elsősorban a vallási felekezet adja. Észak-Írországból vannak olyanok, akik hozzájárulnak ennek a tévedésnek az állandósulásához, mert egy elenyésző kisebbség vallásos értelemben látja az egész konfliktust, és mindezt templomok felgyújtásával erősíti meg, vagy úgy, hogy az IRA-t katolikusként állítja be, amely egy, a Vatikán által meghatározott és irányított stratégiát folytat. Ezek a hiedelmek azonban annyira marginálisak a protestáns főáramhoz képest, hogy még az északír protestánsok többségének a szemében is extrémnek tűnnek – bár az ekképpen érvelőknek a politikai hatása mindenképpen nagyobb, mint a teológiájuké.

Am ha nem is vallásos háború, mindazonáltal zavaró, hogy a vallás még mindig a küzdelemben részt vevő felek közti határvonalat jelzi. Szokatlan a modern iparosodott világban, hogy egy konfliktusra társadalmilag a vallás rányomja a bélyegét, vagy legalábbis hogy a vallás még az ország iparosodása és modernizációja után is fontos marad, mivel történelmileg a vallás egykor erőteljes forrása volt a társadalmi hasadásoknak és ellentéteknek Európában és Észak-Amerikában. A rejtély tehát az, hogy a vallás Észak-Írországból miért tartotta meg ezt a kiemelkedő szerepét, amely körül a társadalom repedezettsége nyilvánvalóvá válik. A válasz erre egyszerűen csak annyi, hogy Észak-Írország még nem lépett túl a saját múltján.

Észak-Írország jelenlegi konfliktusának a gyökere a 16. századi gyarmatosítás által kreált társadalmi struktúrában keresendő. A gyarmatosítás alatt az angol és skót protestánsoknak a katolikus Írországra való önkéntes áttelepülését értem. Írország brit ellenőrzése a tizenhatodik században maga után vonta a protestáns ellenőrzést és így a protestáns dominanciát is. Ekképpen Írországból a teológiai különbségek megőrizték kiemelkedő jelentőségüket, mivel összhangban voltak a társadalmi strukturálódás főbb mintáival – mint az etnikai és kulturális státusz, a társadalmi osztály, a föld és a javak birtoklása, gazdasági hatalom, foglalkoztatottság, oktatás és politikai hatalom. Meg

kell jegyezni, hogy bármilyen változás is történt a társadalom szerkezetében az azóta eltelt négy évszázadban, ezek kevesebb jelentőséggel bírnak, mint a múlt ellenségeskedéseinek és viszályainak történelmi öröksége – a konfliktus jóval inkább a múltbeli emlékeken alapszik, semmint a jelen realitásán.

Ulster mindig is egy elkülönült részt képviselt Írországon belül. Kezdetben ez volt az utolsó védőbástyája O'Neill lázadóinak, akik az angolok ellen harcoltak. Vereségének a hatása itt érződött a legerősebben – ez pedig a kolonizáció egy sajátos formájához, az ulsteri gyarmatosításhoz vezetett. Az ulsteri gyarmatosítás a 17. század elején vette kezdetét mint az állami politika reprezentánsa, Derry/Londonderry városából kiindulva, majd az ősi tartomány többi városára is kiterjedve. A gyarmatosítók angolok vagy skótok voltak, protestánsok és hódítók. Az ok, ami miatt ezek a telepések nem asszimilálódtak az ír-katolikus kultúrába – mint a korábbi középkori földkeresők és kalandorok – a reformációban keresendő. Ekkor már a teológiát aktívan felhasználták az ír társadalom egymást kölcsönösen kizáró csoportokra való ideológiai felépítésében. A gyarmatosítás utáni különbözőségek minden formája két pólus köré szerveződött. A legyőzöttek katolikusok, írek, barbárok és civilizálatlanok, és – ha már eddig is nem voltak szegények – most már anyagi javaiktól is megfosztottak voltak; a telepések pedig protestánsok, skót-angolok, magukat kulturálisan fejlettek tekintették, és immár gazdaságilag is kedvezményezettek voltak.

Ulsteren kívül a telepések viszonylag gyorsan asszimilálódtak az ír társadalomba. Ulsterben több okból is más volt a helyzet. A gyarmatosítók csatarendben állónak érezték magukat, részben azért mert a lázadók sokszor lecsaptak a telepésekre. A gyarmatosítók inkább Skóciából érkeztek, mint Angliából, és a presbiteriánus hagyományt követték, annak a szeparatizmusra való tendenciájával együtt – ugyanakkor mint presbiteriánusok átélték már a saját kirekesztettségüket a helyi anglikánokkal szemben. Ez a – társadalmi ellenőrzés saját, a presbitérium köré szerveződő rendszerét bíró – szeparatizmus egészen addig fokozódott, hogy az ulsteri presbiteriánusok egy alaposan beszabályozott és belterjes közösséggé váltak, amely gyakorlatilag független volt a jóval szélesebb angol állami struktúrától. Az az elképzelés pedig, hogy – a kálvini teológia szavaival élve – önmagukat Istennek a szövetségben „kiválasztottjaiként” látták, csak tovább erősítette az elkülönülést.

A 18. és 19. század folyamán Írország lényegében megmaradt egyfajta telepes-társadalomnak, mintha a gyarmatosítás idején létrehozott társadalmi szerkezet megkocsonyásodott volna. Az elkülönülés vonalai még mindig a protestáns-katolikus blokkok körül rendeződtek el, amelyek a hasadás összes további vonalait is megjelenítették. Ugyanakkor Írország egyre kevésbé volt képes együtt élni a múltjával, mivel az ősi ellentétek és szakadások hihetetlen görcsöket termeltek ki a társadalmi struktúrában. A 19. században egymással konfrontálódó protestáns és katolikus közösségek emelkedtek ki, egymástól gyökeresen eltérő érdekekkel. A protestáns dominanciájú Ulster gazdasága a sziget többi részétől eltérően fejlődött, tekintettel a Belfast-környéki hajóépítésre és textiliparra, így a 19. századi gazdasági fejlődés kikényszerítette az ír sziget két különálló egységgé válását, saját identitással és egymással opponálva – egyre nehezebbé vált mindkettőt egy területen belül megtartani. Ezt nem volt könnyű megvalósítani, és a 19. század utolsó negyedében valamint a 20. kezdetén három alaptörvény – melyet

az ulsteri protestánsok kitartóan elleneztek – választotta szét politikailag a szigetet. Az ír függetlenedési törekvések hatására 1921-ben vált véglegessé a szakadás – a protestáns többségű Észak-Írországra, a mai Ulsterre és a katolikus többségű Dél-Írországra, a mai Ír Köztársaságra.

Az elkülönülés a saját nemzetté váláshoz vezető utat jelentette az északír katolikusok számára, amiért annyit harcoltak. Két konfliktus állandósult a szakadás után. Ulster területe volt a vita tárgya, hiszen a szakadás a katolikusok szemszögéből félbevágta az otthonukat, és az északi katolikusok másodosztályú polgároknak érezték magukat a különböző privilégiumok, jogok és az életben általuk megtapasztalt esélyek tekintetében. A szakadás és a társadalmi kirekesztéssel szembeni katolikus ellenkezés nem hozott egyszerű békét a protestánsoknak, amit kezdettől fogva fegyveresen kérdőjelezett meg az IRA is. Ezzel ellentétben a nemzetté váláshoz vezető út az ulsteri protestánsok számára az identitásuk beteljesülését jelentette, mivel ezt az identitást már régóta két ellentét köré építették: állhatatos protestánsok voltak és nem katolikusok, britek és nem írek. Mégis, a sziget kettéválása semmit sem oldott meg a protestánsok számára. Talán elválasztotta őket a katolikus Írországtól, de az ősi egyenlőtlenségek – kezdetben legalábbis – velük együtt az új területen is megjelentek, és ezzel karöltve az ősi konfliktusok is.

1922 és 1972 között a konfliktus olyan incidensekben mutatkozott meg, mint az IRA által elkövetett erőszakos cselekmények, amelyek egy egyesült Írország létrejöttét célozták meg, és a protestáns szervezetek által szervezett szintén erőszakos antikatólikus zendülések. Az erőszaknak ez az időszaka, melyet a köznyelvben csak „a bajokként” aposztrofáltak, polarizálta a protestáns-katólikus viszonyokat, és csírájában fojtott el mindenfajta közeledést. Az 1968 óta tartó erőszakhullám a hagyományos gyűlölködést csak elmélyítette, és míg az 1994-es fegyverszünet óta a békefolyamatok megindultak, a gyanakvás és a kölcsönös bizalmatlanság mérgezi a helyzetet. Ez visszatükröző-

dik azoknak a protestánsoknak a számában is, akik ellenzik, vagy nem megfelelően támogatják a Nagypénteki Egyezményt, mindez pedig aláássa azoknak a politikusoknak a pozícióját, akik az Egyezmény mellett állnak. Az ok elég világos: számos protestáns a békében identitása veszélyeztetését látja. Úgy érzik, a békefolyamat gyengíti a területi kapcsolatot Nagy-Britanniával, és az állampolgári jogok tekintetében túl sok engedményt ad a katolikusoknak. Természetesen a protestánsok egy része támogatja a békefolyamatot, míg az Egyezmény-ellenes protestánsok válassza az identitásról alkotott hagyományos elképzelés megerősítését szolgálja. Így, az Egyezmény-ellenes protestánsok szemszögéből, az északír konfliktus lényegében ugyanaz maradt, mint a gyarmatosítás idején: otthonukat össze kell kapcsolni Britanniával és ellen kell állni a katolikus hitnek. Az Egyezmény-ellenes katolikus álláspont szerint pedig a konfliktus szintén ugyanaz a gyarmati konfliktus: eltávolítani a briteket Írországból.

A jelenlegi helyzetben ősi vallásos különbségek biztosítják az elkülönült közösségek fennmaradását, mégpedig olyan módokkal, mint az azonos vallásúak házassága, lakóhelyi szegregáció, elkülönült kulturális szervezetek és iskolák – a két közösség társadalmi szerkezete állandósítja a csoportok elkülönülését. Külön helyen laknak, külön szimbólumaik vannak, inkább versengenek, semmint megosszák a területet; amint azt önök is tapasztalni fogják, ha ellátogatnak ide, Belfast egy felosztott város, geográfiája és fizikai tere élénk portréját nyújtja a konfliktusnak. Azoknak tehát, akik a békén és a megbékélésen munkálkodnak, két akadályt kell leküzdeniük: a múlt örökségét, amely a társadalmi szakadásért felelős, és a társadalmi struktúra hatását, ami folyamatosan újratermeli a szeparáltságot. Amint azt szintén meg fogják látni, az itt élő emberek most is fáradhatatlanul dolgoznak a történelmi örökséggel szemben, és a társadalom az ő személyes bizonyosságtételük a békéről. Észak-Írország jövője azon múlik, hogy miképpen veszik majd föl a versenyt ezzel az örökséggel.

GÁNC S PÉTER

Őszinte töprengés Orosháza után

És mégis mozog az egyház...

Egy könnyed mozdulattal akár ki is pipálhatnánk a III. Országos Evangélikus Találkozót. Megvolt, szép volt, sokan voltunk, mintegy háromezren, tehát kétszer annyian, mint Csömörön vagy Pakson. Úgy tűnik, nem hiába ébresztgette felelős, szívós szeretettel nagyszerű házigazdánk, Ribár János a kollégákat, végre csak nekiindultak... Igaz, „csak” 110 gyülekezetből, de azért elmondhatjuk: mégis mozog, mégis mozdítható kis egyházunk népe. De töprengünk el együtt: vajon mi lehet az oka, hogy gyülekezeteink nagyobbik fele ezúttal is távolmaradt az országos találkozótól?

KOORDINÁLT MOZGÁS – A FELNÖTTÉ VÁLÁS EGYIK JELE

Természetesen mi, szervezők sem vagyunk olyan szűklátókörűek, hogy azt higgyük, minden ezen múlik, minden ezen mérhető le, hogy „Orosházán kívül nincsen élet”... Tudjuk, hogy még egy olyan kicsiny egyházban is, mint a miénk, szinte lehetetlen megoldani, hogy mindannyian egy irányba mozduljunk, hogy ne legyenek párhuzamos alkalmak, akár még egy kétvétenként megrendezendő, tehát évekkel előre meghirdetett és eltervezett, országos rendezvénnel is.

Ugyanakkor meggyőződéseim, hogy a szabadság infantilis megélése, ha valaki úgy véli, neki senkivel és semmivel nem kell és nem is érdemes összehangolnia a mozgását. Jellegetesen kamaszos gyermekbetegség a szétszórt, széteső, koordinálatlan mozgás, amely nem ritka tünet egyházunkban: engem nem érdekel, hogy „mit erőlködnek ott fenn”, úgyis csak az a fontos, az az igazán építő, amit én szervezek...

Talán egy évtizeddel a rendszerváltás után ideje lenne már kijózanodni ebből a betegesen önző szabadságmámborból. Végre felnőhetnénk arra a nagykorúságra, melyben nem diktatúráként, hanem egyenesen ajándékként éljük meg, hogy néha napján, együtt, egy irányba is mozdulhatunk. Ez nem öncélú rend-

mánia vagy tömegdemonstrációs kísérlet akar lenni. Egyszerűen abból a tényből indulunk ki, hogy szükségünk van egymásra, az ilyen találkozókra. S végül az sem elhanyagolható szempont, hogy a Krisztus-test koordinált, harmonikus mozgásának hatalmas missziói kisugárzása lehet a körülöttünk élő világra.

TÁRSAS ZARÁNDOKÚT –

A MOBIL, MISSZIONÁLÓ EGYHÁZ ÉLETJELE

A találkozó záró előadásában Szabó Lajos rektor részletesen szólt Isten népének arról a ma is aktuális, biblikus és éppen ezért korszerű létformájáról, ami leginkább a társas zarándokút képével fejezhető ki.

Katolikus testvéreinknél (de más vallások életében is) nagy jelentősége van a közös zarándokutaknak. Ne söpörjük le ezt a lehetőséget egyfajta félreértelmezett, sivár, protestáns racionalizmussal. A zarándokúton nem egyszerűen a cél elérése a fontos, hanem legalább annyira döntő mindaz, amit útközben együtt átélhetünk, amit egymástól, az útitársaktól és a Vezetőtől kaphatunk. Élmény volt látni az érkező buszokat, a lelkipásztorok által vezetett zarándokok közösségét. Kár, hogy sokhelyütt nem ismerték fel a zarándokútban rejlő áldások ajándékát, amely ráadásul együtt jár egy csomó praktikus előnnyel is. Orosházát igazán csak külön buszokkal lehetett kényelmesen megközelíteni. Kár, hogy sokan kényszerültek mégis egyéni utazásra. Ki tudja miért, de rejtélyes módon, még a fővárosból sem sikerült buszt szervezni...

Talán most, még időben hangzik a kérés: ha Isten engedi és élünk, két év múlva induljunk végre valóban együtt, egymásra figyelve, koordinált zarándokútra Székesfehérvár felé, a IV. Országos Evangélikus Találkozó tervezett színhelye felé. Természetesen egymásra figyelni, együtt mozdulni már előbb is szabad...

Megnyitó igehirdetés

Mt 9,1–8

Országos egyházi millenniumi találkozásunkon bibliai a jelmondatunk: „Kelj fel, és járj!” Ezzel köszöntjük most egymást, és ezzel köszöntjük mindazokat, akik határokon túlról vagy messze az országból érkeztek hozzánk. Egy régi, kínai születésnap jókívánság így hangzik: „Élj érdekes idők!” Lehet, hogy őseink, amikor elindultak valamikor Ázsiából, ezzel a kívánsággal keltek útra, mert íme, a millenniumra emlékezve, tudjuk és látjuk: érdekes időkben élünk. 1000 évre emlékezünk. Micsoda 1000 év volt! Keresztységünk kerek 2000 évre emlékezik. Micsoda 2000 év volt! Érdekes idők! Egyszer egy svájci ismerős megkérdezte: Mondjátok, magyarok, miért vagytok mindig olyan nyugtalanok, miért nem fértek a bőrötökbe? Nálatok mindig történik valami!

Mi, magyarok olyan korban élünk, amikor „ingergazdag” évek jöttek újra és újra. „Ingergazdag” évszázadok, és nem lehetett nyugodtan megélni az életet. Ma hálaadással gondolunk vissza 1000 esztendőre, hálaadással, együttes hálaadással és könyörgéssel.

Arra indít bennünk ez az ige, hogy gondolkodjunk el együtt. „Kelj föl, és járj!” Bénaságból, mozdulatlanságból „Kelj föl, és járj!” *Ez a fölszólítás először arra vonatkozik, hogyan éljünk Isten színe előtt.* Hiszen az egyháznak az a központi feladata, az a sajátossága, az a propriuma, hogy emberekkel foglalkozik, de úgy, hogy bennünket, mindannyiunkat Isten színe elé állít. Életünket Isten színe elé helyezzük, hitünk, vallásunk, Isten-élményünk van, és a végső kérdésekre keressük a választ. Ezek a kérdések minden nemzedék és minden egyén kérdései lesznek előbb vagy utóbb: Honnan jöttem? Mi dolgom a világon? Mi az, ami irányíthat? Mi ad útmutatást az életben, hogy megtaláljam a döntések között a helyes utat? Mi lesz velem a halálon túl?

Ahogy mondani szoktuk, egyszer mindenki szembekerül a Teremtőjével előbb vagy utóbb. Ha nem előbb, akkor abban a helyzetben, ahogy az apostol mondja, mindnyájunknak meg kell jelenni a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy ki-kí megjutalmaztassék azokért, amiket a testben cselekedett, vagy jót vagy gonoszt.

„Kelj föl, és járj!” És ehhez tartozik: „Bízzál, fiam, megbocsáttattak bűneid!” Azért lehet indulni, fölkelni és járni, mert van Mester, van valaki, aki eljött hozzánk, van valaki, aki nemcsak mint Isten üzenete, szóban vagy írásban jött el, hanem testben, adott történelmi korban, a Római Birodalom idején, egy adott országban, egy adott népben, egy adott családban, egy adott emberi környezetben. Isten küldötte volt nálunk. „Bízzál, fiam, megbocsáttattak bűneid!” – szólt a bénának, akit odavittek hozzá azok, akik remélték, ez az ember tud vele valamit kezdeni. A Mesterhez vitték, aki a bénát újrarendítette, lábra és talpra állította. Ma olyan korban élünk, amikor újra és újra érezzük, zsigereinkben ott van még az elmúlt 40–50 esztendő, az az időszak, amely időszakról el lehet mondani, hogy megbénította az egyházat, és sokszor megbénította az embereket. Hit, vallás, Isten, az Isten-kérdés, az Isten-élmény: nem volt odaírva akkor a legfontosabb feladatok közé. Kísért még, kísért bennünket sok-

szor a kérdés, vajon jó-e, hogy én vallásosnak, hívőnek, evangélikusnak vagy más felekezethez tartozónak vallom magamat. Ha van most valaki közöttünk, aki úgy érzi, hogy az Isten-kérdésben, a vallásosság, a hit kérdésében bizonytalan, akkor ez a találkozó azért van, azért jöttünk össze, hogy együtt elmondjuk egymásnak, együtt biztassuk egymást: Kelj föl! Vannak olyanok, akik az Isten-kérdésben a padlóra kerülnek, mert megkérdezik, hogy engedheti meg ezt az Isten. Hiszen olyan életsorsok, olyan tragédiák vannak! Megkérdezi az ember egy kisgyermeknél, aki rákos beteg, hogy engedheti ezt az Isten. Vagy egy szerencsétlenség, ahol lakástűzben védtelen gyermekek égnék bent, – hogy engedheti ezt? Hol van az isteni gondviselés? Az élet kérdései újra és újra odaállítanak bennünket helyzetek elé, amikor padlóra kerül az ember, és nem tud fölkelni többet, megbénul, de mondhatjuk magunknak, mondhatjuk egymásnak, mondja nekünk Jézus: „Kelj föl, és járj!” Kelj föl!

Ebben a fölolvastott bibliai igében érdekes, hogy ott szerepelnek az írástudók. Ma úgy mondanánk: ott van az értelmiség. Fölteszik a maguk kérdését: Mi is ez, hogyan is van? A gondolkodóknak és inkább az érzelmekre hallgatóknak is egyformán szól az ige: kelj föl, kelj föl a magad környezetéből, a magad által fabrikált Isten-képtől, a magad helyzetében halld meg és értsd meg: meg vannak bocsátva a bűneid, azaz Isten magához hív: „Kelj föl, és járj!” Jézus személye, áldozata, keresztye, tanítása, föltámadása, útmutatása, az, amit 2000 esztendőn keresztül megéltünk az egyházban, előre mutat: „Kelj föl, és járj!”

Szól ez az ige másodszor: kelj föl, és járj az emberek között. Ez az a nehézség, amit tapasztalni szoktunk, ahogyan mondjuk, áldás vagy átok bennünket embereket igazán embereken keresztül ér el. A francia író és filozófus, Sartre mondta egyszer: Tudom, hol a pokol! A pokol: az a másik ember! És hányszor és hányszor megtapasztaljuk. Lehet pokol a testvér is, ha hirtelen a kárpótlásnál összevész a család a vagyon miatt. Lehet ellenségem még családon belül is a vérségi kapcsolatok ellenére, mert szembekerülhet apa és gyermek, anya és lánya. Testvérek, rokonok hozzátartozók hányszor kerülnek szembe egymással, és hányszor kerülnek szembe olyanok, akik esküsznek egyik vagy másik véleményre, megoldási kísérletre, politikára.

„Kelj fel, és járj!” – ez emberélményeink közepette is érvényes, amikor másokkal találkozunk. „Kelj föl, és járj!”, testvér, abban a bocsánatban és abban a kiengesztelődésben, amelyik Jézus szerint kell, hogy elérjen mindenkit. Te tedd meg az első lépést! Kelj fel, és indulj!

Micsoda erőzót jelentett árvizek esetén a Kárpátokban az eső, amelyik a letarolt hegyvidékről lehozta a földet is, és lezúdult egyszerre, és soha nem látott magasságban mosta el a víz a Tisza gátjait, és öntötte el falvainkat. Erőzítő! Micsoda kár! Micsoda csapás! De micsoda erőzítő az is, amit tapasztalunk és látunk a lélek területén, az embereken: etikai erőzítő. Amikor nem számít semmi, csak az, hogy minél több legyen a zsebemben, amikor az önzés és az erőszak önti el, mint a Tisza árvize, az emberi életet, amikor könyökkel és letaposással próbál az egyik ember

a másik ellen föllépni. Igaz, nagyon sok kérdés van itt, és nem lehet egyszerűen elintézni, hiszen ezek összefüggnek. Összefügg ez a tömegkommunikációs eszközökkel, ahol nem sok értéket látunk a képernyőn. Néhány évvel ezelőtt, mint ökumenikus egyházi közösség katolikus a református és az evangélikus egyház indított egy akciót, amiben ez volt a jelszó: Értéket a képernyőre! Nem azt mondtuk, hogy mindent vegyenek le, ami erőszak, vagy ami olyan történet, ami a fantáziát és az emberek érdeklődését a bűntügyek irányába tereli, hanem azt szerettük volna, hogy több értéket tegyenek a képernyőre, hogy legyen választék. Levelünket megküldtük minden televíziós állomásnak, minden rádióknak. Választak, megköszönték, és ment minden tovább.

Értéket nemcsak a képernyőre, értéket a család asztalára, értéket minden házba és a közéletbe! Ezek az értékek nem úgy kaphatók, hogy megvásárolom őket. Ezek az értékek ott vannak a jézusi tanításban, ott vannak a hagyományban és a tradícióban. Nem adhatók úgy át, mint egy aranyserleg vagy egy bankbetét. *Az érték akkor érték, ha megélem!* Az érték akkor érték, ha kezem, életem, szavam közli azt! Azaz ahogyan Isten szeretete és bocsánata testté lett, emberré lett, úgy isteni értékeink, bibliai értékeink kell, hogy emberré legyenek. Benned és bennem, mindannyiunkban kell, hogy ezek az értékek tovább plántálódjanak. Szülők és nagyszülők, idősebb nemzedék, ha van bibliai tradíciós értékek, szeretet és reménység, becsületesség, munkaszeretet, embertisztelet, Isten-tisztelet, átadójátok-e, tanítjátok-e a következő nemzedékeknek? Mit adunk át unokáinknak, gyermekeinknek? Csak egy jól megépített házat, csak a vagyont? Mi van azzal a lelki gazdagsággal, amit ennek a templomnak a falai őriznek, és őriz 1000 éves magyar milleniumi történetünk mint egyházi, vallásos, bibliai érték és mint magyar nemzeti értékek?

„Kelj fel, és járj!” és indulj magyar nép és magyar evangélikus egyház, magyar keresztyénség! Ne várd, hogy a másik tegye az első lépést. Tedd meg, add tovább, amit kaptál, azokat a talentumokat, mert vannak értékeink, és hála Istennek, visszakaphattuk intézményeink egy részét is, iskoláinkat. Itt Orosházán is milyen szépen fejlődött óvoda, általános iskola és gimnázium. Ezek bölcsői lehetnek annak az értéktovábbításnak, amelyik léleképítést jelent. Vajon minden család asztalán van-e ott valami ebből?

Végül, *„Kelj föl, és járj!” – ez szól a közösségi területen, a közösségek életében.* Mi, magyarok abban tűnünk ki egész Európában, hogy nem vagyunk individualista nemzet. Hiszen a magyarnak az az érdekessége, hogy először a családi nevét mondja, és nem a keresztnévét, és ez azt jelenti, hogy közösségben és családban gondolkodik. Azonnal benne van nevemben az apám, az anyám, a nagyszüleim és végig az egész tradicionális vonal, ahonnan jöttem. Közösségben gondolkodunk először, nem egyénben. Az angolok azt, hogy én, még nagybetűvel is írják, minden egyéb: te, ő, mi, ti, ők – kisbetű. Én, az nagybetű. Mi-

lyen sokszor megfordítottuk gondolatban ezt a szép régi magyar hagyományt, és nagybetűvel gondoljuk és érezzük: én, mindent nekem! Nekem mindent szabad, én vagyok a mértéke jónak és rossznak, és ha nekem valami jólesik, ki állhat ellenem. És ki törődik velem, és ki bírál el engem? Kelj föl ebből a gondolatból, ember, és adj hálát a közösségért, azért, ami átölel bennünket a Kárpát-medencében! A magyar közösségért, ahol a nyelv köt össze, a versek kötnek össze, népdalok és az énekek kötnek össze, és adj hálát a keresztyénség közösségért! Olyan éneket énekeltünk az imént is amelyik összeköt katolikus és református testvéreinkkel: „Áldunk Téged, Istenünk...”

Mi, evangélikusok itt, Magyarországon kisebbségi sorsban vagyunk. Németh László főnök beszél arról, hogy a kisebbségi lét magával hordja azt a betegséget, amit kisebbségi kórnak, „morbus minoritatisnak” lehet nevezni, azaz, kisebbségi érzéssel nézek körül, és nem tudom igazán megtalálni a magam helyét. Akár belülről Magyarországról, akár határon kívülről jött valaki, kelj föl a kisebbségi kórból, és lásd meg, hogy *lehet a kisebbség teremtő kisebbség is!* A minőségi munkán, a minőségi életen sok múlik! Kelj föl! Ökumenében, egyházak között is az a feladatunk, hogy lássuk és tudjuk, vannak különbségek. Van egy nagyszerű jelmondata az ökumenének az, amelyik diadal-maskodott 1999. október 31-én, Augsburg városában, ahol aláírtuk evangélikusok és római katolikusok azt a megegyezést, amelyik a megigazulás kérdésében a korábbi ellentéteket áthidalta. Lehet évszázados vallásháborúk és különbségek után kezdet nyújtani egymásnak, felekezeteknek, katolikusoknak, evangélikusoknak! El lehet mondani, hogy a különbségek ugyan megvannak, de a különbségek megbékéltek egymással.

Megbékélt különbségek! Ó, mennyi különbség van magyar és magyar között, mennyit építünk újra és újra, de ne ellenséges különbségek legyenek. Kelj föl, és indulj megcsontosodott, régi falépítő, ember és ember között, nép és nép között! Különböző véleményeket vallva politikailag vagy jövő-elképzelésben, lehetnek a különbségeink megbékéltek.

A 119. zsoltárnak van egy nagyszerű mondata: „Barátja vagyok mindazoknak, akik istenfélők, és megtartják utasításaidat.” Ebben a közösségben lehet építeni valamit, mert azért vagyunk együtt, hogy épüljön a lelkünk Isten által, és építsük a közösséget Jézus utasítása, parancsa szerint. Kelj föl, indulj! Bénaságból, letargiából, kisebbségi érzésekből, gyávaságból, hitünk elhallgatásából, félelemből. Még ma is vannak olyanok, akik félnek, ha evangélikusnak vagy hívőnek vallják magukat, pedig régen túl vagyunk ezeken az időkön! Merjük bátran megvallani azt, kiben hiszek, és hogyan hiszek, és úgy élni, ahogy ez a hit és tradíció tanít.

Egy lépést megtenni Isten felé, mert ő megtette az első lépést azzal, hogy eljött hozzánk Krisztusban, és megtenni az első lépést az embertárs felé. A leghosszabb út is az első lépéssel kezdődik! Induljunk hát Jézus szava szerint: *„kelj föl, és járj!”*

Mikola István egészségügyi miniszter előadása

Kelj fel és járj, egy lépést legalább!

Milyen úton kell megtennünk azt az egy lépést, az első lépést, hogy beteljesedhessék az ember létén túlmutató, transzcendens irányultsággal egymásért felelősséget vállaló hivatása? Milyen utat kell járnunk ahhoz, hogy elkerülhessük a püspök úr által említett falanszter-képet, a klónozott, lelketlen biológiai robotok részvétét? Eszembe jut a költő, Madách Imre két sora: „Az ember, ha egyszer ellesi, vegykonyhájában szintén megteszi.” Az utat ki kell jelölni, az utat kijelölők felelőssége óriási. Óriási a felelőssége az értelmiségnek és óriási a felelőssége természetesen az egyháznak. Mindnyájan Isten országát építjük. Az ember ráébred végre arra az egyszerű, de nagyon mély gondolatra, hogy egyetlen biológiai lényként képes önmagát látni mint cselekvő embert. Azzal, hogy önmagát látja, a másik embert is látja, és a felelősségekben osztozik. Ez a kapcsolat, az ebben megélt felelősség, az ebből származó irányultság az ember transzcendens irányultságú lényének a lényege.

Nekem az a feladatom, hogy itt az egészségről beszéljek, a lélek és a test egészségéről, hiszen a mondást már egy ideje nem úgy idézem, hogy csak ép testben lehet ép lélek, hanem úgy, hogy csak ép lélekben létezhet ép test. Ez a fordulat pedig éppen az előbb elmondottakból következik. A filozófus sok évszázaddal ezelőtt leírta a transzcendentális reflexió jelenségét, vagyis az embernek azt a képességét, hogy önmagát tudja látni mint felelős személyt, és önmaga cselekedeteit és magatartását tudja irányítani.

A magyar kormány kidolgozott egy olyan programot, amely reményeink szerint tízéves távlatban alkalmas arra, hogy a magyar népegészségügynek a helyzetét alapvetően megváltoztassa. Fölkészítse a társadalmat, hogy a ma Európában már meglevő viszonyokat megteremtse, jóléti közösségeket hozzon létre, jóléti társadalmat építsen. A magyar népegészségügy helyzete, a magyar embernek az egészsége, egészségügyi mutatói nem jók. Elmaradtunk, leszakadtunk a világtól. Ma megpróbálunk egy olyan gigászi teljesítményt, hogy korán haló, rokkant nyugdíjba menekülő, lelkiileg frusztrált emberekkel egészséges országot építsünk, szociális biztonságot hozunk létre, jóléti társadalmat teremtsünk és annak alapjául szolgáló tartós gazdasági prosperitást produkáljunk. A világbank New Yorkban, a pénzügyi világ híres központjában közzétett egy tanulmányt. Ebben a tanulmányban van egy nagyon érdekes mondat, amit az utóbbi időben többször idézek, és idéztem a magyar kormány ülésén is, ahol döbbenetet és felismerést keltett. A mondat így szól: Tudomásul kell venni, hogy a tartós gazdasági fellendülés, a gazdasági prosperitás alapja a humán erőforrás jó kondíciója. Magyarra fordítva: az egészséges ember. A világ legkeményebb, legkönyörtelenebb pénzügyi világában, a pénz mammonjának a központjában írták le ezt a mondatot. Oda kell rá figyelni! Egészséges, lélekben és testben ép ember nélkül nincs tartós gazdasági prosperitás, nincs gazdasági fellendülés, nincs Európa, nincs szociális biztonság, nincs jóléti társadalom. A magyar kormány megbízásából az egészségügyi tárca kidolgozott tehát egy olyan programot, amelyben a legnagyobb nép-

egészségügyi tehertételekre koncentrálna próbál változtatni ezen a helyzeten. A program elkészült, a program professzionális, nemzetközi téren is. Az Egészségügyi Világszervezet visszajelezte, megállja a helyét. Az én gondom nem az, hogy jó-e a program szakmailag, a gondom az, hogy fogjuk megvalósítani. Egy lépést kell tennünk legalább. Ezt az egy lépést megtenni nem könnyű, hiszen ezt az egy lépést kinek-kinek önjelölésével kell megtennie. Kinek-kinek saját magát kell megvizsgálnia, hogy abban a felelősségben, amire az előbb utaltam (önmagát látja az ember mint cselekvő személyt) valóban felvállalja-e a felelősséget, és továbbmenve valóban föl vállalja-e a másik emberért is a felelősséget. Ha igen, akkor jöhet a következő lépés: hogy professzionális egészségügyi irányítással meg kell változtatni azokat a káros magatartási szokásokat, formákat, élvezeti cikkeknek a felhasználását és egyáltalán azt az életstílust, életmódot, amelyek a korai halálozáshoz, a rokkantnyugdíjba való meneküléshez vezetnek.

Ha a gondolattal egy kicsit eljárszunk, akkor újabb dimenziók tárulnak fel az ember előtt, és egy nagyon fontos kérdésre is felfigyelhetünk. Ez a fontos kérdés pedig úgy fogalmazható meg, hogy ha a lelkem és testem egészségét óvom, ápolom, és a másik emberrel is ilyen értelemben foglalkozom, akkor ezzel végül is az együvé tartozást is segítem. A közösségi együvé tartozást, a családi, a kisebb és nagyobb közösségi együvé tartozást segítem, végső soron a nemzeti együvé tartozást. A nemzeti együvé tartozás pedig a kollektív tudattalannak, az agynak a bonyolult rendszerein keresztül nemzettudattá érik. A nemzettudatra pedig ennek a harmadik évezrednek az elején nagyon nagy szüksége van a magyarságnak. Sokszor elmondom, hogy abba kell hagyni az egymás vállára boruló siránkozást. Két magyar, ha nagy baj van, akkor egymás vállára borul, jól kisírja magát, azután hazamegy, és nem történik semmi. Jól ismerjük ezt. De van az egymás vállára boruló bánatnak, önvizsgálatnak, bűnbánatnak egy pozitív, pszichés energiát teremtő lehetősége is. Ez a lehetőség pedig abban áll, hogy az ember megérti az Istent. Gyönyörűen fogalmaz a költő, amikor azt mondja: „Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átélt az Isten.” (Ady Endre) Megérezte az Istent. Új energiákkal telt el, és folytatta küzdelmes életét egyre magasabb szinten, egészen a nemzetközi híré költővé válásig, sok-sok embernek évszázadokon keresztül lelki energiát és táplálékot adván. Azok a pszichés energiák, amelyek a felelősségvállalásban felébrednek, táplálják azt a folyamatot, amire utaltam, az együvé tartozás, a nemzeti együvé tartozás kialakulását.

Az egészségügyi tárca úgy indította útjára az „Egészséges Nemzetért” népegészségügyi programot, hogy nem maga akarja megcsinálni, hiszen megértük azokat az időket, amikor kiváló tudósok kiváló programokat alkottak, majd a tudós a nagy művet megalkotván megpihent, és a nagy művek a fiókokba kerültek, és ott maradtak. Most a kormány, először a magyar történelemben, föl vállalta kormányzati szinten kormányzati felelősséggel ennek a programnak a megvalósítását. Ez pedig azért

nagyon fontos, mert az egészség azon is múlik, hogy a különböző szervezetek, tárcák, minisztériumok, kormányzati szektorok milyen szabályozásokat adnak. Hiszen akkor, amikor egy miniszter, egy minisztérium jogszabályokat, rendeletet alkot, szabályoz, irányultságokat munkál ki, megközelítéseket dolgoz ki, új megközelítéseket alkalmaz, akkor mindig tudnia kell, hogy annak az új rendnek az alkalmazásából milyen népegészségügyi hozadék származik. Ha egy gazdasági miniszter az autó fékbertékekbe azbesztvegyületet tesz, akkor sok lesz a tüdőcarcinóma és a krónikus légzőszervi megbetegedés. Ha drágább magnéziumvegyületeket tervez bele, mint ahogy ez most történik, akkor kevesebb lesz a tüdőcarcinóma és a krónikus légzőszervi megbetegedés. A dolog ennyire egyszerű. Mindenkinél tudnia kell, hogy amikor építi a társadalmat, legyen az gazdaság, politika, monetáris rendszer vagy más, akkor az ő intézkedéseiből mindig népegészségügyi következmények válhatnak. Abba kell tehát hagyni az egymás vállára boruló siránkozást.

Sokat gondolkoztam azon, hogy a nagyon gazdag ország, az Amerikai Egyesült Államok mivel lett ilyen nagy. Beoptimistic! Légy optimista! – mondja az amerikai. Ebből alakult ki egy olyan tömeghangulat, időnként már hisztérikus hangulat, amely hatalmas dolgokat szabadított fel, gazdasági csodát produkált. Jól ismerjük a pszichológiai tételt, ha valakinek sokat mondom, hogy sántít, előbb-utóbb sántítani kezd. Ha sokat mondom valakinek, hogy szép vagy, meg fog szépülni. Beoptimistic! Légy optimista! Magam alapvetően optimista ember vagyok, de amikor az említett mondat elhangzik, a megjegyzés is elhangzik. Nem olyan régen mondta egy barátom: jó, jó, te optimista vagy, sugárizik belőled a bizakodás, de azért egy dolgot ne felejt el: az egysejtűnek nem a legfőbb vágya a filogenezis. A megjegyzés bölcs, de nem igaz. Az egysejtűnek a génjeiben meg van írva a teljes törzsfelföldés, a filogenezis, és meg van írva az ember jóra valóssága. Nem kell nekünk nagyon bonyolult módon, nagyon sokat tenni, hiszen az isteni teremtettség megalkotta azt a rendszert, amelyben a génekben jelen van az ember jóra valóssága, a jó tettek iránti motivációja és a pozitív életszemlélete. A környezetet kell úgy alakítani, hogy ezek a genetikai kódok érvényre juthassanak.

Egy lépést legalább! Elgondolkoztam Püspök úr szavain, amikor arról szólt, hogy a médiát, a televíziókat felkérték, hogy több pozitív érték kerüljön a képernyőre, és elhangzott utána a megjegyzés, hogy megköszönték, és nem történt semmi. Fölvetődik a kérdés hogyan tovább? Mi lesz a következő lépés? Saját tapasztalatomra gon-

dolva elmondhatom, hogy bizony sokszor nem sikerülnek az első lépések. Sokszor eluralkodik a frusztráció, a kábultság, nem lehet áttörni a falat. Ilyenkor kell megtenni a második lépést. De meg kell tenni! Megelégszünk sokszor azzal, hogy teszünk egy lépést, elmondjuk, hogy a lelkiismeretünk tiszta, mert megtettük ezt a lépést. De nem elégedhetünk meg ezzel, a következőt is meg kell tenni.

Egy nagyon kis példát szeretnék elmondani, ami talán rávilágít arra, hogy ez az egy lépés, ez az első lépés nem is annyira bonyolult. A példa profán, elnézést kérek érte. Nem régen a Magyar Kórházszövetség egy nagy kongresszust tartott, másnapján volt a konferencia fénypontja, a fogadás. Egy dolog a tudomány, más dolog, hogy mindenki éhes. Amikor levették a fedőt az elegáns tálaokról, mindenkinek megcsillant a szeme. Emberek vagyunk, nemcsak lelkünk van, testünk is van. Jómagam is éhes voltam, „megrohamoztam” egy tálat. Levették a fedőt, és látom, ott állhat kórházmenedzser a tál mellett kétségbeesve, mert a lébe beleesett a kanál. Én magam éhes voltam, nem gondolkoztam sokat, felhúztam az ingem ujját, kivettem két virslit, és megettem. Ez az oly nehezen magyarázható paradigmaváltás az egészségügyben. Ugye milyen egyszerű. Ez az a lépés, a sokszor nagyon egyszerű lépés, amit meg kell tennünk. Tegyük meg ezt a lépést, ne hagyjuk magunkat társadalmi görcsök által befolyásolni.

Nem akarok a népegészségügyi program szakmai mélységeibe menni, de a program elindult. Elindulnak az országos, nagy szűrővizsgálatok, melyeket szeretnénk úgy lebonyolítani, hogy szeressék az emberek. Megjelenjenek, szeressék és tudják, hogy mi miért történik. Az egészségügy fölkészült erre. A magyar egészségügynek nagyon nagy értékei vannak a betegségek megelőzése, sőt még inkább az egészség megőrzése területén is. Kérem, hogy ebben legyenek együttműködők, kérem, hogy az egyház vezetői segítsenek bennünket ebben, hiszen ők a léleknek az ismerői, a lelki tudományoknak a művelői, a lélekkel foglalkozásban mi gyengébbek vagyunk. Éppen ezért valamennyi történelmi egyház vezetőit megkerestük a napokban, és megkértük őket, hogy tegyék lehetővé, hogy ezt a programot megvalósítsuk. Ismerjék meg, tanulják meg a professzionális program anyagát, és segítsenek bennünket a program teljes megvalósításában. Itt is kérem erre Önöket, és reménykedem abban, hogy sikereket fogunk elérni.

Végül nagyon szépen köszönöm Önöknek a megtisztelő meghívást, nekem valóban nagyon megtisztelő, nagyon szívesen jöttem ide, és ha közös ügyünket egy lépéssel előre mozdítottam, nem jöttem hiába.

Üdvözítő hitünk titkai

Róm 4,1–8

Magyarországi Evangélikus Egyházunknak ezen a mai ünnepi alkalmán, a Szentháromság ünnepe utáni tizedik vasárnapon Isten ígéje üdvözítő hitünk titkainak megismerésére tanít bennünket.

Amikor megszegyenült hitek romhalmazain, megszegyenült tömeg-bódulatok romjain újra akarja építeni Isten az emberiség és benne az üdvösségre elhívottak, az anyászentegyház egységét, akkor különösképpen is fontos, hogy tisztán lássunk hitünk dolgában.

Mert nem mindegy, hogy mit hiszünk. Nem mindegy, hogy kiben hiszünk. Bár némely utcasarki lélekkufárok, vagy a bálványozott szabadság madarainak hátán utazók azt állítják, mindegy, hogy miben, csak higgy valamiben; mindegy, hogy mi a célod, csak legyen valamilyen célod; mindegy, hogy mi az eszme, amiért föláldozod életedet, csak legyen vezérlő eszméd. E véleményekre gondolva – én nem mernék ilyen szigorúan fogalmazni, de nagy költőnk tekintélye mögé bújva mégis, még szószéken is – ki merem mondani: ez „hazugság, szemtelen hazugság”! Amit ugyan nem „milliók cáfolnak meg”, de amit Isten ígéje világos szóval leleplez.

Ha erre a világos beszédre figyelünk, akkor kiderül, hogy az üdvözítő hit mindenképp előtt Krisztus-hit.

Nincs más Istenünk. A mennyei Atyában is úgy hiszünk, mint Jézus Krisztus Urunk Atyjában. A galaxisokat tenyerén pörgető, mindenható Isten számunkra nem „északfok, titok, idegenség”, nem a világűr még fel nem derített területeire visszaűzött nagyszakállú öregúr, hanem az az Isten, aki karácsony éjszakájának szent misztériumában megzizzengette emberré lett Fia alatt a szalmát. Aki történelmünk részévé lett, aki testté lett, és közöttünk lakozott; és közöttünk verte föl Isten szerető szolidaritásának sátrát, hogy ne legyenek örökre árvaságra ítélték a semmi ágán gubbasztó szívű emberek.

Isten gyermekei tudhatják, hogy a Krisztus-hit az egyetlen üdvözítő, igaz hit. Feladhatatlan, kicserélhetetlen, pótlásra, kiegészítésre nem szoruló, Isten és ember konfliktusában békeséget hozó, egymás számára ordassá vált embereket testvérré szelídítő. Ez a hit oldja az űzött lélek magányát. Vigasztalás a bűnök terhétől szabaduló számára. Ezt hirdetjük, őt hirdetjük. Reméljük, ezen a kétnapos ünnepünkön ebben a Krisztus-hitben, és nem csak egyházi öntudatunkban, és nem pusztán a közösség egyébként oly fontos átélésében erősödünk meg.

Mai istentiszteletünk evangéliumában (Jn 9,24–38) hallottuk, milyen könnyen visszaadta Jézus a vakon született embernek testi látását. De igazán egészségessé, igazán látóvá, igazán Istennek tetszővé akkor lett ez az ember, amikor Jézus utolsó kérdésére megszületett szívében a Krisztus-hit vallomása: Hiszek benned, Uram. És leborulva imádta őt...

Isten óvjon bennünket a mai lelki szabadpiac hamis árusaitól! És adja Isten, hogy merjünk egy-ügyű, mindent egy lapra, a „Krisztus-lapra” feltevő gyermekei lenni. Mert különben nincs menekülés. Mert akkor mellettünk is megáll Jézus Urunk, és immár nem Jeruzsálem felett, mint egykor az Olajfák hegyének

lejtőjén, hanem a mi templomaink, a mi hajlékaink, a mi egyházunk fölött hangzik szomorú, fájdalmas sírása: Hányszor akartalak összegyűjteni benneteket, de ti nem akartátok.

Emlékezzünk, Testvéreim! A reformáció kora óta ez a vasárnap, a Szentháromság ünnepe utáni tizedik, Jeruzsálem pusztulásának az emléknapja. Távol álljon tőlünk, hogy pöffeszkedő, keresztyén öngazsággal dörzsöljük kezünket, amikor felidézzük a történelmi beszámolókat Titusz légioinak bevonulásáról, Jeruzsálem pusztulásáról. Mert nekünk is intő példa mindaz, ami Jeruzsálemmel megesett.

Ők azt hitték, hogy jól értik és magyarázzák Ábrahám történetét. Azt gondolták, hogy jól értik saját történelmüket. Csak azzal nem számoltak, hogy Isten szívének gondolatait egyedül a testté lett ígében, Jézus Krisztusban értheti meg az ember. És vagy Krisztusban van békességünk Istennel, vagy Krisztus nélkül – előbb vagy utóbb – ítélet, romlás, romhalmaz az ember sorsa. Ezért tanúskodunk a felismert igazságról: van üdvözítő hit, és ez az üdvözítő hit első renden és főként Krisztus-hit.

Igénkből kiderül az is, hogy az üdvözítő hit bizodalmas hit.

Előttünk áll a hit atyjának, Ábrahámnak a példája. Gondolom, mindenki – még a kisiskolások is – ismerik az egykor volt Ábrám történetét. Amikor megszólította őt az Úr Isten, nem adott neki más jelet, mint az ég csillagainak milliárdjait, és így indította el az új útra, az ismeretlen felé. Ábrahám minden korok hívői számára megmutatta, hogy az igaz hit, az üdvözítő hit, a megigazító hit bizodalmas hit is. Nem vakhit, hanem Isten ígéretére építő, bizodalmas hit.

A két öregembernek, Ábrahámnak és feleségének, Sárának engedelmesen végig kell járnia a bizodalmas hit útját. Ábrahám így lett jó példává számunkra is. Kudarc, megszegyenülés, bizonytalankodás és aggodalmak után mégis megtapasztalja, hogy Isten megtartja szavát, és számon tartja ígéreteit. És amikor az ígéret gyermekét, Izsákot kéri tőle Isten, engedelmesen elindul a szörnyű hegyre. Mindent Istenre bízó szívvel kész arra is, hogy gyermeke legyen az áldozati ajándék az Úr parancsa szerint. Már emeli a kést, mikor végre hallatszik a feloldozó parancs, és újra szívére ölelheti gyermekét. Világos az üzenet: egyedül a minden tekintetben, minden helyzetben – még a látszat ellenére is – Isten ígéreteibe kapaszkodó és mindent az ő akaratának alárendelő bizodalmas hit tart és őriz meg.

Mi ismerjük-e ezt a mindent Istenre hagyó engedelmes, bizodalmas hitet?

A ma hallott evangéliumi szakaszunk elején, a János írása szerint történetben is hallunk ilyen bizodalmas hitről. Bizonyára emlékeznek Testvéreim arra, hogyan kerül az a beteg Jézus elé. Nem magától megy, hanem odaviszik. Odaviszik azok, akik bízna Jézus Krisztusban. És Jézus látva hitüket, segít a nyomorulton. Vajon a mi szívünkben van-e ilyen bizodalmas hit?

Isten nem csal meg, ő megtartja szavát. Ezért van szükségünk a lélek csendjére, hadd szólaljon meg ebben a csendben a bizalmat ébresztő és bizalomra hívó isteni ígéret. Az üdvözítő hit az ígéretekre építő bizodalmas hit. Ez vigasztal gyászunk

idején, ez vigasztal majd halálunk óráján, ez vigasztal, amikor úgy látszik, hogy összedől minden.

Az üdvözítő hitről azt is halljuk, hogy az *engedelmes hit*.

Utalhatunk ismét Ábrahám példájára. Volt ellenvetése, nem is egy: öreg kora, az akkori törvények örökösödési rendje – egyébként is, hogyan is örökölné az, aki még meg sem született –, mégis elindul. Engedelmeskedik a parancsoknak.

Isten országának, szeretett Testvéreim, ez a rendje. A szekér nem előzheti meg az ígéret lovait. Az Isten országának ez a rendje: először az ígéret, először az elhívás, és arra születik a válasz, bizalommal és engedelmisséggel. Ezért tévednek mindazok, akik először szeretnék életük fordulataiban begyűjteni az Isten mennyei bizonyítékait, hogy utána mintegy fizetségként – legyen boldog vele a Mindenható! – „megajándékozzák” őt a saját szívükkel. Lehet, hogy ez sokszor nem tetszik nekünk, az Isten országa rendje mégis ez mindörökké. Hívás és engedelmisség, felcserélhetetlen sorrend. Legyen szó akár Ábrahámról, legyen szó akár apostolok elhívásáról, legyen szó akár Jézus mai népének tagjairól, rólunk.

Szó volt tegnap közöttünk Máriáról, Jézus Urunk édesanyjáról is. Tiszteljük, szeressük őt jó evangélikusokként! Így lesz a názáreti szűz számunkra nem kevesebb – de nem is több! –, mint az Istenre hagyatkozó bizodalmas és engedelmes hit példaképe. Amikor körülragyogja őt az angyali üdvözlésben Isten dicsősége, és hallja, hogy őt, a méltatlant, a kicsit, a porszemet Isten kegyelmébe fogadta, minket is tanító példaként hangzik válasza: Uram, legyen nekem a te akaratod szerint.

Egyháztörténetünk félmúltjából Ordass Lajos püspökünket is említhetem. Az ő tanúságtételéből máig hatóan sugárzik felénk az Isten iránti engedelmisségre való készség fénylő példája. Ő nem taktikus politikus volt. Amit benne némelyek hajlíthatatlanságnak, merevségnek látnak, meggyőződése szerint nem volt más, „csak” engedelmisség az ő szolgálatra elhívó Ura iránt. Néhány évtized távlatából talán ez a példa is segíthet, hogy jól értjük, milyen is a megigazító hit, az üdvözítő hit. Engedelmisségre kész, Ábrahám lépését megtenni kész, Mária imádságát kimondani kész: Legyen nekem, Uram, a te akaratod szerint.

Tudjuk, a hittel együtt jár a kereszthordozás. És mégis, most szeretnék arról is beszélni, hogy az üdvözítő hit Isten különös kegyelme folytán *lehet igazolt hit is*.

A hit harcának hegycsúcs-pillanataiban megkaphatjuk azt a nagy ajándékot is, hogy a ráhagyatkozó, bizodalmas, megigazító hitet igazolja az Úr Isten.

Erről nekem is van bizonyosságom. Életem legnagyobb harcaiban és vívódásai közben nem egyszer előfordult, hogy úgy éreztem, egyedül maradtam, mint az ujjam. Volt úgy, hogy egy-egy nehéz döntés után Isten mégis nyugalmat és békességet adott. Semmire nem cserélném el a szív mélyének azt a békességet, amelyben ugyan nem volt vállveregetés, de volt szelíd bizonyosság és a megnyugodott lelkiismeret elmélyült öröme. Lehet, hogy ezt nem mindenki érti, de aki már átélte, tudja, hogy miről beszélek.

Eljön majd az a nap, amikor fényesen igazolódik mindazoknak a hite, akik Krisztusra építették életüket, hitüket, reménységüket. Ők azok, akik mindennél jobban bíztak Isten ígéreteiben, akik a világ csahosai ellenére, a sokszor esztelenségnek tűnő engedelmisség útjára indultak. Ha előbb nem, „akkor” majd kiderül, hogy az üdvözítő hit igazolt hit is. S ebből egy-egy fénysugár, hála Istennek, már most, a vándorúton is a lábunk elé hullhat. S innen már csak egy lépéssel kell továbblépnünk...

Amit most még mondhatunk, az összefoglalója és kiteljesítője mindannak, ami eddig elhangzott: *az üdvözítő hit győzedelmes hit*.

Meglehet, hogy ez a győzelem csak az út végén, „odaát” lesz látható. De éppen az a csoda az evangéliumok történetében, hogy Jézus Urunk húsvétkor megnyert háborúja és a mi el elvesztett ütközeink során is világossá lesz, hogy a győzelem végső és örök. Most még arra van szükségünk, hogy intően szóljon, ahogy egykor a nehéz levegőjű betániai sírkertben felzengett szava: Nem megmondtam neked, ha hiszel, meglátod az Isten országát!

Hitünk győzedelmes hit, mert a lázárók sírja kinyílik, a naini ifjak feltámadnak. A bénák útra indulnak, a vakok látni kezdenek...

S talán a mai bénák, vakok, süketek, a mai piacokon tévelygők, a mai útra indulók, a mai szelíd szolgálólányok szívében, vagyis a mi szívünkben is megszületik az üdvözítő hit. Ez a reménységünk. Ezért hívott össze bennünket Jézus Krisztus. Ezért voltak Testvéreim között olyanok, akik másokat „fölvettek”, biztató szóval idehoztak, ezért dolgoztak ebben a gyülekezetben sokan, és ezért fújtak a szelek keletről, nyugatról, északról, délről. Azért, hogy megszülessen szívünkben, megerősödjék szívünkben az üdvözítő hit. Hogy a jézusi szó – Kelj fel, és járj! – ne pusztá jelmondat, ne Orosházán maradó mottó legyen csupán, hanem útvaló. Erőt adó, gyógyító szó a hit harcát vívóknak.

Mert üdvözítő hitre: bizodalmas, engedelmes, időnként igazolásban is részesülő, de a végén úgyszólván és mindenképpen győzedelmes Krisztus-hitre vagyunk elhíva. Ezért hangzik: Kelj fel, és járj!

Fenntartott, eltartott, megtartott egyház

AZ EGYHÁZI ÉLET ÉLÉNKÜLÉSE

Istentiszteletet láttam egy német televízióban a közelmúltban. Témája az a történet volt, amelyben Jézus a Bethesda tavánál meggyógyítja a 38 éve beteg embert. A közvetítés nem a templomban kezdődött, hanem a kapu előtt. Ketten két irányból közeledtek a templom felé. Egyikük egy szál napraforgóvirágot hozott. Amikor a kapuban összetalálkoztak, átnyújtotta a virágot, amit ezután ketten vittek be a templomba, és helyeztek el egy vázában. Az istentisztelet központi témája a történetbeli betegnek az a mondata, amely az egyik legmélyebb emberi nyomorúságot fejezi ki: „Nincs emberem!”

Megragadott egy az egyházzal kapcsolatos imádság refrénje. Így hangzik: „...hogyan élénkítsük a te egyházadat Jézus Krisztus Lelke által...” Első hallásra szokatlan az *élénkítsük* ige ebben az összefüggésben, mégis nagyon időszerű. Azért könyörög ez az imádkozó, hogy jelenlétünkkel ne lassuljon, ne erőt és lendületet veszítsen, hanem elevenebbé váljon az egyházi élet.

Szomorú látvány, amikor egy faluban vagy városban az egyházi épület, templom vagy kápolna a legelhanyagoltabb. Környékét felverte a gaz, a szigorúan megépített, védelmi jellegű vaskerítést pedig kikezdte a rozsdá. Ennél csak az a szomorúbb, amikor – esetleg az új vagy frissen felújított – templomban egyre kevesebben jönnek össze, és a lelkész már el se tudja képzelni a fiatalabb nemzedék jelenlétét.

Nem statisztikai adatokkal felvértezett előadást szeretnék tartani arról, hogy növekvő, stagnáló vagy épp csökkenő tendenciát mutat-e egyházi életünk. Csupán őszinte, testvéri körütekintésre szeretném indítani mindannyiunkat. Milyennek látjuk egyházunkat? Mit szeretnénk másképpen látni a jövőben? Miért aggódunk, és minek örülünk? A látható külső megújulás mellett, mögött milyen belső lényeg és tartalmi centrum található? Valóban azzal foglalkozunk, amire most az egyháznak szüksége van? Hívogató, meghívó közösségek-e még evangélikus gyülekezeteink, vagy inkább csak őrzik a meglévőket? Élénkítjük az egyházi életet, vagy elaltatjuk? Egy cél felé igyekszünk, vagy csak járjuk a szürke, megszokott utakat? Várjuk a megoldást, várjuk az újlást, a változást, a frissítőt, vigasztaló közösség megszületését, vagy mi magunk is kezdeményezünk, mozdulunk? Csak várjuk, hogy mások megvalósítsák várakozásainkat, vagy meghalljuk azt a szót is, amivel Isten minket biztat cselekvésre? A felszínen mozgó, fogyasztói vallásosság mindig kimerül a várakozásban, csak a Krisztus-követés mer feladatot vállalni. Lehet vitatkozni azon, hogy kinek és mi is pontosan a kompetenciája, mit tartalmaz a munkaköri leírása, és ki gyakorolja az ellenőrzési jogokat, ettől azonban még nem mozdul meg és nem válik élénkké egyházi életünk. Táblázatokkal, előírásokkal, beosztással nem pótolhatjuk a közös cselekvést.

Élénkülés mindig *a felfedezés helyzetében, az eseményben való részesedésben és az értékalálás örömeiben* jön létre. Az egyház életében mindháromnak jelen kell lennie ahhoz, hogy állandó megújulásával betöltse küldetését. Hitelességünket is az jelzi, hogy „társas zarándoklat” az életünk, nem csupán „egyé-

ni futás”, bár ez a második egyre elterjedtebb környezetünkben. Az elmagányosodó egyház azonban önmaga ellentmondása, így már rövidtávon is életképtelen.

BIZTONSÁG ÉS BIZONYTALANSÁG

Az egyház helyzete ma is a Péteréhez hasonló, aki így szólt Jézus-hoz: „Uram, ha te vagy, parancsold meg, hogy menjek oda hozzád a vízen. Mire ő így szólt: Jöjj! Péter erre kiszállt a hajóból, elindult a vízen, és Jézus felé ment. Amikor azonban az erős szélre figyelt, megijedt, és amint süllyedni kezdett, felkiáltott: Uram, ments meg!” (Mt 14,28–30) Mit figyelhetünk meg ebben a párbeszédben? Péter egészen szélsőséges helyzetben – veszélyhelyzetben – kiált, és a lényegét mondja. A Jézussal folytatott valóságos párbeszéd semmilyen történelmi helyzetben sem hiányozhat az egyház életéből. Minden körülmények között – az önmagáért való túlzott aggodás pillanataiban, iránytévesztésben, az oldalra kacsingatás vagy téves alkalmazkodás helyzetében is – lehet kiáltani, könyörögni, egyszerűen *szólni* csupán. De ez a szó nem szólhat másról, csak a valódi problémákról, az igazi veszélyről. Vigyázzunk az elhallgatott, ki nem mondott, Krisztus előtt meg nem forgatott helyzeteinkkel! Ő ma is pontosan látja és ismeri emberi indulatainkat, számítgatásainkat, esetleg önteltségünket, még akkor is, ha mi egészen másról prédikálunk, imádkozunk vagy szólunk előtte.

Az elsüllyedés, az elfogyás és az életkedv elvesztésétől való félelem ma is jelen van körülöttünk. A világ, a környezet, katasztrófák és emberek okozta pusztítások egyaránt erősítik ezt az érzést. Egyáltalán kinek van ma még szüksége az egyházra? Ki figyel még oda ránk? Kit érdekel az, amit felkínálunk? Mshová járnak a tömegek, a többség másutt tanul, szórakozik és tölti el az idejét, nem az egyházban. Ünnepegni még talán, de a hétköznapi valóságában már végképp nem számít az egyház jelenléte. Hová vezet ez az út? Jó megszívlelnünk F. Dickmann néhány mondatát: „Krisztus nem azért alapította egyházát, hogy elvegye minden félelmünket. Azért sem hívta életre az Úr az egyházat, hogy mindenre már eleve választ kapjunk. Nem úgy létesült az egyház, hogy nyugvópárnánk legyen: azon pihenünk, míg mások dolgoznak. Éppen úgy, mint a többieknek, nekünk is dolgoznunk és küzdenünk kell. De nem kell kétségbeesnünk úgy, mint a többieknek.”¹

Miközben okkal vagy ok nélkül jelen van gondolatainkban az egyház életéért és jövőjéért való aggodalom, nem szabad elfelejtünk, hogy „a döntő kérdés az egyház jövőjével kapcsolatban egyedül az, hogy elnyeri-e az Isten hatalmához való csatlakozást.”²

Eléri-e az egyház kiáltása Isten meghallgató valóságát? Kire és mire alapozzuk egyházunk életét és munkáját? A vízen járás

¹ Mindennap együtt az Úrral, „B év”. Szent István Társulat, Budapest 1978. 332. old.

² Manfred Josuttis: Petrus, die Kirche und die verdammte Macht. Kreuz Verlag, 1993. 91. old.

metodikája mire épül? A helyzetünk a mi könyörgő imádságunk („Uram, ments meg!”) és Krisztus parancsa („Jöjj”) között körvonalazódik. A mi könyörgésünk és az ő parancsa között valósul meg az élet minden bizonytalansága. Ugyanakkor – paradox módon – itt, a labilitás közelségében találhatjuk meg stabilitásunkat.

Ezt a paradoxont a mindennapi egyházi életben úgy tapasztaljuk meg, hogy „amikor Isten igéje valóban hallhatóvá válik, akkor egyesek menekülésszerűen elhagyják az istentiszteletet, de mások éhesen és hálásan fogadják a felkínált ételt. Ha Isten Lelke (a lelki élet) központi helyet kap a keresztyénségben, még ha esetleg nélkülözi is a legújabb reklámfogásokat és közösségépítő eljárásokat, akkor is vonzó marad. Ha Isten teljes hatalmának jelenléte tölti be a keresztyének szívét, akkor az élet legnehezebb krízishelyzeteiben is megtaláljuk a stabilitáson és labilitáson túli szükséges kezdő lépéseket.”³

A FŐ KÉRDÉS KÍSÉRTÉSEK IDEJÉN

Az a centrális kérdés ma is számunkra, hogy tudunk-e közelíteni oda és ahhoz, ahol valóban a menekülésünk esélye van. Azt keressük-e igazán a mai egyházi életben, ami elmozdít az igazi hatalom felé, odaállít Jézus Krisztus elé, vagy önmagunkhoz, szokásainkhoz, beidegződéseinkhez, papírjainkhoz, előírásainkhoz és a világi környezet technikájához, metodikájához idomulunk?

Mi lesz egyházunkból, merre tartunk a jövőben, milyen alapvető küldetést próbálunk betölteni? A péteri vízenjárás arra is figyelmeztet minket, hogy a saját bizonytalanságunk csábítás lehet egy bűnös alkalmazkodásra. Ma ugyanúgy ki vagyunk téve az illeszkedés kísértésének, mint bármikor a történelem folyamán (*konformizmus veszélye*). A konformizmus csapdájába esés egyik jele, ha személyektől és csoportoktól várjuk csupán a folytatás irányának kijelölését. Ha passzívan hagyjuk az egyház hajóját arra menni, amerre az erőszakosabbak, ügyesebbek, erősebbek vagy éppen a ma divatos irányzatok elkönyozzák (*közönyösség kísértése*). Az elmúlt évek egyik legnegatívabb tapasztalata az, ahogyan néhány gyülekezetben egyre élesebb feszültségek keletkeztek, gyülekezeti tagok és csoportok egyre mélyebbre kerültek az ellenszenv és a gyűlölködés területén, pedig őszintébb, nyíltabb és a lényeghez közelítő beszélgetésekkel talán már kezdetben meg lehetett volna állítani a veszélyes folyamatot (*az elhallgatás kísértése*). Felfedezhető, hogy a társadalomra oly jellemző gyanakvás, vádaskodás és rágalmazás divatját átveszi az egyház is (*a bizalmatlanság légköre*), és szinte a belső feszültségek növelését tűzi ki célként maga elé. Egyházunk zsinatának is komoly és őszinte önértelmezési feladattal kellene megbirkóznia ahhoz, hogy építő, gyógyító, valóban fontos és a fejlődést szolgáló lépéseket tegyen minőségi és felelősségteljes döntésekkel. Korunk hatalmas kísértése a látszat megőrzésére való törekvés, a felszín szépítése. Olcsó cikkeknek is lehet piacot találni, ha jó a csomagolás. Meg kellene végre tanulnunk, hogy nem a „látvány”, a felületi mutatvány segít (*felszínesség csapdája*), hanem csak a megalapozott, az egész egyház érdekét szem előtt tartó, felelősségteljes tartalom. A teológiai mélység nélküli és a megalapozottságot, tusakodást

megspóroló „felületi kezelésnek” mindig nagy ára van az egyház egészének összefüggésében. Sokat jelentenek a társadalmi események, a rangos rendezvények vagy épületekkel és ingatlanokkal kapcsolatos lépések, de nem ez a talaj, a tartalom és az alap az egyház életében. Semmilyen külső jelenséggel nem helyettesíthető, hogy szembesüljünk azzal, milyen sok ember keresi ma is életének legkínzóbb kérdéseire a feleletet az evangélikus templom padjaiban. Itt nem vitákkal, nem társadalmi ranggal, nem érdekekkel, még csak nem is személyek felemlegetésével lehet válaszolni, hanem kizárólag az egyház másokért, küzdőkért, elesettekért és keresőkért megszólaló, kincsével, az evangéliumon alapuló szeretet valóságával. Ha ettől eltávolodunk, és bármilyen pótcselekvéssel töltjük el küldetésünk drága idejét, akkor egy zsugorodó közösség örökös bizonytalanságával vergődünk céltalanul a tengeren, esetleg azt gondoljuk, csak az tartozik hozzánk, aki ugyanolyan, mint mi magunk (*uniformalizálódás elvárása*). Csak akkor van jövőnk, ha képesek vagyunk megőrizni és újrafogalmazni az összetartozás és egymásra építés – az együtt Krisztushoz tartozás és evangéliumára építés – szép, evangélikus hagyományát egyházunkban.

Ehhez van szükség olyan megértő magatartásra, amelyet pl. Jálcis Ferenc lelkigondozó szerzetes így fogalmaz meg: „Meg vagyok győződve, hogy a mai lelkipásztorkodásnak, és egyáltalán az emberekkel való minden munkának legnagyobb fogyatékosága, hogy nem tudjuk egymást olyan önzetlenül meghallgatni, mint azt a minden ember iránti tiszteletünk megköveteli. A meghallgatás szemlélődő voltára van szükségünk. Akinek nincs belső nyugalma, nem tud embereket meghallgatni. Aki saját gondolatát túlértékeli, nem tud mást elfogadni úgy, ahogy van. Az apostolkodás ma nem annyira az »átadáson«, a »meggyőzésen« alapszik, mint inkább a személyes kapcsolaton, a sorsközösségen és a belső javak megosztásán. Elsősorban be kell fogadni, elismerni, megérteni és tiszteletben tartani a másik önállóságát azzal a meggyőződéssel, hogy ő képes a maga erejéből növekedni, és azután rákényszerítés helyett tanúságot tenni. Az apostolság (az egyháziasság) aktív tényezőjének a meggyőzésről a tanúságtételre kell áttevődni. (Ennek az alapja a megértő magatartás.)”⁴

SZEMBENÉZÉS A „DEFICITEKKEL”

W. Marhold a hatvanas években a német egyházakra vonatkoztatva mondta ki, hogy akkor van jövő a jelenlegi struktúrában, ha az egyház a két legnagyobb hiányosságát legyőzi: a „valóságdeficitet” és a „kommunikációs deficitet.” Azt gondolom, önkritikusan meg kell látnunk ma azt, hogy – bár más földrajzi helyen és évtizedekkel később, – ritkán és nagyon bátortalanul látunk meg igazán aktuális valóságproblémákat, és hiányzik a széles körre ható kommunikációnk. Valóságdeficitünk és kommunikációs deficitünk van. Pozitívabban fogalmazva ez azt az irányt mutatja, hogy az egyház minden szintjén érdemes áldozni a minőségi valóságkeresésre (a valóság meglátására, a vele történő szembesülésre) és az átadás (közvetítés) művészetére. Az egyházi életben belül és kívül egyaránt csak annak szabadna nyilvánosságra kerülnie, ami a valóságot közvetíti érthető csatornán. Hiába emlegetjük a régiek, az előttünk élők szín-

³ M. Josuttis uo.

⁴ Jálcis Ferenc: Testvéreink hite. Korda Kiadó, Kecskemét, 1995. 31. old.

vonalt, ha a mai lehetőségeinket azért nem használjuk ki, mert nincs tiszta valóságérzékelésünk (elegendő tartalom) és jó minőségű közvetítésünk (kommunikáció). A készültség, a felszínesség, a frázisok elterjedése olyan belső bomlasztó erővé válhat, hogy egy idő után nincs védelem ellene.

Kezembe került Andorka Rudolf egyik tanulmánya, amit nem sokkal halála előtt írt zsinati zárszövekként. Felfedezhető benne az őszinte és hívő tudóst jellemző bölcs előrelátás, csakúgy mint amikor a MEE jövőjéről 1994-ben így ír: „Mindezen kedvező feltételek ellenére sem látom biztosnak, hogy a magyar evangélikusság meg tud felelni annak a nagy kihívásnak, feladatnak, amelyet az autoritárius rendszerben kialakult anómiaválság és a rendszerváltozás által létrehozott új cselekvési lehetőségek állítottak vele szemben. Csak néhány súlyos problémára utalok, amellyel a Magyarországi Evangélikus Egyháznak és az evangélikusoknak meg kell birkóznuk:

– a politikai hatalomra törekvés, a reváns kísértésének való ellenállás

– az egyházi élet demokratizálása
– a nem-lelkészek aktivitásának növelése
– a kisközösségi tevékenységek kifejlesztése
– az ökumenikus gondolkodás erősítése
– korszerű válasz keresése a modern társadalomban felmerülő teológiai és etikai kérdésekre”⁵

Az egyháztörténet utolsó évtizedeire vonatkozóan pedig ajánlatosnak tartja az egyoldalú értékeléstől való tartózkodást, és inkább ajánlja, hogy „mindennek és mindenkinek a jó és rossz oldalait egyformán mérlegeljük. Ne felejtsük el azt sem, hogy nagyon problémás évtizedeket éltünk át és azt sem, hogy nagyon bonyolult problémákkal teli évtizedek előtt állunk most is...”⁶ Az elkényelmesedő egyház útja messzire viheti a küldetés alapjaitól a mai keresztyén közösséget és benne az egyént is. A kérdés az, hogy tanultunk-e Andorka valóságátalánának bölcs, higgadt és alapos mélységéből, hogy megvizsgáljuk-e egyházunkat az általa említett nehézségek és kihívások összefüggésében, vagy kölcsön vesszük a társadalmi érintkezési kultúra láthatóan eluralkodó negatívumait, szélsőségeit, bizalmatlanságát és durvaságát, és egyszerűen beemeljük az egyház gyakorlatába kommunikációs „kultúráként”.

MILYEN EGYHÁZAT SZERETNÉNK A JÖVŐBEN?

A címben szereplő két jelzőnek – fenntartott és eltartott – komoly figyelmeztető üzenete is van. A *fenntartott* egyházban olyan közösség lehet együtt, ahol a tagok úgy gondolják, tulajdonképpen mindent ők finanszíroznak, értük történik minden. Ki-ki ahogyan befektet, aszerint szeretne profitálni. A szabályozások és rendelkezések is úgy jönnek létre, mint egy egyesületben, a pillanatnyi érdekek és erőviszonyok szerint rendkívül változó döntések születhetnek, jellemző az esetlegesség. Sok gyülekezet szenved a „fenntartott egyház” modelljének negatívumaitól. A jellemző szimptómák az alábbiakhoz hasonlóak: tisztségviselők, presbiterek szerepvállalása szűkül, akadozik, és mindig ugyanazok töltik be a pozíciókat; kis érdekcsoportokra töredezett a gyülekezet vezetése, ezek szembenállnak egy-

mással; túlszabályozás, akadékoskodás, gyanakvás, bizalmatlanság és aprólékosság uralja a légkört; szenvedéssé válik egy-egy presbiteri ülés vagy közgyűlés.

Az *eltartott* egyház modellben a szervezet, a struktúra külső alapokkal és kötődéssel, idegen forrásokból táplálkozó gazdasági támogatással rendelkezik. Ennek sokszor gondolkodás nélküli, határokat nem ismerő lojalitás az ára a külső támogatók felé, és nincs kizárva, hogy olyan célokat is szolgálhat az egyház működése, amelyek nem tartoznak a küldetéséhez, sőt elmentében állnak vele. Ebben a formában nehezen várható el az egyháztagok növekvő aktivitása és részvállalása, mert úgy érzik, van elegendő bázis az egyház mögött. Nehéz megtalálni azt a határt, ameddig együttműködésre van szükség az egyházon kívüli támogatóval, és amelyen túl az a terület kezdődik, ahol az egyháznak önmagának szigorú mértékkel, külső befolyástól mentesen kell önállóan élnie.

A *megtartott* egyház átéli azt a csodát, hogy a léte ajándék, és ezért benne akkor van helye a tagoknak, ha valóban azt a kincset keresik, amit az egyház Istentől ajándékként kap és embereknek ajándékként továbbad. A meghívás mindenkinek szól, aki pedig elfogadja, az áldozatot is tud hozni azért, hogy nem egyházbarát, külső körülmények között is talpon maradjon, sőt fejlődjön. Akiknek az egyház igazi tartalmára van szükségük, azok felelősen vannak jelen. Lehet, hogy ilyen helyzetben az egyház szerényebb lehetőségekkel, esetleg itt-ott akadozva él, de az oda tartozók felelősségével akar működni. A megtartott állapotát csak titokként és csodaként képes felfogni, mert más magyarázata nincs. A függőségek ellen küzd, hiszen nem fenntartott és eltartott helyzetben gondolkodik. Tevékenységének határát nem kutatja, mert képes meg tapasztalni azt, hogy ott is és akkor is ajándék a léte, ahol és amikor arra nem is számított.

Gottfried Voigt Bevezetés az egyház tanításába című, magyarul is megjelent művében világosan hívja fel a figyelmet erre a létformára. „Ebben az elvetemült és elátkozott világban léteznek emberek, akik Istenhez tartoznak... Lehetetlen, hogy mi, keresztyének erről a tényről gőgös elbizakodottsággal beszéljünk, megvetően lenézve a kívül rekedteket. Senki sem azért választotta ki, mert megérdemelte. Senki sem »írhatja le« a többiek, mint ha Isten szeretete rájuk nem vonatkozna. Viszont annál inkább meg kell értenünk, hogy a mi Istenhez tartozásunk felettébb csodálatra méltó dolog. Igazából semmi jogom nem lenne arra, hogy Isten népéhez tartozzam, de ő nem nyugodott addig, amíg vissza nem szerzett magának. Isten Krisztusban elvesztettekkel, elkallódottakkal, elidegenedettekkel lépett közösségre. »Önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól, és megtisztítson minket a maga népévé.« (Tit 2,14) Az egyház létének alapja és eredete Krisztus váltságművében van. Ehhez a boldog csodálkozáshoz aligha jutunk el, ha az egyházat vallásos érdeklődésű emberek egyesületszerű összefogásának tekintjük.”⁷ Voigt rámutat arra, hogy az egyháztagság nem egyfajta fényűzés, amit megengedhet magának az ember, ha módja van rá és hajlama van hozzá, de épp úgy bármikor le is mondhat róla. A gondolatmenet visszamegy Luther magyarázatához, a megszentelésről írt szavaihoz: először is a szent gyülekezetébe visz, és az egyház ölébe tesz minket, rajta keresztyén prédikál nekünk, és elvezet Krisztushoz. Így tekinthetünk mi is, ma is a Szentlélekre. Benne

⁵ Valóság, 1994/5. 32–44. old.

⁶ uo.

⁷ Gottfried Voigt: Bevezetés az egyház tanításába. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1997. 101. old.

bízunk, nem az egyházban, ám mégis drága és értékes szemünkben az egyház, mert Isten Szentlelke hívta létre, ő tartja meg, s ő használja munkaeszközeként.

Isten döntésének és cselekvésének a nagyságát nem szabad szemünk elől tévesztenünk, különben állandóan a saját cselekvésünk és döntésünk nagyságán tájékozódnánk, és nagy tévedésbe esnénk. Nem részvényesek, nem egyesületi tagok, nem „teremőrök”, nem alapítók vagyunk, hanem meghívott vendégek, egymásra bízott testvérek. Az egyházban ezért sem lehet cél egyfajta hatalom gyakorlásának a kifejlesztése, hanem benne mindig megmarad a sokféleség közösségének kormányzása. Ilyen a küldetése.

Bonhoeffer ezért is hívja fel a figyelmet arra, hogy a világban élő és hozzá ezer szállal kapcsolódó egyházzal mindig tudnunk kell, hogy „A szentek gyülekezete nem a büntelenek és »tökéletesek« eszményi közössége. Nem is a tiszták gyülekezete, amely a bűnösnek többé nem ad helyet a bűnbánatra. Hanem sokkal inkább éppen olyan közösség, amely azáltal bizonyul méltónak a bűnbocsánatról szóló evangéliumra, hogy itt valóban Isten megbocsátását hirdetik – amelynek semmi köze az önmegbocsátáshoz. Azok gyülekezete, akik valóban Isten drága kegyelmét kapták, és akik úgy élnek az evangéliumhoz méltóan, hogy azt nem herdálják el, és nem dobják ki.”⁸

Bonhoeffer ezt éppen a gyülekezeti fegyelem kapcsán írja le, amiről egyértelműen kijelenti: „nem a tökéletesek gyülekezetének megteremtését szolgálja, hanem kizárólag azok gyülekezetének építését, akik valóban Isten megbocsátó irgalma alatt élnek...”⁹ A testvéri figyelmeztetés és segítségnyújtás időben érkezését tartja az egyik legfontosabb követelménynek, és az lelkipásztorokra, hívekre egyaránt és kölcsönösen vonatkozik (lásd: elhallgatás kísértése).

KÜZDELEM A LELKI ELSZEGÉNYEDÉS ELLEN

Az egyedüljárás, a kirekesztés, az elzárkózás vagy kivonulás sohasem válik gyülekezetépítő eszközzé. Ma is létezik az egymáshoz vezető utak deficitje egyházunkban. Most újra szeretnék arra a kreatív istentiszteletre utalni, amelyben a 38 éve beteg ember Bethesda tavi történetét dolgozták fel, és a „nincs emberem” mondatot aktualizálták. Aki elsőnek lépett a felpezdülő vízbe, az lett egészséges – tülekedés és egymás elleni harc után... Azt gondolom, mai egyházi életünkben sok mindenünk van, lett, vagy esetleg lesz, de a tumultusban, rohanásban, tülekedésben mellénk álló, segítő ember – tehát „emberünk” – kevés van. Ma tudatosan kell küzdenünk minden eltávolodás ellen, hiszen hihetetlen gyorsan épülnek falak emberek közé. Ridge marad a legszebb új templom vagy szeretetotthon, iskola vagy óvoda is, ha emberi arcok és kezek a „megtartott egyházzal” semmit sem sugároznak bennük. Az objektum világát csak a benne élő és érző szubjektumok tehetik élővé és építővé. A külsőleg, gazdaság vagy vagyon szempontjából győztes és sikeres otthonok recsegve esnek darabokra a benne lakók lelki szegénysége és sivársága miatt. A megtartó, jóízű és bizalmat sugárzó egyházi légkört sem a falak, hanem az egymásért tenni

képes emberek – ha van „emberünk” – teremtik. Az egyházban – jellemző módon – a harmónia mindig sokféle színből, hangból tevődik össze. Egy német író rövid verse ébreszthet minket arra a felismerésre, amely nélkül nehezen épül az egyház.

„Ketten kormányozzák
a csónakot,
az egyik a csillagokat
kutatja,
a másik pedig a viharokat figyeli.
Így az egyiket a csillagok irányítják,
míg a másikat a viharok vezetik.
És a végén,
egészen a végén
az emlékezetükben a tenger
csodálatos kék színe marad meg csupán...”¹⁰

Fontos belátnunk azt, hogy mindkét típusra szükség van az egyház életében. Azoknak a gyülekezeteknek a csónakja képes igazán megtartóvá válni, ahol egyformán elfogadják a „csillagokat fürkészőt” és a „vihar veszélyétől aggodót”. A fellélegzés helye lehetne minden evangélikus gyülekezet, ha ezt a légkört igyekezne megvalósítani. Az önmagáért élő intézmény, önmagáért létrejövő struktúra vagy az önmagával eltelt személy csak a saját problémáját és szükségleteit látja meg és hallgatja meg. Az egyház küldetése „a saját problémán túli” világhoz szól, hogy az élet kérdéseire feleletet kereső emberek látható, hallható és megtartó közösségre találjanak.

Szimbólumokkal is ki lehet fejezni azt, mivé válhat egy „megtartott” gyülekezeti közösség a környezete számára:

- otthon (ahová jó megérkezni, ami védelem, stabilitás erősnek és egészségesnek éppúgy, mint gyengének és betegnek)
- sátor (csend, meghittség, bármikor átépíthető, nagyobbításra kész, áthelyezhető, mobil)
- mező (szabad ég, tarka növényvilág, a végtelen szépsége, a színek harmóniája)
- műhely (alkotási lehetőség, életcél közelsége, a másik kéz segítségével, tanuló közösség)
- zárandókút (társakkal együtt, erőnk feletti utakon, mozgás, lépések)
- kórus (éneklő, dicsőítő, felszabadult, hálás érzések; nem lehetne gyülekezetnek hívni azt, ahonnan minden zenei aktivitás teljességgel hiányzik)
- szentély ahol le lehet térdelni és alázatra ébredni a hétköznapi spontaneitásában ugyanúgy, mint szervezett és előkészített ünnepnapokon.

Heinrich Böll egy rövid vallomása segíthet minket az egészséges önbizalom és a bátorság növelésében, még ellentmondásos és viharos helyzetekben is: „A legrosszabb keresztény világot is előnyben részesítem az istentelen világgal (annak a legjobb formájával) szemben, mert egy keresztény légtérben mindig van hely azok számára, akik egy istentelen világban nem kapnak helyet, tudniillik nyomorékoknak, betegeknek, időseknek és gyengéknek.”¹¹

Hasonló történetet mesél el Hume L. Stoffels egy Budapesten elhangzott előadásában. Egy ateista holland tudós „ellenzárán-

⁸ Dietrich Bonhoeffer: Követés. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1996. 149. old.

⁹ uo. 150. old.

¹⁰ Reiner Kunze: Rudern zwei. Fischer Verlag, Frankfurt, 1984

¹¹ Evangelischer Erwachsenen Katechismus. 696. old.

doklatot" tartott a spanyol római katolikus Santiago de Compostela-ból az „istentelen fővárosig”, Amszterdamiig, és ezt írta naplójában: „Zarándokutamon sok emberrel találkoztam, akik rejtett indítékok nélkül voltak barátságosak hozzám. Gyakran kiderült, hogy ők keresztény emberek. Lehet, hogy manapság a pusztá egoizmus és a fenyegető nihilizmus sötét évtizedeiben az egyházak a barátságos és tisztességes viselkedés titkának megőrzői. Az ódivatú keresztény ruhákat, öltözeteket kiárusítják manapság. Valóban, jó részük semmire sem használható többé, de néha találhatunk köztük olyanokat, melyek »legalább olyan újak«, vagy talán még jobbak, mint az újak – mert másutt a társadalomban már nem gyártanak többé ilyen minőséget.”¹²

AZ ESEMÉNY KÖZVETÍTÉSE

Nem kerülhetjük el azokat a csüggesztő helyzeteket, amikor szükségünk lehet a fenti példák biztatására. Szemtanúi lehetünk olyan pillanatoknak, amikor erőtlenné és ellentmondásossá válik az egyház. Imre Lajos, a kiváló kolozsvári gyakorlati teológus egyik művében (Szombat esték a paróchián) a hűség és az őszinte kötődés szépségéről ír. Így magyarázza a 62. zsoltár 6–7. versét. „Nem rendülök meg. Pedig mennyi megrendülés, fájdalom, más megrázkódtatás ért és érhet még ezután. Végigtekintek rajtuk, és előrenéznek rájuk, amint ott sötétlenek az úton. Hogy vonulnak el a fejem felett? Éreztem szenvedést, amit okoztak, a csalódásokat, amikkel együtt jártak, amiket a fejemre hoztak. A vihar hullámai ott csapkodtak felettem, körültem. Sokszor azt hittem, el kell vesznie az ügynek, amit szolgállok. De nem ez történt. És én most meghajtom fejemet az áldás alatt, amit adott. Csak Istennél nyugodjál meg, lelkem, és akkor nem rendülök meg.”¹³

Az egyház egy modern meditáció alapján hitvallásból, meghívásból, hallásból, beszédből, megnyugvásból, ünneplésből építkezik, de sohasem csak az ünnepen, hanem a hétköznapiakban is.

Mádl Ferenc Melocco Miklós Esztergomban felállított István király megkoronázása című szobrának leleplezésekor mondott egy rövid mondatot, ami fontos lett számomra: nem a szemé-

lyeket ábrázolja elsősorban a szobor, hanem az eseményt magát. Az egyház mindig eseményt közvetít, tanít és ad át. Esemény valósul meg benne. Ha „emberei” akarunk lenni a felebarátainknak, 38 éve betegeknek és a tumultusban hátrányba kerülőknek, akkor

- az egyszerűség felé mozduljunk
- a meghallgatás légkörét fejlesszük
- legyenek megbízhatóak egymás számára az evangélikusok

szerte az országban

- a megszokotton kívül eső világtól ne féljünk, mert van számára mondanivalónk.

A német televíziós istentisztelet egy napraforgóvirág átadásával kezdődött. Fejeződjék be ez az országos találkozó azzal, hogy találunk egy embert – itt, az úton hazafelé vagy a saját otthoni közösségünkben –, akinek át tudjuk nyújtani azt a napraforgóvirágot, ami megszabadít a „nincs emberem” kétségbeesett elszigeteltségétől, és új fényt hoz akár 38 év után is egy ember életébe.

FELHASZNÁLT ÉS TOVÁBBSEGÍTŐ IRODALOM

- Andorka Rudolf: Gondolatok a Zsinat befejezése alkalmából. In: Lelkipásztor, 1997/7–8. 267–269. old.
- Andorka Rudolf: A MEE és az evangélikusok helyzete és problémái 1941-től. In: Valóság 1994/5. 32–45. old.
- Bogárdi Szabó István: Mi az egyház? A magyar református egyház néhány jellemzője. In: Confessio 2000/4. 20–26. old.
- Dietrich Bonhoeffer: Követés, Ev. Sajtóosztály, Budapest, 1996
- Magda van der Ende: Imre Lajos élete és teológiai munkássága. Ráday College Press, 1990
- Jálics Ferenc: Testvéreink hite. Korda Kiadó, Kecskemét, 1995.
- Manfred Josuttis: Petrus, die Kirche und die verdammte Macht. Kreuz Verlag, Stuttgart, 1993
- Nagy István: A népszerűség mint szolgálatunk kísértése. In: Református Egyház, 2001/7–8. 160–161. old.
- P. Tóth Béla: A hiteles református egyház. In: Református Egyház 2001/7–8. 161–164. old.
- Hijme C. Stoffels: Vallás a gátak mögött: Szekularizáció és „újboldi megigézés” Hollandiában. In: Confessio, 2001/2. 60–63. old.
- Szennay András: A hit – a tudomány serkentője és a keresztények életetője. In: Vigilia 2001/7. 482–491. old.
- Miklós Tomka/Paul M. Zulehrer: Religion in den Reformländern Ost (Mittel) Europas. Pastorales Forum, Wien, 1999.
- Gottfried Voigt: Bevezetés az egyház tanításába. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1997.

¹² Confessio. 2001/2. 62. old.

¹³ Magda van der Ende: Imre Lajos munkássága. Ráday College Press, 1990, 205. old.

Befejező áhítat

Mt 9,1-5

Őszinte meghatódottsággal gondolok vissza a két napra – hálás vagyok Istennek, aki lehetővé tette mindezt. Azt gondolom, hogy a millenniumi esztendőnek méltó lezárása ez: hiszen az elmúlt mintegy 18 hónapban nagyon sokat gondoltunk a 2000 éves keresztyénségre, az 1000 éves magyar hazára. Nagyon sok lelki, szellemi impulzust kaptunk az elmúlt időszakban. Számomra az egyik legérdekesebb, talán a leggazdagított ajándék volt egy magyar származású, de – tudtommal – Németországban élő egyháztörténész előadása: „Mit adott a keresztyénség a magyarságnak?” Dr. Tempfli József egyháztörténész nagyon komoly előadásában számba veszi ezt, amit én most nem sorolok fel, mert hosszú lenne, hanem csak egy tételben sűríttem össze a mondanivalóját.

Mit adott a keresztyénség a magyar nemzetnek? Röviden és tömören: a létét! Azt, hogy még mindig van! Még mindig létezik. Tatárjárás, törökhódoltság, Habsburg pusztítás, német és orosz megszállás, trianoni tragédia ellenére. Melyik ember élné túl, ha hirtelen testi valóságának kétharmadát lemetszenék? A trianoni tragédiát is túléltek – végig lehet menni a történelmünkön, hogy a keresztyénség hogyan mentette meg a nemzetet, tartotta meg, őrizte meg. Sorolhatnék más történészeket is, akik ezt látják, tudják, közreadják.

Nemrég a rádióban Tőkéczi László történészre és politológusra lettem figyelmes, aki hasonlóképpen a keresztyénség – úgy mond – hasznáról beszélt az egyik késő esti műsorban. Ő is kifejtette: a keresztyénségnek 1000 éves történelmünk során nemzetmegtartó szerepe volt.

Vagy éppen az elmúlt másfél évben olvastam Nemeskürty tanár úr szavait, aki számos könyvében állítja ugyanezt, adatokra és tényekre támaszkodva, hogy a keresztyénségnek nemzetmentő, megtartó, hazát megőrizni segítő szerepe volt.

Nagyon szeretném érzékeltetni a jelenlevőkkel: szent faktum, Istentől kapott történelmi tény, hogy ezt a mi magyar hazánkat, magyar nemzetünket a történelem viharaiiban a keresztyénség őrizte meg. S ha azt mondom, hogy keresztyénség: természetesen az Úr Jézus Krisztusról beszélek – aki az én megváltóm is, akinek ennek a nemzetnek a megtartója is. Aki a te megváltód is, de a magyarság megmentője is.

Mert az Úr Jézus Krisztus – a keresztyénség miatta keresztyénség – mindaddig megtartotta, megőrizte a nemzetet, amíg az ragaszkodott hozzá. Mit is olvastunk a bibliai történetben? „Amikor Jézus látta a hitüket” – akkor szólt a bénához!

Lehet-e véletlen, hogy attól a pillanattól kezdve, hogy ez a nemzet kezdte megtagadni a vallásos hitét, amikor még a Himnuszát is el akarták venni egyesek, attól a pillanattól kezdve lé-

pett a romlás lejtőjére? Attól a pillanattól kezdve, hogy kezdte megtagadni Krisztus Urunk megváltó és megőrző alakját, omlott össze erkölcsében. Attól a pillanattól kezdve, hogy hitét kezdte elveszíteni, indult neki a rohamos fogyásnak. Vannak kellene lenni hozzá, hogy ne lássuk ezt! Nagyon egyszerű az összefüggés: a hitét veszítő nemzet a halál útjára lép. Attól kezdve – nem kronológiai dátum szerint, hanem lélektani határ szerint – megy tönk-re. Nemcsak fogyunk, de egyik legbetegebb nemzet vagyunk Európában. Mert ha lelkében romlott meg, veszítette hitét, az kihat az egész valóságára.

Isten kegyelméből kaptunk egy csodálatos millenniumi esztendőt: Tempfli József Németországban mondja, Tőkéczi László Magyarországon mondja, Nemeskürty István tanár úr, millenniumi kormánybiztos mondja: ezt a nemzetet egyedül a Krisztusba vetett hit tartotta meg, és tarthatja meg a jövőben is.

Ha lesznek olyan szülők és keresztszülők, nagyszülők és felneveltek, akik élő hitet plántálnak gyermekeik és keresztyermekik, unokáik és fiataljaik szívébe. Lesznek-e?

Ezért is nagyon aktuális ez a jelige: kelj fel, és járj! Vidd haza a Krisztustól kapott hitedet! Kelj fel, és add tovább a hitedet! Kelj fel, és vidd tovább a jó hírt. Azt, hogy megbocsáttattak a te bűneid. Szól neked, és általad szól másoknak. Mert ez az egyik legfontosabb mennyei jó hír: megbocsáttattak a te bűneid. Tessék észrevenni, hogy ebben a rövid történetben *háromszor* hangzik el ez! Egyszer mondja Jézus a bénának: megbocsáttattak a te bűneid. Másodszor mintegy számon kérő, vagy talán inkább pedagógiai kérdésként mondja ki: mi könnyebb, ezt mondani, hogy megbocsáttattak a te bűneid, vagy azt, hogy kelj fel, és járj? Harmadszor pedig: az újjáteremtés látható erejével összekapcsolva: hogy megtudjátok, van hatalma az Emberfiának – és ekkor mondta ki harmadszor a megbocsátás szavát. Mert ez az egyik legfontosabb.

Ahogy a múltban a lelki, szellemi erőforrás a Krisztusba vetett hit volt, úgy a jelenben és a jövőben is csak az lehet. Ez az Országos Találkozó elindító: kelj fel, és járj. A programfüzetben is ott olvasható: 1997-ben Krisztus Urunktól azt a biztató szót kaptuk, hogy veletek vagyok (köztünk és velünk). 1999-ben azt, hogy nyitott ajtót adtam eléd – és most, ezek után, hogy veletek vagyok, hogy nyitott ajtóm adtam eléd: kelj fel, és járj!

Járj egyenes úton, járj becsületesen, járj célegyenest, járj... ne helyben, ne visszafelé, hanem küldetéstudattal, mint aki nagyon fontos üzenetet vagy csomagot hordoz. Amit Isten ránk bízott, azt csak mi adhatjuk tovább! Íme – befejezésül – ez a missziói parancs is: menjetek el... hirdessétek, adjátok tovább... mert életmentő. Fontosabb, mint a szívgyógyszer, s mindennél fontosabb: kelj fel, és járj!

Találkozó orosházi szemmel

Nagyon érdekes Luthernek az a híres kijelentése, hogy még az ördög is az Isten ördöge, vagyis hogy semmit sem tehet Isten akaratára ellenére, és bármi rosszat tesz is, végül mindenképpen Isten szent ügyének előmenetelét szolgálja (Madách is zseniálisan értette meg ezt a gondolatot), bár démoni szándéka nem az volt.

Az Evangélikus Élet „orosházi száma” is megemlékezett arról az illuminált felebarátunkról, aki akarata és szándéka ellenére bizonyosságot tett a találkozó szellemi lényegéről, amikor erősen negatív-spiritusz hatása alatt bolyongott az utcán, és belebotlott a Duna TV stábjába. „Ezek az evangélikusok nem hagynak aludni” – mondta vádlón, és dühösen megfenyegette a TV stábot, ha ők nem lennének vevők a „sztorira”, akkor eladja azt az RTL Klubnak (miről is híres egy TV adó?). Kissé tántorgó és nyögve beszélő felebarátunk már a rendőrségtől jött, ahonnan nyilván udvariasan kitessékeltek, hiszen semmi másról nem volt szó, mint a pilisi és az orosházi fiatalok szépen felépített pódiumon szépen és kedvesen tálalt szombat esti bizonyosságtételéről, és igen polgári időben, este fél 8 és háromnegyed 10 óra között. Ahogy a római százados Jézus keresztyje alatt akaratlanul tett bizonyosságot Jézus Krisztusról („Bizony, ez az ember Isten Fia volt” Mk 15,39), ez a mi felebarátunk akarata ellenére fejezte ki azt, amiről szó volt és kell is, hogy mindig szó legyen: csak (halálban) aludni nem szabad! Vagyis ébresztő – kelj fel, és járj!

Szomorú, de nagyon is valós jelkép, élő jelkép lett a számunkra ez az ismeretlen illuminált férfi, jelképe vidékünknek, de sajnos – ismerve az alkoholizálási statisztikát – egész hazánknak. Bódult, megszárdult, kába, ködös, homályos lelki-szellemi állapot van, ami ember alatti szintre süllyeszti az embert, arra a szintre, ahol már nincs tudatában cselekvésének, hanem csak gépiesen mozog, és csak halvány emlékek derengenek az emberlét titkai-ból, és annak a maradéknak is nagyobb részét az amorf, egyházellenes gyűlölet tölti ki. Sajnos ők az élő halottak – kiirtva magukból a lelket, fizikai szintre redukálva az életet, meggyalázva ezzel mindent, ami nemesíthetne. Soha nem született meg a nietzschei übermensch, de egy másik izmusnak sikerült megeremtenie az unter-menschek tömegét. Ebből a lelki-szellemi állapotból kell fel-támadni, felkelni, és aztán elindulni. Mert az ő illuminált igénye is, még ha nem is tud róla, de értelmetlen lázadozása, utcai dühe és káromkodása is csak arra mutat: nem jó neki úgy, ahogy éppen van. Csak, mint a rossz gyerek, dühét ablakok beverésében, vagy artikulálatlan hangú, botránykeltésben éli ki magából.

A FELKÉSZÜLÉS LÁZÁBAN

Meghatódva mondhatjuk, csodálatos lehetőséget és érintéseket adott az Isten nekünk az elmúlt hetekben, hónapokban és az utolsó két napban.

Hihetetlenül érdekes volt a felkészülés ideje. Öröm és szorongás váltogatott egymást, és hitünk számára is próbás időszak volt ez. A gyülekezeti stáb vezetősége elég hamar kialakult, már január végén pontosan tudtuk, hogy melyik stábnak ki lesz a vezetője, és a stábvezetők feladata volt saját csapatuk megszervezése. Mindegyik feladat izgalmas és érdekes volt: szálláshelyek, étkezés, regisztrálás, orvosi felügyelet, pihenőhely és mindenféle tárgyi feltétel biztosítása. Árnyéknak mindenütt kell lenni, így volt ez nálunk is, január végén még volt egy-két fanyalgó megjegyzés a találkozóval kapcsolatban, de legvégül mindenki megértette ennek a fontosságát és jelentőségét.

Húsvét előtt egy héttel levélben jelentkezünk minden gyülekezetnél, kérve a húsvéti – feltételezhetően nagy – gyülekezet előtti, a találkozóval kapcsolatos hírverést, hiszen május vége (volt) a jelentkezési határidő – a kollégiumok miatt. A május végi határidőig a jelentkezések száma csekély volt, szinte a csődbemenés veszélye fenyegetett bennünket. Alig 300 jelentkező, és mi lefoglaltunk több mint 1000 szálláshelyet.

Megleptek ismeretlen gyülekezeti tagok: több helyről telefonhívást kaptunk, melyekből megtudtuk, hogy a gyülekezet lelkésze nem foglalkozik a találkozóval, nem szervezi, nem érdekli. Valakinek azt tanácsoltam, mégis keresse meg a lelkészét, hogy segítsen megszervezni az utat Orosházára. Pár nappal később a kedves telefonáló újra felhívott, és ezt mondta: „nem akarom idézni, amit a lelkészünk mondott.” Mégis dicséretes, hogy több olyan helyről érkeztek vendégek, ahol lelkészi támogatás nem volt. Nagyon sokat gondolkodtam coram Deo, és teszem azóta is, hogy mégis csak baj lehet a lelkekben, a lelkészi lelkekben. A spontán ellenállás, a kapásból megfogalmazott kifogás, a zsigeri elutasítás nem születhet élő hitű lelkekből. Mert azt meg kell értenünk, hogy a millenniumi év vége sok lelkésznek saját településén plusz-feladatot, lekötöttséget jelentett, de mindig hangsúlyoztuk, hogy anyaggyülekezetként egy autónyi csapat (3–4 fő) mozduljon. Ha valaki erre kísérletet tett lelkesen, és mégsem sikerült eredményt elérnie, azt természetesen megértéssel kell kezelni.

Pünkösöd hatására nyomatékos kéréssel fordultam a több száz egyáltalán nem jelentkező, semmi életjelt sem adó gyülekezethez, hiszen május végéig alig 30 gyülekezetből jelentkeztek be résztvevők. Pünkösöd hévületében megírt levelem szubjektív olvasatú volt, én a hangsúlyt kérésnek szántam, s egyáltalán nem fenyegetésnek, legfeljebb az ügy miatti izgalom feszültsége vibrált bennem, valamint papírra vetett soraimban. Végül is azt lehet mondani, hogy gyülekezeteink 40 %-a képviseltette magát a találkozón.

ÖSZINTE MÉRLEGELÉS, ELFOGADOTT DÖNTÉS

Megfontolandó, hogy szükség van-e országos találkozókra, vagy sem. Ha igent mondunk rá, akkor viszont tiszteletben kell tartani a többség akaratát, véleményét. Egy döntés előtt – ez is tartozéka a demokráciának – a vita menetében minden véleménynek el kell hangoznia, de ha megszületett a döntés, akkor az érvényes azokra is, akik korábban ellenzéki véleményen voltak. Tehát szükséges lenne eldönteni, kell-e a Magyarországi Evangélikus Egyháznak az országos találkozó, pl. 2 évente, s ha igen, akkor viszont nem a gyülekezetek 40 %-ának kellene azon részt venni, hanem országosan. Esetleg minden gyülekezet behatárolt létszámmal vehetne a találkozón részt, hogy érezzük, megtapasztaljuk az összetartozásunkat. Nem is tekintem

érvnek, hogy még a legszélsőségesebb szekták is, de a hatalmas katolikus egyház is mennyire fontosnak tartja a nagy találkozót, összejöveteleket, mert azok lelki haszna, vagy az ott kapható áldás szinte felbecsülhetetlen értékű. A széthúzás, a frakciózás, a szálami taktika a diabolosz rettenetes remekműve, és nekünk mindannyiunknak fel kellene ismerni a nagy szétziláló gonosz szándékát, s még az ideiglenes sikereknek sem szabadna helyt adnunk. Gyülekezeti tagjaink, híveink lelki egészsége miatt sem szabad megengedni az atomizálódást, talán az ősgyülekezet története jelentős stúdium lehetne a számunkra, hogyan viselték egymás gondját annak idején a Gal 6,2 értelmében. Nem szabad megengedni a magányos farkasok megkergethető gyülekezeti életformáját, minden strázsán tudni kell az összetartozás tényét, de ennek érdekében ezt át is kell élni, meg kell tapasztalni.

AZ ESEMÉNYEK SÚRÚJÉBEN

Végül elérkezett az izgalmas idő; előtte még rengeteg részfeladatot kellett megoldani. A Városgazdálkodás vállalta a plakátok ragasztását, az Áramszolgáltató a köszöntő transzparenszek kifüggesztését (ezt is meg kellett szervezni), mi pódiumot csináltatunk, a templomban is kiraktuk a nagy, mindenki által látott transzparenszeket, de gondoskodni kellett a virágokról, templomkert takarításról, sőt még megfelelő mennyiségű mellékhelyiségről is. Különösen az jelentett nagy ijedelmet, hogy július 20-án egy rettenetes vihar mintegy 4 millió forint kárt okozott az épületeinkben, s a maradék időben még ezt is korrigálni kellett. Még is érdekes volt a felkészülés ideje, most jó visszagondolni rá.

Talán a legtöbbet a szállásokért felelősök „szenvedtek”. Könnyítés volt, hogy a kollégiumok vezetői megkönnyörültek rajtunk, és végtelenítették a jelentkezések határidejét, így az előzetesen lefoglalt összes szállás a rendelkezésünkre állt. Viszont – sajnos ki kell mondani – ezen a területen volt a legnagyobb a fegyelmezetlenség, különösen azért, mert mintegy nem egészen 400 jelentkező nem jött el végül a találkozóra. A kollégiumok vezetői megint tettek egy nagy gesztust, egy kivétellel csak azt számlázták, amit „fogyasztottunk”, vagyis csak a lakott ágyakért kellett fizetni az Országos Egyháznak. Az étkezésnél azonban érthető technikai okok miatt a nem megérkezők ebédjét már nem lehetett nem kifizetni.

Gyönyörű látvány volt a nagy és tele templom. Egy pillanatra csak azért szorult el a szívem, mert régi fényképek (a 40-es, sőt az 50-es évekből is) bizonyítják, hogy valaha maga az orosz-házi evangélikus gyülekezet is majdnem ennyire töltötte meg ezt a hatalmas templomot. A kegyetlen kommunista egyházüldözés rettenetes károkat okozott a gyülekezetben és az Orosháza környéki lelkekben. A mi gyülekezetünk is éppen ezekben az években tett kísérletet arra, hogy felkeljen, és járni kezdjen – az evangélium igaz útján. Ezt a célt szolgálja óvodája és iskolája. S ennek a találkozónak is óriási jelentősége volt és lesz is még városunkra, gyülekezetünkre, de a környékre nézve is. Volt már itt népes rendezvénye többféle vallásos korporációnak, éppen ezért nagyon is kairósza volt annak, hogy az evangélikusság is megmutassa magát, ilyen formában is. Mint máshol is kifejeztem, nem azonnali szellemi, lelki fordulatban reménykedem, de a magvető türelmével várom, és munkatársaimmal együtt tovább dolgozom, imádkozom, hogy egyszer csak – Isten éltető és megújító kegyelméből – sarjadni kezdjen a vetés.

Már a felkészülés napjaiban, heteiben is megmutatkozott, hogy gyülekezetünk belátható határain túlról is számtalan segítő érkezett. Természetbeni, pénzbeli adományok egész sora lepett meg bennünket, olyanoktól, akikről nem tudtunk, akikre nem számítottunk, de jöttek segíteni, miután a nagyszabású rendezvény híret vették.

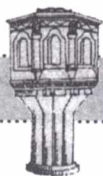
Fontosnak érzem még megjegyezni azt az élményemet is, amit mások is megerősítettek, hogy a két nap rendezvényeiben nem volt üresjárat, szócséplés, frázishalmaz, hanem mindig megszólítottaknak érezhették magukat a résztvevők, s ezt nagyon jól érzékeltette a 2001. augusztus 27-én, a Kossuth Rádióban közvetített evangélikus félóra is (Gáncs Péter szerkesztésében), amely ízelítőt adott mindegyik verbális részből. Nemcsak udvariasságból, de fontosnak kell tartanunk Mikola István miniszter előadását is, részben tartalma miatt, részben pedig a miniszteri kérés miatt, hogy az egyházak vállalják fel a maguk részét a társadalom, a nemzet egészségét illetően.

URUNKNAK ADUNK HÁLÁT, DE KÖSZÖNETET MONDUNK MINDEN MUNKATÁRSUNKNAK

Sok köszönettel tartozunk: nagyon fontos látni, hogy a találkozó megszervezésében sokan vállaltak oroszlánrészt. A fővárosi segítők (Hafenscher Károly, Gáncs Péter, Marton Tamás) mellett igen jelentős létszámú helyi stáb vállalta fel a találkozó nagyon sokrétű feladatát. Itt csak a munkacsoportok vezetőit említem meg, de majd a csoportok tagjainak nevét is megörökítjük abban a tervezett műben, amit gyülekezetünk kiadásában szándékozunk készíteni a találkozó történetéről a kezdetektől a mű elkészültéig. Megörökítjük mindezt az érdeklődő jövő számára – mert Krisztusba vetett hitünkben fakadóan szilárdan hiszünk ennek az egyháznak és gyülekezeteinek, gyülekezetünknek virágzó jövőjében.

Így tehát a csoportvezetők, illetve a főbb munkaágak vezetői: Jantos István a gyülekezet felügyelője, a lelkészek, Skorka Katalin, Nagy Ervin, Nagy Ervinné. Továbbá: Ribár Jánosné és Koszorús Oszkárné mindenért, de különösen a szállásokért voltak felelősek, akik nagyon sok segítséget kaptak Révész Rita számítógépes feldolgozásának köszönhetően; Jantos Istvánné és Nagy Sándorné – iskolánk vezetői – az étkezés folyamatosságát biztosították, Révész Józsefné – óvodánk vezetője – a regisztrációs irányítója volt, Lázár Pálné a diakóniai csoportot szervezte meg, Fehér Borbála tanárnő csapata várta a vendégeket, Török Lajos és Sitkei Ferenc gondnokok feladata volt szintén mindenre felügyelni. Dr. Szemenyei Gabriella orvos és Kovács Tiborné asszisztens biztosították a betegek ápolását. Mikó Józsefné, Bánkiné Révész Adrienn, Bánki György látták vendégül a szereplőket. Természetesen mindenki keze alatt kisebb-nagyobb létszámú csoportok voltak – nagyon fontos volt a csoportok közti összhang, együttműködés.

Soli Deo Gloria! Egyedül Istené a dicsőség. Mi a Lk 17,7–14 igeszakasz értelmében tekintünk vissza a találkozóra, de hálattal szívvel, mint akik tisztában vagyunk vele, hogy nem megérdemelt jutalmat kaptunk, s ennek a meg-nem-érdemelt ajándéknak a hatékonyságát a jövőben csak úgy biztosíthatjuk, ha engedelmeskedünk annak a logónak, amit Simon András zseniális rajza is elénk tár: kelj fel, és járj! Isten ébresszen fel bennünket Csipkerózsika halálos álmából, hogy vihessük az evangéliumot a még alvóknak, ne hagyjuk őket szellemi-lelki értelemben aludni, nehogy a halálos álom örök halálba torkoljon.

Luther Márton igehirdetése 1517. Szent Máté napján*

Mt 11,25–30

Abban az időben megszólalt Jézus, és ezt mondta: „Magasztalalak, Atyám, menny és föld Ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsek és értelmesek elől, és kinyilatkoztattad a gyermekeknek. Igen, Atyám, mert így láttad jónak. Az én Atyám mindent átadott nekem. És senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya; az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú akarja kijelenteni. Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagyok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok, és alázatos szívű, és megnyugvást találtok lelketeknek. Mert az én igám boldogító és az én terhem könnyű.”

Az ember azért rejtegeti, ami az övé, hogy letagadja és titokban tartsa azt; Isten azért rejt el, ami az övé, hogy azt kinyilatkoztassa. A bölcsek és nagyok elől elrejt – megalázva és bolonddá téve őket –, hogy így nyilatkoztassa ki azt a kicsiknek, mert így kedves neki, és ez felel meg szent és jó akaratának. Mert melyik akaratot lehet annál jobbnak nevezni, mint amelyik rejtettsége által nem tesz mást, minthogy a kinyilatkoztatás akadályát – vagyis a fennhéjázást – eltávolítja. Két kérdéssel állunk itt szemben. Először: kiket kell azon bölcsek és értelmesek alatt értenünk, akik előtt ez a rejtettség van? Másodszor: mit takar előlük ez az elrejtettség?

Ami az első kérdést illeti, arra itt is-ott is azt válaszolják, hogy bölcsek és értelmesek azok, akik azt képzelik magukról, valójában azonban nem azok. Ez a mondás igaz is, de mégis homályosabb, mint maga a textus. Sokan mondják bölcsnek és értelmesnek azokat, akik tényleg ilyenek, de mégsem hiszik magukat bölcsnek vagy értelmesnek, sőt úgy iszonyodnak ettől a megnevezéstől, mint valami borzalomtól. Ez a megállapítás azt hangoztatja tehát, hogy vannak, akik bölcsek, és vannak, akik csak bölcsnek látszanak. Akik pedig így bölcsek, azok észjárása közel áll a büszkeséghez, és ez veszélyes.

A keresztyéneknek ezt kell tehát mondani: azok a „bölcsek”, akik mindenben okosak, de leginkább Isten bölcsességében és a Szentírásban. Különböztet mindenkinek bölcsnek gondolnia magát. Akiket pedig én igazán bölcsnek neveznék, olyanok, akik nem gondolják magukról, hogy bölcsek, sem pedig azt, hogy náluk a bölcsesség. Inkább bolondnak tartják magukat, és azt érzik, mennyire szükségük lenne bölcsességre és okosságra, mert szí-

vük minden hízeltetése nélkül látják, hogy üresek, és semmit nem tudnak. Azt mondom tehát, akik teljességgel tudatlanok, de a bölcsességet kívánják, azok a valóban bölcsek. A többiek pedig valamennyien – bölcsnek gondolván magukat – olyanok, mint akik paraszti, durva tudatlanságba süllyedtek. De legyenek bár olyan bölcsek, mint a kifinomult családok: azért bölcsek, mert nem bolondok, nem üresek, nem kíváncsiak a bölcsesség után, nem gyermekek. Az apostol, mint egy kitűnő tanár, nem azt mondja: aki bölcs akar lenni közöttetek, gondolja magáról, hogy bolond vagy tartsa magát annak; hanem így szól: legyen bolond, hogy bölcs lehessen. Mert igaz a mondás: a bolond bölcs és a bölcs bolond. Ez azt jelenti: aki a saját bölcsességében bolond, az másban – vagyis Isten bölcsességében – bölcs, Isten pedig ezt be is számítja neki. Mert aki felismeri, mennyire bolond Isten előtt, annak Isten ezt az alázatot a legnagyobb bölcsességgé tartja számon. Akik eszerint, tehát valószínűleg bölcsnek – vagyis bolondok –, azok mindig ezt mondják: Uram, lépésemet és utamat színed előtt ítéld meg. Aki így imádkozik, az teljesen vaknak és tudatlannak vallja magát úgy, mint aki tisztában van ezzel. De ezért egyáltalán nem gondolja magát bolondnak, hiszen ebben van bölcsessége. A bölcsek azonban – vagyis a bolondok – ezt mondják: „Ki mutatja meg nekünk, mi a jó?” Azok vagyunk, amik vagyunk, mi a vezetés, a jó intenciókat vagy az egészséges ész követjük, ahogy Cicero dicsekszik a De Senectute című könyvében, azt állítva, hogy ők éppen azért bölcsek, mert az értelmet mint a legjobb vezért követik. Ez az egészséges értelem, ez a vezér, a természet ezen okossága hallatszik minden katedrán és szószéken, mindenütt ezt dicsérik. Ezen bölcsesség elől rejt el az Atya, ami az övé, hogy bolonddá tegye, vádolja azokat, akik ilyenek, és így tegye szükségessé, hogy az ő kegyelmét keressék, és az legyen a vezérük. Úgy lehet még megkülönböztetni a bölcslet és az okosat, hogy „bölcsek” alatt olyan valakit értünk, aki a fiatalok és mások tanítója, és képes tanítani. Az „okos” pedig az, aki képes megérteni, amit elé tesznek. Mind a két fajta bolond az Isten előtt.

A másik kérdésre azt válaszoljuk, hogy maga Krisztus és Isten, az Atya rejtőztek el. Ő maga válaszol erre a kérdésre, amikor így szól: „Az én Atyám mindent átadott nekem. És senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya; az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú akarja kijelenteni.” Eszerint Isten és Krisztus, az Atya és a Fiú ismerete el van rejtve előlünk, és ebbe a bölcslet és a szentek gyakran beleütköznek. János apostol is erről beszél (15,21): „De mindezt az én nevemért teszik veletek (vagyis »ha megölnék titeket, azt gondolják Istent szolgálják ezzel, és ezzel

* Az igehirdetés szövege, felosztása és a kiemelések: Dr. Joh. Georg Walch Hrsg., Dr. Martin Luthers sämtliche Schriften (XII. Band), Nachdr. d. 2., überarb. Aufl., St. Louis, Missouri, USA, Concordia Publ. House, 1880-1910. – Gross-Oesingen: Verlag der Luth. Buchh. Harms, 1987.

saját alázatukat igazolják»), mert nem ismerik sem az Atyát, sem engem.” Mivel az ilyenek bölcsek és okosak, nem pedig gyermekek, azt gondolják, ezzel bizonyítják Istennek engedelmességüket. De azért tartják magukat bölcsnek, mert azt, ami rejtve van – tehát az Atyát és a Fiút – nem ismerik.

Miben áll tehát Istennek az az ismerete, amit Krisztus tanít? Minden elvételük tőlünk, és semmink sem marad? Hol a bölcsesség? Hol az igazságosság? Hol az igazság? Hol az erény? Nem bennünk, hanem Krisztusban; rajtunk kívül – Istenben. Mivel minden Krisztusnak adatott, mi valamennyien gyermekek, bolondok, bűnösök, hazugok, gyengék és semmik lettünk. Így az Atyát senki nem ismeri, csak a Fiú, és a Fiút sem ismeri más, csak az Atya, mert minden egyedül az Atyaé, ő pedig minden egyedül a Fiúnak adott át. Így fosztott meg minket minden ismerettől, pontosan ezáltal lettünk gyermekekké és képessé arra, hogy az Atya kinyilatkoztathassa nekünk, ami az övé, és a Fiú is kinyilatkoztathassa, ami az övé. Ez a kettő pedig – ha az Atya vagy a Fiú nyilatkoztat ki valamit – egy; egy a kinyilatkoztatás és egy a kinyilatkoztató. Az Atya kinyilatkoztatja és megdicsőíti a Fiút, a Fiú kinyilatkoztatja és megdicsőíti az Atyát. Ahogy János mondja (17,1). Ebből tanul meg, hol a bölcsesség, erény és értelem. Báruk 3,37-ben ezt olvassuk: „Egyedül a mi Istenünk találta ki ezeket.” Nem nálunk és bennünk kell tehát keresni a bölcsességet és értelmet, hanem Istenben. „Ő adta ezeket Jákóbnak, az ő fiának, és Izráelnek, az ő kiválasztottjának.” János 12,32-ben pedig ez áll: „Én pedig, ha felemeltetem a földről, magamhoz vonzok mindeneket.” Akkor semmit nem hagyott meg nekünk? Igen, így van, semmit. Hol vannak tehát a bölcsek?

Tudjátok meg, hogy maga Krisztus az igazságunk, erőnk, erényünk és bölcsességünk, akit az Atya tett ezekké. Isten, az Atya belé helyezte a maga minden bölcsességét, erejét, erényét és igazságát, hogy az a miénk lehessen. Ez jelenti „ismerni a Fiút”. Ebből tudhatjátok meg, hogy az Atya irgalomból Fia igazságát – vagyis a sajátját – számítja be nekünk. Mert az Atya és a Fiú igazsága ugyanaz. Ugyanazt az életet, ugyanazt az erőt ajándékozták nekünk. Ez jelenti „Krisztus Atyját” ismerni. A bölcsek elől azonban ez úgy el van rejtve, hogy ha ilyesmit hallanak, rögtön így fecsegnek: Ne tegyünk semmi jót, tegyük a rosszat, hogy jó következze belőle! Ha idegen igazság által lettünk igazzá, egyedül Isten irgalmából, akkor télenkedjünk, mert cselekedeteink semmit sem érnek, bölcsességünk pedig semmivé lett. Így beszélnek a teljesen bölcsek és igazak, akik akkor lennének gyermekek, és akkor tudnának erre a kérdésre helyesen felelni, ha úgy fogadnák el az Atyát és a Fiút, ahogy ők nyilatkoztatják ki magukat. Azok, akiknek Krisztus mint a bölcsesség nyilatkoztat ki, egyáltalán nem télennek, és már nem is ők élnek, hanem Krisztus él bennük. Nem kell attól tartanunk, hogy Krisztus télenkedik; sőt ő a legelfoglaltabb és a legtevékenyebb. Mindezt azonban a legenyhébb és legszeretetteljesebb módon teszi, miközben egyesek saját bölcsességükben hasztalanul fáradoznak, izzadnak és különleges titkaikkal megterhelik magukat. Ezek azért ténykednek, hogy saját számítgatásaikkal, fáradozásukkal és útjukkal megnyugtassák lelkiismeretüket. Addig nem nyugszanak, amíg észre nem veszik és meg nem látják, hogy bűnüket elpusztították az elégtétellel, és elképzeléseiknek eleget tettek – ami egyébként lehetetlen, mert ezzel csupán homokra építünk.

Bármennyit is tesznek, bármennyire szorgalmasak, bármennyit dolgoznak, spekulálnak, nem érnek el semmi mást, csak azt, amit

az ilyen cselekedetekkel el akartak kerülni, vagyis a lélek nyugtalanságát. Amit nem kerülhetünk el máshogy, csak ha ismerjük az Atyát és Krisztust; Isten kegyelmét és irgalmát, amit nekünk Krisztusban ingyen adott; és Krisztus érdemét, amit beszámít nekünk. Az ilyeneknek mondja: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek.” Ne próbáljatok enyhíteni terheiteken, ne nyugtatgassátok magatokat, ezt én akarom megcselekedni veletek. Miért maradtok mégis önmagatoknál? Hagyjátok ott magatokat és jöjjetek énhozzám: kételkedjete magatokban, és reménykedjete bennem. Ahogy Ábrahám is elment a maga országából, barátai köréből és atya házából. Mert mi magunk vagyunk atyánk háza; mi magunk vagyunk a világ; önmagunkból kell tehát kimennünk, ha fáradtak és megterheltek vagyunk. A görögben mindez sokkal találóbban hangzik: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik dolgoztok és megterheltek vagytok.” Mert ha megterhelten (fáradtan) kellene dolgoznunk, az még kellemes lenne; mert így munkánk következménye lenne a megterheltség. Így azonban maga a munka lesz teherre, ami azt jelenti: azért dolgozunk, hogy nyugalmat találjunk, de épp ez a munka fáraszt és terhel meg minket. Saját igazságunk és cselekedeteink csak szaporítják és növelik bűneinket; a lelkiismeret pedig nem szabadul fel, és ingattaggá lesz, félni kezd, ahogy Préd 10,15-ben áll: „A bolondoknak savanyú lesz saját munkájuk” stb. és ugyanott a 9. versben: „Aki köveket hengerít el, annak fáradoznia kell; és aki fát hasít, megsebesül attól.” Így szolgálnak, akik azt hiszik, hogy cselekedeteik által szentek. A nehéz munkáról általában ez a mondás járja: szívesebben hordanék követ vagy fát. Ugyan mi másra való ez a két cselekedet, ha nem arra, hogy másoknak szolgáljunk velük és ne magunknak?

Most pedig halljuk, mit mond a lelkek nyugalmaról: „Vegyétek magatokra az én igámat.” Nem azt mondja, tegyétek ezt vagy azt, hanem: Jöjjetek hozzám, hagyjátok el önmagatokat, vegyétek fel kereszteteket, és kövessetek engem. „Mert aki nem veszi fel keresztjét és nem követ engem, az nem méltó hozzám.” (Mt 10,38) Hatalmas kereszt Krisztushoz menni és önmagunktól eltávolodni, ettől azok undorodnak a legjobban, akik saját cselekedeteikkel próbálják eltüntetni a bűneiket. Az ilyenek nem a bűnöket, hanem a bűnök büntetését próbálják elkerülni (azért, mert szolgák, és nem a bűnt utálják, hanem csak a bűnök büntetését). Azon iparkodnak, hogy a sok bűnbánattal és elégtétellel kioltásák a pokol tüzét, és megmeneküljenek az ítélet büntetésétől. Mivel azonban bűnük szüntelen megmarad, a lelkiismeret büntetése is állandóan terheli őket. Az ilyenek mindig a maguk hasznát keresik. Ezért nem találnak soha békességet az istentelenek. Mert ha elhagynák önmagukat és megutálnák bűneiket, akkor nem lenne büntetésük; félniük sem kellene, mert ha a vétek eltűnik, akkor a büntetés is elmarad. Önmagukat azonban nem akarják elhagyni, Krisztusnak ezen könnyű igájától pedig félnak. Ezért saját terhük alatt dolgoznak, és attól félnak, amitől nem kellene; úgy vonszolják maguk után a bűnt, mint valami megrakott szekeret.

A szolgálai igazságot tehát tökéletesítgetik az indulgenciák (kedvezmények – a ford.) és az elengedések pazarlásai. Nem is érnek el velük mást, csak azt, hogy a nép megtanul félni, menekülni és iszonyodni a bűnök büntetésétől, nem pedig a bűntől. A bűnbocsánat gyümölcset nem nagyon érzi, csupán biztonságot és szemtelenséget arra, hogy a bűnt elkövessék. Olyannyi-

ra, hogy ha nem félnének a bűnök büntetésétől, senki nem kívánná azok elengedését még akkor sem, ha ingyen juthatna hozzá. Arra kellene inkább a népet inteni, hogy szeresse a büntetést, és vegye fel a keresztet. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy Isten akarta teljes joggal az indulgenciát vagy elengedést így nevezni. Mert indulgere ugyanazt jelenti, mint permittere, megengedni. Az indulgencia annyit jelent, hogy valaki engedélyt kap a büntetés nélküli vétkezésre; szabadságot a Krisztus keresztjétől való megszabadulásra. Ha mégis lenniük kell indulgenciáknak és elengedéseknek, legalább csak azoknak adnák, akik gyengék a hitben, és ne ingereljék vele azokat, akik nem a kereszttel igyekeznek szelídséghez és alázathoz jutni – ahogy

itt az Úr mondja. Mert ő arról beszél, hogy a lélek nyugalma nem indulgenciával lehet megtalálni, hanem szelídséggel és alázattal. A szelídség pedig sehol másutt, csak a büntetés és a kereszt alatt fog megszületni, amiktől azonban az indulgenciák szabadbá tesznek. Mert az indulgenciák a büntetés és a kereszt utálatát tanítják, és soha nem tesznek minket szelíddé és alázatossá, ami azt jelenti: soha nem jutunk Krisztushoz, és soha nem szerzünk elégtételt. *Ó, milyen veszélyben élünk manapság! Ó, hortyogó papok! Nagyobb ez, mint az egyiptomi sötétség! Milyen szilárdak is vagyunk a legeslegnagyobb szerencsétlenségünkben!*

Fordította: Percze Sándor

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 18. VASÁRNAP • 1Jn 3,18–24

Mély sóhajtással tettem le az előkészítőre felkérő írást. Vizsgáltam a szívemet, mi az, ami jó nekem, mi az, amivel elégedett vagyok. Mert az biztos, hogy nem jó, ha megkötik a kezemet, ha mindent precíz előírás szerint kell tennem, de az sem jó, hogy itt a nagy szabadság, úgy írhatok, ahogy nekem tetszik. Az ige mindenesetre vigasztalt, nagyobb Isten a mi szívünknel.

A magam választotta lehetőség abba az irányba visz, hogy ne menjek bele minden egyes gondolat magyarázatába, hanem amennyire csak lehetséges, megfogalmazom, hogyan erősít, bátorít és mozgósít ez az ige.

Isten parancsa az ember számára hit és szeretet. Nem tudom úgy fölfogni ezt, mint egy katonai parancsot, hiszen mind a kettő úgy jelentkezik az életemben, mint Isten ajándéka. Fájjalom, hogy sokan vagy parancsnak, vagy ajándéknak tekintik. Ajándék: Isten odakinálja nekünk és felhívás: el lehet venni, el lehet fogadni, a mienk.

Három szó köré csoportosítom mondanivalómat: szeretetben, kegyelemben, irgalmasan.

SZERETETBEN

Azt olvassuk a levél 4. fejezetében: „Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és Isten is őbenne.” (16. vers)

Páratlan lehetőség, hogy az ember bekerülhet és benne maradhat Isten szeretetében. Nem tudom, van-e valaki, aki Istent ilyen rendkívüli módon mutatná be, mint János. A legkegyesebb és a legszekularizáltabb ember számára is van helye a szeretetnek. Azt lehet mondani, hogy másra nincs is nagyon szüksége az embernek, ha be van telve szeretettel, boldog és megelégedett. Ha körülveszi a szeretet, kisimulnak a lelki ráncok, megszűnik a szorongás, a félelem, az ember biztonságban van. Odamehet minden csalódottságával, gondjával, beszélhet fájdalomról, megaláztatottságáról, és ha valóban ott van, annak az Istennek a közelében, aki a szeretet, könnyű elmondani a tévedéseket, a bűnöket is. Önigazolás helyett az ember bűnbánatot tart. Ennek a szeretetnek igazi isteni megnyilvánulása Jézus Krisztus keresztje. Odd Bondevik norvég püspök Nyíregyházán elmondott prédikációjában egy kínai keresztyén tanítást mondott el arról, mi a különbség a vallások és a keresztyénség között. A történet

arról szól, hogy egy ember elindul este egy úton fölfelé a hegyre. Az út egyre meredekebb, az ember kapaszkodik, de nem veszi észre, hogy nem folytatódik az út. Belesik egy szakadékba, és összetöri magát. Valaki elmegy arra, korholja, miért volt olyan balga, hogy éjszaka kel útra, aztán továbbmegy. Elmegy arra egy másik ember is, és tanácsokat ad, hogy kellene ki-mászni a bajból, de ő is ott hagyja. Azután elmegy arra Jézus, gyógyítja a sebeket, ölébe veszi és hordozza a sérültet.

Sok keresztyénre is jellemző, hogy kritizál, tanácsot ad, aztán továbbmegy, mint aki jól végezte dolgát. Pedig magunk is viszolygunk az ítélezéstől, sokszor bosszantanak a jó tanácsok is. Nekünk is, másoknak is arra van szükségünk, hogy valaki jöjjön és segítsen. Az az Isten jön hozzánk, aki a szeretet.

KEGYELEMEN

Ahhoz, hogy teljesen bizonyosak legyünk Isten felől, szükségünk van a hit ajándékára. János evangéliumának a 6. fejezetében olvassuk, az az Istennek tetsző munka, hogy higgyetek abban, akit elküldött, tehát Jézus Krisztusban. Jézus maga is parancsolja: „Higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem”. (Jn 14,1) És textusunkban is olvassuk, „az az ő parancsolata, hogy higgyünk az ő Fiának, Jézusnak nevében”.

Parancs ez, vagy ajándék? Lehet ennek a felhívásnak engedelmeskedni? De az is kérdés, hogyan lehet ennek nem engedelmeskedni. Nincs gondom azzal, hogy alapvetően kételkedők vagyunk. Egészen természetes az, hogy az ember meg akar bizonyosodni a valóságról. Nem haladna előre az emberi tudomány, ha az ember nem kutatna, nem kísérletezne. De az Isten megismerésének és az önismeretnek útján sem haladhat előre az ember, ha nem kísérletezik azzal, megbízható-e Isten. Ki kell próbálni, mi történik vajon akkor, ha elfogadom azt, amit Isten mond, és engedelmeskedem neki.

Jól tükrözi ez az ige vívódásainkat, elítél a szívünk, nem ítéli el a szívünk. Megszámlálhatatlan nyugtalan éjszaka van a hátunk mögött, monológok és kifantáziált dialógusok sora. Néha kétségbeesünk, máskor könnyedén feloldozzuk magunkat. De ha ez csak önmagunkban való viaskodás, lehet, hogy egyiket sem akkor tesszük, amikor kell. Még ha helyesen gyakorolnánk is, hogy szívünk elítél, mire mennénk vele. Jó, hogy nagyobb Isten a szívünkkel.

Ő ismeri genetikai adottságainkat, összekuszálódott emberi kapcsolatainkat, ismeri mindennek a gyökerét, és látja mindennek az összefüggését. Elénk adja a törvényt, hogy hozzámérve életün-

ket, kicsivé legyen énünk. Bűnismeretre, alázatra, bűnbánatra vezet. De Krisztus keresztiére nézhetünk, és így meggyőzhetjük szívünket arról, ha elítél is minket a szívünk, Isten nagyobb a szívünkénél. Mindent tud, tudja, hol élünk, hogyan élünk, milyenek vagyunk, hogyan lehet rajtunk segíteni és adja is a segítséget Jézus Krisztusban, az ő Fiában, akinek vére megtisztít minden bűntől. Bizalommal fordulhatunk hozzá, olyan jó kegyelme alatt élni.

IRGALMASAN

Ha valamit még szeretnénk elmondani a gyülekezetnek, az tulajdonképpen a következmény, mert Isten szeretetének elfogadása az ő kegyelmében való részesedés szükségszerűen (törvényszerűen) azzal jár, hogy mozgósít igazi testvérszeretetre. Egy szóban megfogalmazva ez azt kell jelentse, hogy irgalmasságunk vagyunk, leszünk. Az irgalmasság pedig legkevesebb két dolgot jelent. Az egyik, hogy megbocsátok mindenkinek, aki vétkezett ellenem. A másik pedig, hogy észreveszem a rászorulókat, nem tudom elnézni, hogy embertársam segítséget szenved, hanem segítek rajta. Nézzük sorrendben:

Irgalmasnak lenni, megbocsátani

Az ember gyakran abból az önmagáról alkotott hamis látásból indul ki, hogy jól, helyesen gondolkodik és cselekszik, és így az őt ért sérelmek igazságtalanok, jogtalanok. Friedhelm König írja egyik tanulmányában, hogy egy magas rangú bíró ismerőse élete vége felé a következőket mondta: hivatásom hosszú évtizedei során egyetlen olyan büntetéssel sem találkoztam, melyre bizonyos körülmények között szívem hajlamai alapján én magam is képes ne lettem volna.

Természetesen az ellenünk elkövetett vétségeket ezen felismerés alapján sem tudjuk megbocsátani. Ez a felismerés mégis segíthet abban, hogy megértsük: Ádámban testvérünk, aki megbánt, és minden ellenünk elkövetett bűnének gyökere bennünk is megvan. Ebből tudhatjuk, hogy ő ugyanúgy rászorult Isten Krisztusban adott kegyelmére, ahogyan mi. Még az is eszünkbe juthat, hogy a mi megértésünk, irgalmasságunk, megbocsátókészségünk és szeretetünk segítheti őt a minden kegyelem Istenéhez.

Irgalmasnak lenni, segíteni

Ne beszéddel és szónoklással szeressünk, hanem valósággal, a szeretet cselekedeteivel. Ne zárjuk be szívünket a segítséget szenvedő előtt. Az állam, a társadalmi szervek és az egyházak szociális tevékenysége sem oldja meg a rászorulókat minden gondját. Bodelschwing szerint nem csupán a rászorulóknak van szüksége segítségre, hanem a keresztyénnek is arra, hogy segítsen. Sok szólam, sok nagyszerű beszéd hangzik el, de személy szerint kevés anyagi áldozatot hozunk a szűkölködőkért mondván, megvan a saját gondunk, és kevésbé fáradunk el a másokon való segítségben, mivel magunk is fáradtak vagyunk.

Engedjük, hogy szeressen minket Isten, rendítsen meg a bűneinkért kereszten hozott áldozat, s akkor megkapjuk az erőt az irgalmas, emberszerető, Istenre mutató életre.

Bozorády Zoltán

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 19. VASÁRNAP • ApCsel 20,32–35

Az alapigéről

Pál híres milétoszi búcsúbeszédének az utolsó gondolatai vannak előttünk. Részben ajánló a lezáró kiegészítés: „most pedig az Istennek és kegyelme igéjének ajánllak titeket”. A παρατιθεμαι a Vulgata fordításában „commendo”, a magyarban is használt régies kifejezés a „kommendálás”. Az efeszusi hosszú munkálkodásról nem kellett az apostolnak részletesen beszélni, inkább csak összefoglalja a maga prioritását. Érdemes elolvasni újra az ApCsel 18,24–19,40 közötti szakaszt. Az efeszusi ötvös céh akkori keretek között jól jövedelmező ajándéktárgyakat készítő emberei mohó pénzsóvárgással összekötött „üzleti vallásossága” mellett („...ebből a keresetből származik a mi jólétünk... az a veszély fenyeget, hogy ez a mesterség csődbe jut... és a nagy istennőnek, Artemisnek a templomát is semmibe veszik...” 19,25.27.) erős kontraszt az apostol felemelt kézzel történő búcsúja: „Senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam, sőt ti jól tudjátok, hogy a magam szükségleteiről, meg a velem lévőkről ezek a kezek gondoskodtak” (33–34).

A rabbik kiképzéséhez hozzátartozott egy-egy mesterség megtanulása. Ez a sok tekintetben nagyon hasznos nevelési módszer több helyen is megjelent a történelemben, így pl. a Habsburg főhercegeknek is mind meg kellett ismerkedniük egy-egy kézműves mesterséggel. Pál sátorponyva-szövő szakmát sajátított el, és gyakorolta is a gyülekezeti szolgálat mellett (ApCsel 18,1–4). Ezzel függetlenítette magát anyagilag, és a „nyájban” megjelenő „gonosz farkasok” (29) példájával ellentétben vallhatta, „senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam” (33).

A szöveg ünnepélyes, mintha végrendelet volna: „most pedig az Istennek és kegyelme igéjének ajánllak titeket...” (32). Ebben a végrendeletben lelki kincseit osztja meg a szeretett gyülekezet előjáróival. Isten kegyelmének igéje a kincs, erről szólt három évig Efesusban, üldözések, belső és külső támadások között.

Különleges hangsúly esik ebben az apostoli végrendeletben az igehirdető megélhetésére, a gyülekezetben szolgálók anyagi megbecsülésére. Tudjuk, Pál ebben a tekintetben kivétel volt abban, hogy maga tartotta el magát, másutt viszont a gyülekezeteknek és szolgálatvégzőknek adott intéseiben más rendet említ (ApCsel 18,1–4; 1Thessz 2,3–9; 1Tim 6,3–5; Tit 1,10–11; 1Tim 5,17–20), amit a „méltó a munkás a maga bérére” Öszö-vetségből átvett ige fejez ki (1Tim 5,18). Az ige alkalmat ad arra, hogy foglalkozhassunk az egyház, a gyülekezet anyagi kérdéseivel. Hiba volna akár szegyenlősségből, akár a kérdés okozta lehetséges félreértések miatt elhallgatni ezt az egyház élete számára fontos témát.

A helyi adottságoknál kell kezdeni a tájékoztatást, mekkora a gyülekezet költségvetése és egy főre kiszámítva a választói névsor alapján az egyházfenntartási járulékok, adományok, a perselypénzek összege. Meg kell említeni a központi támogatásokat, külföldi segélyeket (tatarozás, autó, hittanórák stb.). Fel-tétlenül szólni kell arról, hogy a jelenlegi rendben egyházunkban a támogatási rendszer nem alulról felfelé él, tehát a köz-egyházi intézményeket és struktúrát nem a gyülekezetek tart-ják el, hanem felülről lefelé jönnek a támogatások (tatarozás, iskolák, intézmények, építkezés, beruházás). Természetes, hogy

nem a pénzügyeken van a hangsúly az egyházban, ugyanakkor az is hiba volna, ha ezekről soha nem beszélnénk.

Az apostol által idézett jézusi mondás, „nagyobb boldogság adni, mint kapni”, nem található meg az evangéliumokban. Szabad azonban a hitből folyó jócselekedetekre rámutatni. Protestáns félreértés, ha a „sola fides” alapelv következmény nélküli belső érzés marad. A régi dogmatikusok fogalmazása szerint a „sola fides” elv „nunquam sola”, azaz az „egyedül hit által” sohasem marad „egyedül”, mert követik a szeretet cselekedetei. A reformatori-bibliai felismerés szerint a jó cselekedetek nem érdemszerzően előtte állnak a hitnek és a kegyelemnek, hanem következmények.

A mártír német teológus, Dietrich Bonhoeffer beszél az „olcsó kegyelemről” ami quietista, ölbetett kézzel való magatartást jelent. A hit és a kegyelem Krisztusban aktív cselekvésre indít.

Domokos Pál Péter tudós néprajzkutatónkról, a csángók nagy pártfogójáról mondták: „Nem hagyta úgy a világot, ahogyan kapta!”. Azaz Isten kegyelme és ígéje indítson cselekvésre életünkben és környezetünkben. A cél nem a tökéletes világ megvalósítása, ez utópia. Az azonban lehetséges, amint szoktuk fogalmazni, hogy a jelenleginél egy „kevésbé rosszat” próbáljunk elősegíteni.

Vázlat

Apostoli végrendelet

1. Isten kegyelmének ígéje legyen a prioritás
 - Milétosz, utoljára találkozik az apostol és presbiterei
 - Néhány emlék az efesusi szolgálati évekből
 - Isten kegyelme ígéjének megtapasztalása
 - „Apostoli szukcesszió” – épülni ebben az ígében

2. Vegyük komolyan, ami ebből következik
 - Pál különleges helyzete, önfenntartó, sőt másokról is gondoskodó
 - Mai gyülekezeti helyzetünk az anyagiakban
 - Nagyobb boldogság adni, mint kapni.

Harmati Béla

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 20. VASÁRNAP • 2Thessz 2,13–17

Bevezetés

Hosszú töprengés után úgy döntöttem, hogy homiletikai előkészítő gyanánt most egy ténylegesen elhangzott igehirdetésemet közlöm. Abban a reménységben teszem ezt, hogy segítségére lehet szolgatársaimnak, mind az esetleg meglévő pozitív, mind pedig a bizonyosan meglévő negatív tanulságaival.

Az itt következő prédikáció saját korábbi gyülekezetemben, Kőszegen hangzott el 1993. október 24-én. A szöveget magnófelvétélről írtam le. Javasolt igehirdetési ének: Ev. Ék. 323

Az igehirdetés

Szeretett Testvéreim!

Reformátor őseinkkel együtt valljuk, hogy az egy, szent, egyetemes és apostoli egyház mindörökké megmarad. Olyan megváltoz-

tathatatlant, alapvető és mégis csak hitben elfogadható és felfogható igazsága ez Jézus Krisztus evangéliumának, amely napról napra életben tart, megtart és a veszélyektől megment bennünket.

Nagyszerű éreznünk azt, hogy olyan hajóban ülünk, amelyet semmiféle vihar el nem süllyeszthet. Boldogság olyan hajóban ülni, amelyre bár bőven és nagy erővel támadtak és támadnak viharok, de aki benne ül, az bizonyosan megmenekül. Sokszor és sokan mondták, hogy ez a hajó már süllyed. Sokan mondták, hogy a modern óceánjárók világában milyen szerencsétlen dolog ilyen vitorlás bárkában utazni, amit csak „a szél” hajt előre.

A legmodernebb technika vívmányai is néhány évtized alatt elavulttá lesznek! Ebben az ősi, közel kétezer éves bárkában pedig mégis átmentettek és átmentetnek a lelkek a túlsó partra.

Boldog vagyok, hogy ebben a hajóban ülhetek. És nagyon boldog vagyok azért is, hogy nem egyedül kell ebben a hajóban ülnöm. Hogy ennek a hajónak örökké ugyanaz a Kormányosa, Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus. És az utasok ugyan nemzedékről nemzedékre cserélődnek, de a lényeg, a közös bennük mindig ugyanaz. Mert az egy, szent, apostoli egyház Jézus Krisztus hajója, amelyik az üdvözültek seregét szállítja az egyik partról a másikra.

Testvéreim, ebben a hajóban ültek azok is, akik ezt a levelet, mai ígényt először olvasták és az is, aki írta. És azok is, akik nemzedékről nemzedékre beszállhattak, mert Isten szeretete meggyőzte szívüket. Helyet foglalhattak, elindulhattak, megmenekültek. Viharok közben is megtartattak. És ha megérkeztek, boldogan szállhattak ki ebből a hajóból.

Egészen személyesen kell szólnom most, még akkor is, ha túlságosan személyesnek, talán szerénytelennek is tűnik, amit mondok.

Én ezt az ígét 1993. október 24-én, a Szentháromság utáni 20. vasárnapon nem tudom a kőszegi gyülekezettől elvonatköztetni. Hiszen mi itt élünk. Az egyház-hajónak ez a gyülekezet éppen az a padja, ahol egymás mellett helyet foglalunk. S el kell mondanom, hogy amikor a gyülekezet hívásán keresztül Isten ide visszaszólított, nagy örömmel mondtam igent. Valóban öröm volt, és azóta is öröm, sőt csoda a számomra, hogy ebben a gyülekezetben én is itt lehetek. Persze ebbe beletartoznak személyes emlékek, élmények is. Beletartoznak talán szolgálatom 23 évvel ezelőtti itteni kezdetének első, lelkesült pillanatai is. Beletartoznak személyes ismeretségek, testvéri egymásratalálások, a csendes percek és fényes ünnepek. Beletartozik nyilván az is, hogy őseim nyomába léphettem ebben a gyülekezetben. Sok minden egyéb is, de mindenekfelett elsősorban és főként, hogy egymásra találhattunk úgy, mint akik Jézus Krisztus evangéliumára figyelnek. Egyik szolgálattevőként, a másik testvérként, aki figyel a szóra. Nem tagadom, hogy számomra mindig újra és újra csoda az is, hogy felhasznál Isten engem is arra, hogy emberszívekhez eljusson az ő vigasztaló és helyreigazító ígéje. Mindig csoda számomra, hogy kicsiny gyermekek talán az én szolgálatom nyomán juthatnak el a gyülekezet közösségébe. Mindig megdöbbenő a számomra, hogy átélhetem, hogy én is átélhetem azt, hogy emberszívek visszatálthatnak Jézushoz. S akkor még nem is szóltam arról a csodáról, hogy láthatom: emberek, testvérek, elfeledve személyes gyöngeségeimet, meghallhatják a rám bízott üzenetből Isten mentő evangéliumát. Nem múlik el egy hét sem úgy, hogy hittanórán, gyermek-bibliaórán, felnőttek számára tartott alkalmon, istentiszteleten ne érezném annak örömét, hogy ebben a gyülekezetben szolgálhatok.

És hálát adok Istennek testvéreimért. Nem az utolsó mohikánok megmaradt hősiességéért, hanem a jövődő egyház magvetéséért, értetek, testvéreim. Mert a kőszegi gyülekezet jövődője, a mindörökre megmaradó egy, szent, egyetemes és apostoli egyháznak ebben a gyülekezetben való magvetése ti vagytok. Ezért hálát adhatunk Istennek. És ha Isten megengedi, hogy az ember így láthatja, és így élheti meg a maga szolgálatát, akkor rádöbben arra, hogy az sem magától értődő és nem is természetes, hogy hitét megőrzi Isten hűsége.

Mennyire igaz az, hogy mi, akik itt vagyunk, gyerekek és felnőttek, fiatalok és idősek, férfiak és asszonyok, deli legények és megfáradt öregek, egyformán a szívünkben őrzünk – hol felszínén talán, hol egy titkos rekeszében – valami drága csillogást az örök evangéliumból. Hogy a szemekben visszatükröződik, a mozdulatokban testet ölt, a szavakban újra alakot kap az örök evangélium, ez az egyház csodája. Az örök forrás a felszínre tör egy gyülekezet életében, egy keresztyén ember életében. S árad, árad, és új életeket ment meg.

Hálát adok Istennek értetek, testvéreim. Mert beleplántált bennünket, szolgálattévőt és gyülekezetet abba az örök közösségbe, amely mindig megmarad. Amelyből mi majd elmegyünk, talán a nevünket is elfelejtik, legalábbis itt a földön. De az Isten eljövődő örök országában egy kévébe köttetnek és egy kórusban énekelnek mindazok, akik a földön járt egyház tagjaként élhettek és élhetnek.

Ugyanakkor azt is látnunk kell, testvéreim, hogy veszélyek is támadnak ránk. Nem véletlenül ábrázolták a régiek hánykolódó, tengeren úszó, kicsiny bárkaként az egyház hajóját. Nemcsak az első tanítványok földi foglalkozására utal ez a kép – tudjuk, ők halászok voltak –, hanem arra is, ami az egyház örök helyzete marad. Az egyház soha nem fog óriás óceánjárókra, atom tengeralattjárókra, hadihajókra átköltözni. Az egyház helye, az egyház sorsa, az egyház boldogsága, de mondhatjuk így is: az egyház végzete az, hogy mindig ilyen kicsiny hajóban mentetik és tartatik meg.

Az egyház életét végigkísérték a viharok, gyakran támadtak rá veszedelmes szelek is. De az is megesett, hogy a történelmet formáló kegyelmes Isten akaratából voltak szélcsendesebb idők is. Bár kérdés, hogy jobban halad-e a hajó, ha nagyon csendes a tenger? Vagy hála a viharokért? Hiszen a hullám azt jelenti, fúj a szél. És bár hullámszik a tenger, a hajó jobban haladhat előre.

De hát tudjuk, hogy a viharok próbára teszik a hajóban ülőket, hitüket, kitartásukat, reménységüket. A kísértések örvényei nyitják ilyenkor tátongó mélységeiket. Ezért olyan fontos, hogy az első evezősök, az apostolok megfogalmazták, írásban adták tovább Jézus Krisztus evangéliumát, a tiszta és igaz tanítást. Mert az egyház hajója akkor kerülne a legnagyobb veszélybe, ha ezt elfelejtenénk. Mert igaz ugyan, hogy Jézus Krisztus rendelése szerint ebben a hajóban ártuthatunk a túlsó partra, de vannak néha olyan elszomorodott lelkű emberek, akik kiugranak ebből a hajóból. Vannak olyanok, akiket a szirének éneke becsábít a gyilkos tengerbe. Vannak olyanok, akik ott hagyják, mert menekülni akarnak, mert sülyedőnek látják, a tengert túl nagynak és a hajót, ezt a „mentő” csónakot túl kicsinek. Ezért annyira fontos, hogy ne hagyjuk el az egyetlen biztos alapot: a hajót – és a benne ülőket –, a viharos tengeren is megtartó tiszta és igaz tanítást. Az egyházban minden ezen áll vagy bukik. Az igehirdető szolgálata, felelőssége az ma is, hogy Isten igéjére figyelve, az előttünk jártak tanúságtételére hallgatva a nagyon fontos és életmentő

üzenetet továbbadja. Ne tápszereket kotyvasszon, hanem az örök élet kenyerét szolgálja fel a gyülekezetnek.

A gyülekezetnek pedig az a dolga és felelőssége, hogy ebből fogyasszon. Ragaszkodjon az igaz tanításhoz, hiszen nincs üdvösség másban, csak Jézus Krisztusban. Ne feledjük, az ember önmagát meg nem mentheti. Bűnbocsánatra szoruló és bűnbocsánatból élő bűnösök vagyunk. Ezen áll vagy bukik, hogy az egyházhoz tartozunk, itt maradunk-e, megmentetünk-e, vagy pedig elveszünk.

Ezért nem hagyhatjuk, hogy hetyke legények a bűnbocsánat evangéliumát lesöpörjék az asztalról. Ezért nem hagyhatjuk, hogy álságos mesterlegények, varázsló-inasok bűnös emberekre szárnyakat akarjanak ragasztani, mert azzal nem röpül az ember, hanem csak szakadékbá zuhan. És ezért áldott minden száj, amelyik a bűnösöknek szóló evangéliumot hirdeti. És áldott minden szív, amelyik ezt az evangéliumot befogadja.

Ez tartotta meg Thesszalonikában, ezt tartotta meg Korinthusban, ez tartotta meg Wittenbergben, és tartotta meg Kőszegen is a gyülekezetet, nem más. Nem varázslatos papi egyéniségek, hanem az örök élet evangéliuma. Nem nagyszerű, márványba véssett nevű emberek, hanem Jézus Krisztus, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. Ezért, testvéreim, figyeljenek az örök alapra. Hallgassák az evangéliumot, a hamisítatlan, elegyítetlen, néha emberileg talán nehezen elviselhetőnek tűnő, de mégis az örök életet munkáló evangéliumot. Mert ezen kívül nincs más. Ez menti meg az egyházat, semmi más.

A mai kornak nagy kísértése, hogy úgy tűnhet, az emberi egyéniségeknek, az emberi természetnek nagyobb a szerepe, mint korábban volt. Hiszen a régi, évszázadok fejlődése folyamán kialakult rendben mindenkinek volt helye és feladata az egyházban. Azt gondolhatnánk, hogy ma egyes embereken sokkal több múlik, mint régen. Az egyes ember felelőssége elvitathatatlan, akár itt áll a szószéken, akár ott ül a templompadban. De az egyházat az evangélium, a tiszta tanítás tartja meg. Ezért csak ez az egy melódiánk van. Mi nem akarunk mást dudorászni, nem akarunk mást mondani, hanem ennek az egynek a sokszínűségében gyönyörködünk. Akár tavaszi illattal, akár nyári verőfénnel, akár őszi, megszelídült napsugárral hasonlítható is össze. Mert ebben van mindig az élet lehelete.

És ez ébreszti föl az emberben a jó reménységet. Fontos ez a jelző: „jó” reménység. Miért? Van rossz reménység is? Nem minden reménység jó? Nagyon egyszerűen azt kell, hogy mondjuk, nem minden reménység jó.

Mert ha netalán valaki abban reménykedik, hogy majd egyszer az egyház a világ trónusán fog ülni, az rosszul reménykedik. Ha valaki más esetleg arra vár, hogy majd egyszer ő megmutatja, és legyőzi, és leteperi, és földre tiporja ellenségét, és igazságot szolgáltat magának itt a földön, és majd megmutatja mindenkinek, hogy ő az erősebb, az rosszul reménykedik. Aki arra gondol, hogy az egyenlőség úgy valósul meg a népek között, hogy mások ugyanolyan szegények lesznek, mint most mi vagyunk, az rosszul reménykedik. Aki azt kívánja, hogy tanulják meg ezek a büszke nyugatiak, mit is jelent bajban lenni, az rosszul reménykedik. Aki az elmúlt évtizedekben uralkodó ideológia parancsára elhitte, hogy nem kell nekünk mennyország, Isten országa, majd mi magunk megeremtjük itt a földön a szabadság, egyenlőség, testvériség végső rendet hozó országát, amilyen még nem volt a földön, az rosszul reménykedik, mert Isten országa nem valósul meg itt a földön. Aki abban remény-

kedik, hogy valamilyen módon kikerülheti a saját halálát, mert van benne valami örök, romolhatatlan, halhatatlan, ami kikerülheti a „bűn zsoldja-halált” és az ítélet tüzeit, az rosszul reménykedik. Aki abban reménykedik kortársaink közül, hogy talán egyszer majd végre eltűnik a történelem színpadáról ez a kétezer éves, avitt, dohos intézmény, az egyház, az rosszul reménykedik; mert az egyház mindörökké megmarad, ha Jézusé marad. Igen, ezekkel a rossz reménységekkel szemben van jó reménység is.

Erről a jó reménységről mondja igénk: az ember egész szívvel Jézus Krisztus ígéretein csüng, és a felebarátok iránti szeretetben pedig az ebből kapott erővel szép, ízes, jócselekedet-gyümölcsöket tálal fel mások asztalán.

Thesszalonikában az volt a gond, hogy miközben nagyon várták Jézust, reménységük kifordult sarkaiból. Annyira várták, és olyan biztosak voltak abban, hogy még az ő életükben, rövidesen visszatér, hogy nem törődtek hivatásukkal, Istentől kapott feladataikkal, életük napi tennivalóival, és rendetlenül éltek. Pál ezt is rossz reménységnek tartja. Hiszen mi nem tudhatjuk sem a napot, sem az órát, amikor Urunk visszajön. Legyetek tehát készen: higgyetek benne, és éljete az ő akarata szerint.

Más meg talán azt mondja: ki tudja, igaz-e ez egyáltalán, igaz-e, amit a papok beszélnek, igaz-e, amiről az egyház tanúskodik? Az van, amit látok, az van, amit megeszem, amit össze gyűjtök. A hörcsög-természet ilyenkor megeléghetetlen. Halmoz és gyűjt, és a bolond gazdagról szóló példázat szinte megismétlődik: és mi lesz, ha még az éjjel elkéri a te lelkedet?

Igen, van rossz reménység és van jó reménység. A jó reménység az evangéliumra épít. Arra a jó hírre, hogy van bűnbocsánat, vannak feladataink, van hivatásunk itt a földön, és vár bennünket az atyai ház.

Addig pedig – „itt a hajón” – egymásba kapaszkodva, egymásnak örülve, egymásra szeretettel ügyelve, egymásért imádkozva, egymást átölelve, egy szívvel és egy szájjal hálát adunk Istennek. Ámen.

István János

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE

• 2Kor 4,5–7

Az egyháztag felelőssége az egyházért a gyülekezetben

Nem szoktuk bemondani a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapokhoz hasonlóan, hogy hányadik reformációi ünnep ez az idej, az első október 31-e után. A 484. vasárnapi kérdésem hétről-hétre, hogyan ünnepeljem Istennek tetsző módon a meg-szentelés napját. Ugyanez a nap követelménye ma is, a reformáció összefüggésében.

A reformációnak Luther nem hőse. Ezért minden protestáns, katolikus, liberális Luther-kép mitológiátlanításra szorul. Ugyanakkor arra is ügyelnünk kell, nehogy újkori mitológiai szereléssel ruházzuk fel.

Amit Luthernek köszönhetünk, az a következő: felfedezte a Bibliát, és Istennek olyan eszközévé vált, aki „értett” Isten szavának útmutató interpretálásához. Ami ebből következett az egyházban, azt reformációnak nevezem. „Luther megismételhetetlen, soha nem másolható, de a kereszt teológiájának kivételes útjelző táblája.” (Karl Holl, 1917, Berlin).

A szolgatársak megértének, ha Luther kolostorba vonulását úgy értelmezem: meditáció nélkül nincs felfedezés. Csend nélkül szegény marad az igehirdető és kongó az igehirdetés. E meditáció „eredménye” a reformáció kérdése: Wie bekomme ich einen gnädigen Gott? Luther nem volt individualista, aki csak a saját lelkével törődött volna. Kortársaira is gondolt ugyanakkor. Megérezte a másik szerencsétlenségét is.

Pál apostol megértéséhez

Ismernünk kell a kort és a helyet ahhoz, hogy megértsük Pál határozottságát. Kr. u. 56–58 körül írja e levelet. Ebben az időben Korinthus a görög városok legjelentősebbje lehetett úgy, hogy Athén kezd elveszíteni politikai és gazdasági jelentőségét. Pál második missziós útja során – 50 körül – jön rá arra, hogy mekkora missziós terep ez a hely. Ellenkezőleg e tényt így pontosítom magunknak: ne legyen a pogányság fővárosa az a hely, ahova missziói küldetésem szól. Ott akkor és itt ma pezsg az élet a maga előnyével és hátrányával. Jó talajba hull a vétek, a megvetés, a szektás extrémítás. Híressé válik a kicsapongás, a svarcolás, az ígéreteknél való áldozatul esés.

Ezek megemlézése után a másik érdekesség az ApCsel 18,11-ben található: *ott maradt egy évig és hat hónapig, és tanította közöttük az Isten igéjét*, azaz tizenhét hónapon át. Nem vándor-prédikátorkodott, hanem velük élt, közöttük dolgozott, megosztotta velük a hétköznapi gondját, az élet feszültségét, sikertelenségét és meghittsége, szépségét és örömét. Küldetésének egyik leghosszabb szolgálati ideje Korinthushoz köti.

Önmagunk helyzetének értelmezése

Nem mindig szeretetre méltó a gyülekezetünk. Nem mindig van meg igehirdetésünk mélysége sem. De megtanítja nekünk azt is, mit jelent lelkésznek lennünk. Mi a feladatunk, hogy gyülekezeti tagjaink füle kifinomodjék az ige meghallására és szíve annak befogadására és megtartására? Nagyszerű ténynek érzem, Isten ismeri ma is a pásztort és népét. Nem akarjuk önmagunkat prédikálni ma sem, de ő ragyoghat fel a gyülekezet szolgálatán keresztül is.

Az egyház – a gyülekezet

Jézus után Pál apostol szolgálatán keresztül a korinthusi gyülekezetben történt valami. Pál apostol után Lutherig a keresztyénységben történt valami. Luther után egészen a mai gyülekezetekig az igehirdetők szolgálata nyomán is történt valami. Hangzott az evangélium, Jézusról szólt a biznyságtétel, volt hitoktatás a van gyülekezeti élet. Történt valami, és ma is történik valami a „cserépedények” szolgálata nyomán. Templom épült, gyülekezeti ház, óvoda, iskola, történik valami. A reformáció helyes ünnepléséhez mindez hozzá tartozik – elhallgathatatlanul.

Ma is a fő feladat Jézus felé fordulni, hogy megtaláljuk gyülekezetünkben is a tennivalót, hogy történjék olyan, amire épülni fog a gyülekezet holnapja. Ehhez cserépedények kellenek. Törékenyek szolgálata, hogy jelen legyen a tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Így biztosított az érték közelsége és állandó jelenléte az élet kellős közepén.

A megajándékozó ma is Isten. Tehát szolgálatunk nem emberi gesztus, hanem a vele való találkozás „kisugárzása”, fénye és világossága. A mai szolga szolgálata nem visszavonulás, elköltöztetés, hanem egzisztenciális jelenlét, ott-tartózkodás, Krisztus-hirdetés.

A személyes névmások sora „én”-nel kezdődik, igenkben nem ez az eset. Kollektív szolgálat az enyém, azaz gyülekezeti. Itt konkretizálódik a missziói parancs többes száma: *menjete az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!* (Mk 16,15)

Természetes, prédikálnunk kell, de a középpontban az Úr van, aki a szolgálkon keresztül válik láthatóvá ugyanúgy, ahogy a csillagok esetében tapasztaljuk. Éjszaka válik ez láthatóvá, nem féltve a sötétségtől. Tudott a fényforrás, ezért érthető. Az adható tovább, amit kaptunk.

Fontos, hogy a jelenben megtanítsuk az egyház történetét. A reformációt, és azt is, ami azóta történt. Két tényt ismerhetünk meg. Megismerjük az egyháztörténeten keresztül az emberi gyengeségek sorát, de sokkal inkább fel kell ragyogtatnunk Isten hatalmát, nagyságát és szeretetét. Ezért nemcsak tanulnunk kell, hanem tudnunk kell Isten szeretetét felragyogtatnunk.

Jó, ha megtanuljuk az elmúlt évtizedek után, hogy Isten szeretete nem megy az ember rovására. Az Isten parancsolatának ismerete nem megy a gyermeknevelés rovására. A templomban töltött idő nem megy a munkaidő rovására. Az Isten ismerete nem megy a lélek rovására, sőt így leszünk erősekké az emberi lehetőségeink ellenére is.

Imádkozunk! Istenünk! Köszönjük, hogy nem dicsekedhetünk. Hálát adunk, hogy bizonyosságot tehetünk. Adj erőt feladatunk teljesítéséhez. Kérünk, hogy gyülekezeti szolgálatunk neked tetsző legyen. Add, hogy törekeny életünk szolgálata a jövőt szolgálja a te nagy neved dicsőségére. Ámen.

Káposzta Lajos

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 21. VASÁRNAP

• Zsid 12,1-3

Összefüggések

Készülésünkben sokszor segítséget jelent az Ágenda vasárnapra szóló gondolatkör megjelölése. Ez most így hangzik: „Járunk elhivatásunkhoz méltóan a hit harcában.” Ez a harc, küzdelem van előttünk az oltár előtt felolvasott igében, amely a néma lélek kiűzéséről szól. Kudarccal és győzelemmel a hitetlen nemzedék, köztük a Jézussal járó tanítványok tehetetlensége, a hitetlenül is a Mesterhez forduló apa kétségbeeséséből születő Jézusba kapaszkodó bizodalma. S végül a Mester kétlépcsős gyógyítása sorsfordító győzelem a gonosz lélek, az erőtlenség felett. Ennek a tusakodásnak iszonyú küzdelmét vetíti elénk az igehirdetési alapige.

A szélesebb szöveggörnyezet a hit hőseiről, az életet sem kímélő kemény próbakör tanúskodik, Ábeltől az akkori kor keresztény-üldözéseit elszennedő vértanúig. A levél írója a vesztélyben, szenvedések kohójában lévő szívbe kíván erőt, bátorságot önteni a hittörténeti arcképcsarnokkal. Hisz lesz még bőven fenyítés, szenvedés, próba, ami nem törvényszerű, hogy együtt járjon kudarccal, eltántorodással, Istentől való elhajlással. Lehet győzni, egymást segíteni és bízni abban, hogy mélységekben, sötétségen keresztül is átragyog Isten szeretete, amely a rendíthetetlen országba vezet minket.

Különös hangulatú november első vasárnapja. A tél, amely előttünk van, amivel ugyancsak meg kell küzdeni, először mutatja ki foga fehérjét. Mögöttünk pedig reformáció ünnepe, mindenszentek napja, az elhunytakra való emlékezés alkalmá. Ezért nem erőltetett még visszautalni a reformáció harcára, annak kiemelkedő hithőseire. De kapcsolópontot jelent azok hűsége, ragaszkodása Krisztushoz, Istenhez, egyházhoz, akik evangélikus egyházunkban, gyülekezetünkben előttünk jártak. Nagyszülők, szülők, együttműködő testvérek, „fegyvertársak” lehetnek előttünk – már előrementek és még élők. Erőt adó a meg-hitt, csendes emlékezés.

Az Írásra figyelve

Ismerős Pál apostol leveleiben, és több helyen előfordul a Krisztust követő élettel összefüggésben a sportból vett hasonlat. Itt is könnyen fogható, jól érthető a szövegből elének vetített képsor. Életutak, küzdelmes emberi életpályák villanhatnak fel gondolatainkban. S mind között, mögött legfényesebben a Mester földi és egy más valóságba átlépő életútja. Érdemes elidőzni a képsor belső építkezésén.

Diaporámaként úsznak be az egymást követő képek – a készülődés, futás, kereszt és királyi trón képei. Lehetetlen nem észrevenni az irányt, az eltűnő, egymásba olvadó és egymást váltó képek pályáivét, húzását a földi küzdőtérrel a végső cél felé. S kitűnik az is, hogy emberi vívódásainkhoz, hitért és hitben való küzdelmeinkhez miként kapcsolódik, olvad össze Urunk értünk vívott harca, és hogyan hová lép tovább győzedelmesen. Szép, felemelő kép az első: készülődő atléták, lehulló fölösleges ruhadarabok, minden lekerül, ami a versenyben akadályt jelenthet. Ott van a viadalt, a pálya minden pontját figyelő, a futókért, értünk szurkoló nézősereg. Majd az adott jelre meglódul a versenyzők népes tábora. Lassan vált a kép az indulástól, az első lépéstől kezdve az utolsóig a sport szelídebb képe helyett az ádáz tusa, az élet-halál harc döntő pontját jelölő kereszt magasodik fel előttünk. A küzdelmet felváltja a háború, a becsületes viadalt a véres harc. Urunkra, Jézusra irányítja figyelmünket a levél írója ebben az iszonyú tusában. Reá, aki alfa és ómega, aki elkezdte és végigfutotta az Atyától számára kijelölt pályát. Nem azért lett első, mert kiugrott, hanem mert teljesen bedobta magát, és az ellendrukkerekkel nem törődve vállalta a keresztet. Jézus előttünk futott, és mégis együtt fut velünk. A tekintet reá kell szegeződjen, mert e nélkül egy jó lépést sem tehetünk. Illetve előre borítékolható a kudarc, az elfáradás, leállás, kiesés. Az egymást váltó és szemben álló képek sorában az utolsó túleleli tekintetünket e földi küzdőtéren, és a cél a korabeli megfogalmazás és érthetőség szerint Isten királyi széke van előttünk. A nyugvó, illetve kezdőpont ez, ahol elcsitul minden földi, e világi küzdelem, és valami új, más, mozgalmas valóság kezdődik a győztesek számára.

Ezt a célt nem szabad felednünk, sőt futásunk végezetéig ott kell, hogy lebegjen lelki szemeink előtt. Biztató, kitartásra serkentő tudni, hogy a pálya, amelyen futunk a legnagyobb mélységek ellenére is emelkedő, és a legmagasabb helyre visz. Jó ízelgetni és értelmezni a szöveggörnyezetünkben érdekes jelentéstartalmat hordozó, jól ismert és kevésbé ismert szavakat. το νεφος, ο ογκος, ευπεριστατος, η υπομοιη, ο αγων, αφορω, ο αρχηγος, ο τελειωτης, αναλογιζομαι, εκλυω.

A reánk bízottakra gondolva

Alkalmakra, ünnepekre, vasárnapi istentiszteletre hívogatás, lelkipásztori beszélgetések közben lépten-nyomon kiderül, mennyire a létért való küzdelem, evilági célok, babérok töltik be az emberek gondolkodását, törekvését. Jó, hogy a millenniumi év eseményei, jól szervezett alkalmak más síkot is beemeltek az emberek életébe. Még jobb az, hogy lehet, merünk álmodni hazánkban rendezendő futball Európa bajnokságról, olimpiáról. Talán segítség lehet egyházaknak, egyházunknak a statisztikai felmérés: Hányan vallják magukat e honban keresztyéneknek, evangélikusoknak. S bizonyára sokan vannak azok is, akik a kenyérharc, kultúránkat, öntudatunkat őrző, erősítő ünnepek álmódosítás és valamiféle vallásos elkötelezés mellett, ezekkel együtt napról napra vívják a hit szép harcát. Nekik, nekünk szóló biztatás, bátorítás az ige üzenete. A levél erőforrást megjelölő, állhatatosságra buzdító alaphangját kell megszólaltatnunk keresőknek, „pályakezdőknek”, terhektől roskadozóknak, a bűnök hálójában vergődőknek, a pályát elhagyni kívánóknak, az állandó, nehéz küzdelemben ellankadtaknak. Azoknak, akik úgy érzik, kifolyik kezük közül az élet, elfogy izmaikból az erő, és lelki tartásuk megrokkant. Az igében szereplő öt felszólítás azért hangzik, mert akkor és ma külső hatások, belső lelki erőtlenség miatt különösen nehéz a hit harca. S bár nem tetszetős, nehéz, fáradtságos, teljes erőbedobásra készítő a pálya, mégis van értelme kitartanunk, végigfutnunk, mert győzhetünk.

Néhány gondolat az öt felszólításról

Tegyük le!

Átvitt értelemben nem más ez, mint gyónás. Őszinte lelki kipakolás, amikor annyi már a kolonc, ballaszt, hogy lépni sincs erőnk. Ha komolyan használnánk és élnénk vele, akkor semmiféle átvilágításra, a másik életében, bűneiben, botlásaiban való turkálásra, suttogó háttér információra nem lenne szükség. Bizony lehet, Himalájával vetekedő hegy gyűlne össze, mondva csinalt és valós gondjaink, életterheink és szennyes gőnceink halmozából.

Fussuk meg!

Nem vagyunk egyedül, hiszem, hogy tanít az egyháztörténet, még akkor is, ha tudom, más korban, más körülmények közt, másként, de nem másban hittek és éltek a hitben előttünk jártak. A tanúságtevők példája, imádsága, hitből fakadó szava, nekünk drukkolása pályán megtartó állhatatosságunkat növelő erő. Erre kiváltképp szükségünk van, mert a keresztyén élet a mi futásunk, élet-halál harc, küzdelem az *életért*.

Nézzünk fel!

A szabályszerű keresztyén életben, mint a sportban, tilos a doppingszer használata. Mégis van erőforrás, akire tekintetünket vethetjük, a mi Urunk Jézus. Úgy nézhetünk rá, mint pályatársra, aki jól ismeri emberi életünket, és mint örökös világszűcs tartóra, aki mindnyájunkat elindított a pályán, és célba segít. A legnehezebb órákban is csak ő róla ne vegyem le a tekintetemet! Akkor biztosan elérkezem a pálya céljához!

Gondoljatok arra!

Futás közben nem mindegy mire, kire gondolunk. A pálya nehézségeire, akadályokra, gyötrelmekre, vagy a győzelemre. A bennünket letéríteni, leállítani, kiejteni akaró ellensége, vagy Jézus

Krisztusra. Gondolkodj analógiás módon. Vesd össze, mérd fel, találd meg a párhuzamosságot és különbséget Jézus futása és a miénk közt. Nem igaz, hogy bármelyikünk is többet szenvedhet, mint Krisztus a kereszten. Ő büntelenként szenvedett el kenyerlen, életét kioltó támadást tőlünk, bűnösöktől, értünk. De tudtunk meg, döntő pontokon, teljesen azonos a pálya, az övé és a miénk.

El ne csüggedjete!

Ezért írták egykor az egész levelet, ezért hangzik az ige. Micsoda emberfeletti feladat, milyen sok testvérünk arca, élete, szánni való sorsa lehet előttünk. Ide kevés a felszólítás, az emberi erő, tudás, példaadás, megtartani egyedül mindnyájunkat a tőle áradó erő képes. Ezt kérjük és osztjuk meg az együttfutókkal, akik a hit harcában együtt küzdenek velünk.

FELHASZNÁLHATÓ IRODALOM:

A Lelkipásztor 1985. júliusi száma tartalmazza az eddigi homiletikai munkák felsorolóját. Javítandó a jegyzékben: 1984/633. o. a helyes.

Kiegészítés: Lp 1984/515. o. az LVSZ nyitó istentiszteletén Káldy Zoltán igehirdetése, Lp 1993/280. o.

Balikó Zoltán: Isten iskolájában, 726. o.

Scholz László: Fények s felhő alatt, Bátorítás 73. o.

Túrmezei Erzsébet: Csodát virágoztat a jelen, Csak Jézusra nézz 254. o.

Túrmezei Erzsébet: Emberré lettél, hogy emberré legyek, Letenni 201. o.

Smidélíusz Zoltán

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 22. VASÁRNAP • 2Kor 2,3–11

Érdemes elolvasni az igét hangosan, hiszen a gyülekezet tagjai is többségben először hallják a szószerkről. Kérdezzük meg magunktól: milyen benyomást szerzünk a textusról? Mi marad meg bennünk egyszeri találkozás után?

Egyéni sértődöttség él az apostolban, amelyet kivetít az egész gyülekezetre. Érzékenysége – úgy tűnik – nem túlzott, de megbocsátókészsége is kifejezésre jut. Meleg, pásztori hangvétel sorai jellemzője. Aggódik annak lelki állapotáért, aki őt megbántotta. Utal a gonoszra, aki minden emberi kapcsolat megrontója.

Érdekes, hogy nem Krisztusra hivatkozik megbocsátókészségét megalapozandó, hanem arra utal, hogy ha a gyülekezet megbocsátott az ellene vétkezőnek, akkor ő is kész hasonlóan cselekedni.

Mi a tényleges kortörténeti háttér?

Egészen pontosan nem sikerült felderíteni a kutatóknak. Annnyit azonban tudunk, hogy Pál tapasztalatai Korinthusban nem találkoztak elvárásaival. Voltak, akik súlyos, kárhozatos bűnökben éltek. Később Pál szemére vetették, hogy ezeket a személyeket nem róta meg kellő határozottsággal. E látogatás során a gyülekezet egyik tagja nyilvánosan elmarasztalta, egyenesen gyalázta az apostolt. A korinthusi gyülekezet pedig ezt szó nélkül tűrte, a bántó szavakat nem utasította vissza.

Erre a helyzetre címzetten ír levelet Pál, amelyet Titusz visz el a gyülekezetbe. Kettőjük, feltehetően Troászban, végbement találkozásakor tudja meg az apostol, hogy Titusz személyes közbenjárása és a könnyek között megírt levél elérte a kívánt hatást: a gyülekezet többsége elismerte hallgatásának helytelenségét, az apostol sértetgetőt megbüntették, az illető személy is megbánta kijelentését.

Erre válaszol Pál ismét. Ebből a levélből való részlet textusunk

Hol találkozunk igénk a mai gyülekezeti szituációval?

Elégedetlen a gyülekezet lelkészével. A ma igehirdetőjével szemben nagy az elvárás. Szóljon a megtértekhez, építően, biztatón. Szóljon a betévedt szekularizáltakhoz, a hit fontosságát, a megtérés nélkülözhetetlenségét hangsúlyozandó. Szóljon az ifjúsághoz, modern hangvételben, szóljon az öregekhez konzervatívabb fogalmazásban. Legyen határozott, ha kell, kemény, de mégis pásztori attitűdöt mutató. S aztán legyen jó szervező, adó- és gazdasági szakértő. Senkit meg ne sértsen, így senkinek ellent ne mondjon. Lehetne tovább sorolni annak a követelményrendszernek a részleteit, amelynek egyikünk sem tud megfelelni. Így aztán könnyen elégedetlenség üti fel a fejét. Konfliktus támad a lelkész és a gyülekezet között.

Hogyan kezeljük? Számtalan esetben a helyi kolléga már nincs abban a helyzetben, hogy meg tudná oldani a feszültséget. Végül Pál is igénybe vette Titusz szolgálatát. Nem reagált az eseményre, az igaztalan vádra túlzott hevesességgel. Tudomásul kell vennünk, hogy akik emberekkel élnek, dolgoznak, azok a közösség egyes tagjaitól jogos vagy jogtalan kritikákat kénytelenek elszenvedni. Pál, példamutatóan, nem csinál túldimenzionált ügyet a rosszindulatú kijelentésből, hanem hagyja, hogy a gyülekezet is, az illető személy is elgondolkozzék. S aztán felajánlja a megbocsátás isteni rendező elvét, amely egyetlen igazi megoldás, Istentől való válasz a bűnre.

Feszültségek keletkeznek, meggondolatlan kijelentések lelkész és lelkész között is elhangzanak. Több papság gyülekezeteink rákfenéje a lelkészek civakodása, amely aztán metelyezi az egész gyülekezetet. Igazi oka a feszült helyzetnek: nem tudnak már egymásnak megbocsátani, és új lappal indulni. Jól van ez így?

Mit prédikálunk a gyülekezet és Krisztus színe előtt?

Vannak konfliktus-helyzetek, amelyek elkerülhetetlenek az emberi vétek miatt. Nemcsak a gyülekezetben, de a legmeghittebb közösségekben, a családban is. A sokat hangoztatott véleményütköztetések, az érdekkülönbözőségek gyakran vezetnek feszültségzónához. Az elvárások sokfélesége és a teljesítőképesség határa is lehet oka egy közösség rossz légkörének.

Máskor elfelejtjük, hogy a sértődékenység nem keresztény erény. Olykor elég, ha valaki haragos szemmel néz ránk, nem szólva egy indulattal teli mondat elmarasztaló tartalmáról. Máskor a túlzott érzékenység sodor bennünket kibogozhatatlanul kuszált helyzetbe. Ha érzelmeinket nem helyezzük az értelem kontrollja alá, állandó veszélyforrást jelenthet mindennapi találkozásunk az emberekkel.

Vannak emberek, akik megnehezítik életünket, olykor még meg is keserítik. A családban őket szoktuk fekete báránként emlegetni, akik valami miatt kilógnak a sorból. Gyakran a kezelhetlenségig nehéz esetek. Ha igénk eredeti, történeti helyzetére gondolunk, akkor a gyülekezetben élők nehéz esetei jutnak eszünkbe. Nincs egyházközség, ahol ne lenne ilyen személy. Sőt inkább a többszám használata helyes. Olykor a presbitériumon belül egymással ütköznek, máskor a lelkész a célpont. Olykor külső társa-

dalmi konfliktusok csapódnak le a gyülekezeten belül. Ma már pártpolitikai ellentétek is felszínre juthatnak. Nem lehet azonban rendezetlenül hagyni e feszültségekből kialakuló konfliktusokat, hogy híveink ne hordozzák láthatatlan, de valóságos teherként. A lelkiileg megoldatlan helyzet gyakran szomatikus betegségben csapódik le. Ki tudja, hány rákos megbetegedés végső oka mögött rejtőzik pszichés ok, feladott élet, tönkrement emberi kapcsolat?

Vannak helyzetek, amelyekben emberek egyenesen a gonosz hálójába kerülnek. Látnunk kell, hogy a gonosz rendkívül leleményes. Száműzni pedig csak Isten igéjével lehetséges. Ezért nem lehet a gyülekezeti életnek egyetlen szférája sem, ahol Isten igéje ne hangoznék időszerűen, gyülekezetszerűen és korszerűen. Meggyőződése, hogy az apostol is kemény belső tusakodás és lelki vívódás után tudta levelét megírni, amikor már nem ágaskodott magasra benne az önérzete, s újra tudatosult benne, hogy Krisztus színe előtt áll.

Nincs más isteni életrendező elv ezen a világon, mint a megbocsátás. Világunkban tombol a gyűlölet népek, nemzetek, kisebbségek, magukat a másság ruhájába öltöztetők, pártok, érdekcsoportok között. Világunkban újraéled a bosszú, az elszenvedett sérelmek visszaadása. Körülöttünk rendezetlen emberi kapcsolatok sokasága, kuszált egybefonódások, bűnszövetkezetek rendszere. S aztán egy váratlan baleset, s mindennek vége.

Amíg élünk, addig van esélyünk elrontott kapcsolatainkat rendezni, a szívünkben tomboló s újraéledő haragot a megbocsátás tiszta, jézusi indulatával felcserélni. Ahogy Isten is nekünk minden vétket, mulasztást, meggondolatlan szót, elhamarkodott cselekedetet megbocsát Krisztus érdeméért, akként szabad nekünk is, akként kell nekünk is megbocsátanunk. Nem véletlen írja Gyulai Pál: „Kiket szeretsz, s akik szeretnek, Ha bántanak, ha megsebeznek, Ne haragudj rájuk sokáig. Bocsáss meg, hidd enyhedre válik... Oszlik gyanú, megenyhül bánat, Oly váratlan jöhet halálunk, S ha egymástól haraggal válunk, A sírnál késő a bocsánat.”

Ha bölcs, hát könnyen megbocsát az ember, s ez felér egy harci győzelemmel – kiáltja a középkor távolából Dante, az Isteni színjáték halhatatlan szerzője. Igazi győzelem a szívünkben akkor születik, amikor Krisztus győz, s mi feltétel nélkül készek vagyunk szerető hitvesnek, goromba felügyelőnek, kicsinyes gondnoknak, pénzéhes kántornak megbocsátani. Ők pedig nekünk, a legkülönbözőbb jelzővel ékesített papnak bocsátanak meg. Nem ez méltó Krisztus gyülekezetéhez?

Lehetne másként is élni. Lehetne konfliktus nélküli világban élni. Sokak szerint unalmas volna. Hitem szerint Urunk azért engedi az emberi bűn látszólagos érvényesülését, hogy egyszer mindnyáján rádöbbenjünk, csak Isten bűnbocsátó irgalma menti meg e világot, a mi életünket is, a konfliktusok sokasodásától, a gyűlölet izzó tüzétől, a bosszú perzselő pusztításától. Aki pedig nála bocsánatot és irgalmat talált, élhet-e mást, mint bocsánatát és irgalmát kisugárzó életet?

Szebik Imre

Igehirdetés az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanévvzáró istentiszteletén

Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis én általam (Jn 14,6)

Ünnepélyesek és lényegiek ezek a szavak, a mai alkalomra talán túlságosan is annak tűnnek.

Jó helyen vannak a mindeneket megítélő Krisztust ábrázoló képeken, freskókon, homályos katedrálisok festményein, napfényben ragyogó ortodox templomok apszisaiban, még a panonhalmi templom libanoni cédrus szószékén is feliratként, de mi itt és ma csupán egy szerény tedeumot tartunk, egy olyat, amelyet minden évben, egy június végi hétköznapon szoktunk. Igaz, hogy még ennek az ideinek az elején vagyunk, de két órán belül ennek is vége lesz, mint ahogy szokott – legalábbis így reméljük mindannyian.

Ma délután, holnap vagy legfeljebb szűk három hónap múlva az itt ülők nagy része nagyjából ott folytatja életét, ahol most abahagyta: a legtöbb hallgató szeptembertől is meg fogja találni a stúdiumok elvégzésének leggyümölcsözőbb módját, mégha ehhez a mostanitól némileg eltérő szókincset is használ majd, úgy mint tanegység, előadáskód vagy kreditérték. Örömmel látogatja majd az R-04-et, de nehezebb szívvel kopogtat az É-09 ajtaján.

A rektor és a tanári kar tovább vívja Don Quijote-i küzdelmét a minőségbiztosítás követelményének fantomjával;

az irodák dolgozói – hogy a jövő félévben is menjen a szekér – változatlanul magabiztosan nyúlnak majd ceruzájuk után íróasztaluk megszokott pontja felé;

a konyha dolgozói tudtommal jövőre sem tervezik receptgaritúrájuk generális cseréjét, hanem jól bevált szakácskönyveiket használják tovább;

a takarítónők ősztől sem fognak tudni nagyobb rendet várásolni körénk, mert a mostanit meghaladni fizikai képtelenség;

a portások továbbra is a vezető információbirtokosok szolid nyugalmaival kísérik figyelemmel az épületet látogatók bemene- telét és kimenetelét;

a könyvtár könyvvállománya lassan tovább bővül

és a doktoranduszok folytatják disszertációjuk írását a megszokott 1 oldal/hét sebességgel.

Ebben az évben még a végzősök sem fognak tudni rendesen elszakadni az alma matertől, mert a 6. évben havonként visszajárnak majd konzultációkra. Ráadásul ahova mennek – ahogy lenni szokott –, magukkal viszik önmagukat is, céljaikat, lelküket, szeretetüket.

Mintha minden állna. Vagy minden változna?

Még ha ez a látszólagos állandóság nem is rejtené magában a változást, elgondolkodnánk azon, hogy a maihoz hasonló ünnepeken hányszor vehetnénk részt. Hányszor áthatjuk fel kertünket a tavasz jöttével, vagy hogy egy kicsit intellektualizáltabban, szegényesebben mondjuk ugyanezt: hány határidőnaplónk lehet életünkben? Ha a Jóisten hosszú életet ad, úgy hatvan? Ha egymás mellé raknánk polcunkon, nem foglalnának el többet nyolc jó könyv helyénél.

Am ez a látszat-állandóság természetesen nemcsak rejtja a változatosságot, hanem nélküle nem is létezhetne: ami állandónak látszik, csupa egyedi, pótolhatatlan és különleges pillanatból áll. Ezért mondhatja Pilinszky János, hogy „minden ami elmúlt, halhatatlan”; és ezt segítenek megérteni Simone Weil szavai: „azt, hogy valakinek szíve átment-e az isteni szeretet tüzén, nem arról ismerjük fel, hogy hogyan beszél Istenről, hanem arról, hogy hogyan beszél a hétköznapi dolgokról”.

Hétköznapjaink, amelyekben életünk történik, a kisebb-nagyobb változások és látszat-állandóságok szálaiból szövődnek, és e finom élet-szövet szálaait nem mindig lehet követni. Ezért fontos most, a befejezés hálája és az újrakezdés reménye közli ünnepen, Jézus ünnepélyes és lényegi szavaival találkozni.

VAN ÚT, VAN IGAZSÁG ÉS VAN ÉLET!

...lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak – mondja Pál apostol Félix előtti védekező beszédében, és Kierkegaard interpretálásában ez szabadon így hangzik: reszkess Félix, mert bár szavaim ezerféleképpen érthetők, te is fel fogsz támadni, és akkor nem lehet már halogatni, okoskodni, megmagyarázni, akkor világossá válik, hova tartozol.

Jézus hallott szavai a Pantokrator ábrázolásokon fordulnak elő legtöbbször: a keleti szent festészet a Mindeneket Megítélőt az ókori szónokok kéztartásával ábrázolja. A felemelt két ujj az áldás gesztusa, de különös módon a figyelmeztetés is: amikor eredeti, igaz céljainkat gazdasági megfontolásokra, szent felismeréseinket „magasabb szempontokra” és első szeretetünket az érvényesülés kellékeire cseréljük éppen, jó volna, ha volna valaki, aki figyelmeztetne bennünket: van út, van igazság, van élet!

Örülj és reszkess, mert minden úgy igaz, ahogy senki sem csinálja, de te tudod, Jézus hogy mondta!

Tamás apostol teszi fel azt a kérdést, melyre válaszként mondja Jézus a hallott szavait. (*Uram, nem tudjuk, hova megy; honnan tudnánk akkor az utat?*) Tamás jó tanítvány volt. Hitenek lennek mondjuk, pedig nem a tamáskodás, hanem a tamásság fejezné ki jobban, milyen volt. Ha a történetet nem a megszokott dramaturgiai eszközök szerint próbáljuk meg megérteni (utolsó vacsora, lábmosás után János a tanítvány-karaktereket szerepelteti: Júdás, Péter, János, Tamás), hanem egy másik jelképrendszer, Tamás beszédes neve felől közelítjük meg, elgondolkodtató felfedezést tehetünk. Tamás=Didimosz=Iker. Aki iker, sajátosan nem egyedül él a világban. Ha egyedül van, szenved, és kiegészülését keresi. A magyar név is kifejezi ezt: *Ta-más*. Mintha a „fele-más” is benne csengene, ő az, aki másra van utalva. Mondhatna-e Jézus megnyugtatóbb, vigasztalóbb választ éppen neki, mint hogy *személyesen* ő az út? Ez isteni megnyugtató és vigasztalás, hiszen Jézus az Atyák Istenének bemutatkozó szavait használja. Tamás szenvedélyes. Nem tud teoretikus lenni, mint Péter, aki azt kérdezi: *hová megy?* Lé-

nye alapját érintő kérdés, hogy Jézus marad-e vele, vagy sem, és nem tud abban gondolkodni, hogy ha már nem lesz itt, akkor majd hogy kell megkeresni.

Jézus Tamás apostolnak mondott szavait mindannyian halljuk. Mindannyiunkat emlékeztet végletes ráutaltságunk alapvető tényére.

Ha igaz, hogy Jézus az út, igazság és élet, akkor igaz lehet megfordítva is: *az út, igazság és élet Jézus*. Így érthető a folytatás: *...senki sem mehet az Atyához, csakis énáltalam*.

Állandóság – változatosság, megtalálás – keresés, adottság –

felfedezés, biztonság – kaland. Utat járni, igazságot keresni, életet élni sokféleképpen lehet. De az utak egyszer kritikus keresztúthoz vagy istenhiányos emmausi úthoz vezetnek, az igazságelméletek a pilátusi kérdésre vagy újra a valósággal való kapcsolatra utalnak, és az életről szóló meglátások is túljutnak egyszer W. Quine híres-hírhedt meghatározásán: „létezni annyi, mint egy változó értékének lenni”.

Lelkes, jézusi-jánosi értelmű igazságkeresés utunkon egyszer szétfeszíti a jól ismert élet keretét, és ott az vár minket, aki az út, az igazság és az élet.

SZEBIK IMRE

Igehirdetés a regionális millenniumi ünnepen, 2001. június 23-án

Boldog az a nemzet, amelynek Istene az Úr, az a nép, amelyet örökségül választott magának (Zsolt 33,12)

Ezen a millenniumi istentiszteleten áldjuk Istent, hogy megőrizte népünket, nemzetünket ezer év történelmi viharai és politikai megpróbáltatásai között. Boldogok vagyunk, hogy itt vagyunk, élünk, ezer év örökségével, tapasztalatával.

Sokan felteszik a kérdést: mi tartotta meg a magyar nemzetet? A sokféle válasz közül hadd emeljek ki most hármat.

Többszöri újrakezdési képessége, vert helyzetből kész volt magát helyzetbe hozni. Elég, ha most a tatárdúlást követő időre, a török 150 éves pusztító időszakára utalok. Nem kevésbé jelentett újrakezdést 1990 a mai nemzedék életében. Képesek voltunk, kaptunk hozzá erőt.

Befogadó képessége segítette a nemzetet nehéz helyzetekben magára találásában. A török fél Magyarországot felégető pusztítása után feltétlen szükség volt hazánk benépesítésére. Így hívtak eleink különböző nemzetiségű, többek között német és szlovák nyelvű, evangélikus felekezetű személyeket országunkba. Számukra ez az ország néhány nemzedéknyi idő után szeretett otthonukká lett. Az itt élő őseink szíves örömet integrálták őket soraikba.

Harmadsorban az ezer év megmaradásában fontos szerepe volt a *keresztény hitnek*. Azzal a történelmi felismeréssel, amely Szent István király döntése nyomán a különböző törzseket egy nemzetté, azonos hiten gondolkodókká formálta, egészen 1949-ig azonosult az államvezetés. Negyven év történelmi intervallum után újra olyan időszakban élünk, amikor szabadon gyakorolhatjuk keresztény hitünket, és biztatást kapunk egyházi életünk gazdagítására és szolgálatának bővítésére. Istené legyen a hála jószágáért.

Ha pedig felolvasott zsoltárigénkre figyelünk, méltán kérdezhetjük: Boldog-e a magyar nemzet, a ma élők közössége, fiatalok és idősek, a munkában állók és a nyugdíjasok, egyetemisták és munkanélküliek? Erre a kérdésre ebben az összevont formában aligha lehet válaszolni.

De kérdezzük előbb: *mi is valójában a boldogság?* Sokan így válaszolnak: a boldogság *harmonikus, szép érzés*. Mintha közü-

lünk bárki végigtekint a Balaton kék vizén, gyönyörködik nyugalmában. Vagy Mozart klasszikus muzsikájában leli örömét, vagy éppenséggel Munkácsy Mihály festményeire tekint csodálattal. De érzelmvilágát gazdagíthatja egy szép vers hallgatása, és érzéseit nemesítheti egy prédikáció üzenete is. Kitevesszük-e magunkat, érzéseinket gazdagító hatásoknak?

Mi a boldogság? Mondhatjuk: állapot. Kellemes és meghitt állapot, mint a madár számára a fészek melege, mint a gyermeket váró édesanya áldott állapota. Állapot, amelynek több összetevője van. Ha harmonikus kapcsolatban élünk házastársunkkal, jó viszonyban vagyunk munkatársainkkal, ha siker és eredmény kíséri munkánkat, ha egészségünk lehetővé teszi terveink megvalósítását, ha békeség és rend van az országban, akkor lehet a boldogság állapottá, hosszantartó, kellemes közérzettel. Luther a mindennapi kenyér fogalmába sűríti mindazt, ami az élet fenntartásához és a boldog állapot létrejöttéhez szükséges. Ezért magyarázza így a Miatyánk ezen kérését: jó szomszéd, istenfélő felsőbbség, jó időjárás, jó kormány, jó barátok mind mind hozzátartoznak e kívánt állapot létrejöttéhez. Méltán kérdezhetjük: imádkozunk-e mindeztért? Megteszünk-e mindent, ami rajtunk múlik, hogy másoknak is ez a boldog állapot osztályrésze legyen?

Mi a boldogság? Tudás. Valaminek az ismerete, amit más nem tud. Lehet ez a Nobel-díjas tudós felfedezése, lehet olyan művészi képesség, amely másnak nem adatott, lehet egy kuriozitásnak tartott nyelv ismerete, mint pl. hazánkban a vogul, vagy az osztják nyelvben való jártasság. De lehet csupán olyan információ birtokában lenni, amely fontos egy család, egyház vagy az egész nemzet számára. Lehet a hit ismereteinek tudománya, az ígében való elmélyülés, annak jobb, alaposabb és időszerű megszólaltatása érdekében. A tudás valamely formája mindenki előtt nyitott. Isten teremtsébeli gazdagságának sokszínűségéhez tartozik, hogy különböző képességek hajlamát rejtette belénk. Rajtunk múlik, hogy miként kamatoztatjuk magunk és mások boldogságára. Legyen bennünk bátorság és leleményesség e sajátos tudás megszerzésére.

Boldogok vagyunk-e? Talán e néhány gondolat is világossá tette számunkra, hogy a boldogság rajtunk is múlik. Életvezetésünkön, imádságunkon, tetteinken, kapcsolatainkon. A zsol-

táros vallomása azonban arról tanúskodik, hogy a boldogsághoz, egy nép, egy nemzet boldogságához Istennel való kapcsolatának rendezettsége is hozzátartozik, sőt első helyen kell állnia életében és gondolkodásában. Boldog az a nemzet, amelynek Istene az Úr, amelyet örökségül választott ki magának. Ha ez az élő Úr határozza meg döntéseit, ha ennek az élő Úrnak az igéjét komolyan veszi, tovább plántálja az életet a következő nemzedékben, megszenteli az ünnepnapot, áldásként fogadja a pihenést, tiszteli a szülőt és gondoskodik róla, felelősséget hordoz a közösség életéért és a nemzet szolgálatáért.

Isten örökségül választott magának egy népet egykoron. E választottságot azonban Jézus Krisztus Urunk megjelenése óta kiterjesztette minden népre. Így mi is az ő örökségének hordozói vagyunk. Mi ennek az örökségnek a tartalma? Nem kevesebb, mint Isten örök szándékának, mentő szeretetének közvetítése, rendjének ismertetése és hiteles megélése. Mindezt édes anyanyelvünkön mondjuk a reformáció ősi felismerése alapján. Így kapcsolódik keresztény örökségünk a magyar kultúra örökségével. Teremtettségünk alapján tartozunk egy nemzet közösségébe, kereszténységünk pedig Krisztus nagy családjával kapcsol össze bennünket, s tesz elkötelezetté az evangéliumi örökség hordozására.

Az örökséget megőrizhetjük magunk, mintha elásnánk a szántóföldbe, nehogy más rátaláljon. Egy egész nemzedék tette ezt fellemében és kényszerű kiszolgáltatottságában. Az örökséget el lehet tékoználni. Nemcsak a materiális javakat lehet eljátszani a lotón, vagy elkártyázni könnyelmű társaság mulatós óráin, a lelki örökséget is el lehet veszíteni, hiteltelenné lehet tenni, értéktelenné lehet nyilvánítani. Az örökséget tovább lehet adni az utáunk jövő nemzedéknek. Szóban és tettben. Jó példával és Krisztusra mutatással. Bizonyra erre hív ünnepünk, erre kötelez eleink biztató példája, az elmúlt ezer esztendő. Erre hív maga az élő Isten.

Ovidius írja egy alkalommal: A nemzet megtartó helyei: az oltár és a tűzhely. Más szóval a család és az egyház. Vélem, mi készséggel betöltjük küldetésünket, s ha ez a nemzet megtartó erejét szolgáló küldetés, annak még inkább örülünk. Boldog-e a magyar nemzet? Őszintén remélem, hogy egyre boldogabb lesz. Végül Kierkegaard szavaival élve: Nincs boldogítóbb érzés, mintha a másikat jelentek valamit. Legyünk hát a másikat boldogító boldogok családban, egyházban és a nemzetben, egész életünkben. Isten is örül övéi boldogságán, hogy egykor az örök boldogság részeszeivé is tegye őket. A legnagyobb boldogság: Istennek jelentek valamit, sokat, a legtöbbet, annyira, hogy a Fiát is odaadta értelm.

GOTTFRIED HALVER

Ádvent 3. vasárnapja

Lk 3,1–9

Tulajdonképpen egy lelki égháborút kellene most szabadjára bocsátanom, hogy ádvent 3. vasárnapján, a karácsony ünnepére való készülődésünk napjaiban kifejtsem önöknek ezt a Keresztelő János bűnbánati prédikációjáról szóló igét.

Készítsetek mérleget! – így szól a Keresztelő. Hasznos ez a fa? Jó a gyümölcse? Nem? Akkor ki kell vágni.

Készítsetek mérleget! Ezt kellene prédikálnom. Állítsátok szembe egymással a Tartozik és Követel oldalt. A Tartozik oldalon áll „a földön békesség” és „szeressétek ellenségeiteket”, és ott áll a „szeresd felebarátodat, mint magadat”. A Követel oldalon pedig a kis és nagy háborúk állnak, ott áll Biafra (napjainkban Izrael és a palesztinok. A ford. megj.), repülő- és hajókatasztrófák, ott állt a braziliai szükségállapot – ezt kellene mondanom (napjainkban a megoldhatatlannak tűnő délszláv feszültség). A Követel oldalon áll a karácsonyi előkészületek hajszája, ott áll a karácsonyi vásár és a hétvégi nyitvatartások – ezt kellene mondanom. Tulajdonképpen fejükhöz kellene vágnom önöknek az egész felhajtást a karácsonyi ajándékok körül, az angyalhajat és a fát és a gyertyákat és a „Csendes éjt” és az egész nyüzsgést. Tulajdonképpen azon kellene lennem, hogy az egész édeskés hangulat megcsapja az önök orrát. Ennek az igének megfelelően tulajdonképpen a fülükbe kellene kiáltanom, hogy a fűrtöshajú bájos fiúcska apránként 2000 éves aggastyán, aki fogatlan szájával még mindig azt motyogja, hogy „Békesség a földön” – ezt kellene mondanom –, egy aggastyán a bölcsőben, mert attól az éjszaktól kezdve önök nem engedték kijönni őt az istállóból. Viperafajzatok – ezt kellene mondanom –, ördögfiókák – ezt kellene mondanom – vagy talán azt, amit egy fiatal költő fejezett ki:

*Ma felvonulási épület lenne,
vagy talán egy garázs,
vagy egy új lakás szűkössége.*

*Mária talán szajha volna,
vagy munkásnő egy gyárban
és József munkanélküli bányász.*

*Egyre megy – az angyalok éneke,
közleményük még ma is
a békét jelentené számunkra.*

Tulajdonképpen így kellene szólnom. Úgy, mint Keresztelő. Szemükbe kellene vágnom a meztelen igazságot: a fa kivágatott! Igen jól ég a fája! Csak nehogy azzal jöjjenek: „mi hiszünk és templomba járunk!” Keresztelő Jánossal együtt azt kellene mondanom: csak az egyházatokkal ne jöjjetek – ezt kellene mondanom.

*Itt nem segít átok, sem gúny,
nem segít jajgatás, sem ima.
Igaz a hír: a Jóisten
kilépett az egyházból! (Kästner)*

Ma, ádvent 3. vasárnapján, két héttel Szenteste előtt a Keresztelő bűnbánati prédikációjáról ezt kellene mondanom önöknek és még ennél sokkal többet. De én nem mondom ezt, kedves gyülekezet, nem, nem. Nem kell aggódniuk, nem mondom én ilyet. És remélhetőleg önök sem veszik személyesen magukra,

nem veszik komolyan az elhangzottakat. Még ha igaz is lenne ez a mondat: „...a legjobb és legbiztosabb álcázás (azt gondolom) furcsa módon még mindig a tiszta meztelen igazság. Ezt ugyanis senki sem hiszi el”.

És mivel ez – furcsa módon – így van, szűnjék meg önökben is a lelki égháború, mint Keresztelő Jánosnál is. Inkább csináljunk egyszer e helyett mérleget. Csináljunk mérleget ádvent és karácsony ügyében. Remélhetőleg résztvesznek ebben?! Mert – ha megvalljuk az igazat – hozzám hasonlóan önök sem érzik egészen jól magukat a szeretet és család ünnepén, nem igaz? Azt is megígérem, hogy nem gyalázkodom többet!

Ó, először még valamit el kell mondanom arról, hogyan csinálók én mérleget. Mint lelkipásztor magammal viszem önöket egy iparostanuló leányiskolába, egy órára, amelyen vallási ismereteket tanítok. Mesélek egy kicsit az óráimról. Az osztálytermekbe aligha jöhetnek velem. Ez esetben a tanulók sem igen nyilatkoznak meg. De megígérem, hogy szépítés nélkül beszámolok az óráról. Egyetértenelek velem? Akkor hát rajta!

Tetszik tudni olyankor, ha valami számomra nem könnyen megoldhatónak tűnik, ha egy kérdéssel nem tudok tisztába jönni, magammal viszem azt az iskolába, és megkérdem a lányokat. Bementem hát az egyik osztályba. 5. óra a nagyszünet után. Hetente egyszer jönnek iskolába, 8 órájuk van, szakmájukban a második évet töltik. Jó napot, hölgyeim – mondom. Jó napot Halver Úr – válaszolnak. Nem állnak fel, erről leszoktatam őket. Aztán kitöltik a névcédulákat, hogy nevükön szólíthassam őket, utónevükön és magázva. A névcédulák szükségessé, mert négyhetenként 45 percem van osztályonként. Szétosztják tehát a névcédulákat. Aztán a katedrára ülök és megkérdem: mondják meg nekem, tulajdonképpen hogyan ünneplik a karácsonyt? Erre kicsit kesernyésen valamennyien felnevetnek ezek a 17 évesek, és valamelyik azt mondja: inkább azt kérdezze, mit csinál szilveszterkor, tudnék mesélni! – Azt el tudom képzelni – válaszolom –, de a karácsonyt hogyan ünneplik?

Erre aztán elkezdődik. A robbanás balról jelentkezik. Csinos, barátságos leány, udvarias, mindig csinosan öltözött, egyébként alig vesz részt a beszélgetésekben. Azzal kezdi: „Itt ez az ajándékkényszer. Maga is tudja, korábban csak a szülőknek és a testvéreknek kellett valami ajándékot adni, de manapság a nagynéni és a nagybácsi és minden lehetséges rokon elvárja ezt. Múlt évben is megajándékoztam anyámat. Havi száz márkám van, nem lehet hát 50 márkás az ajándék. Aztán meghallottam, amikor anyám azt mondta a nagynanyámnak: a lányom idei ajándéka elég csekély volt. Hát igen, ebben az évben még csekélyebb lesz!”

Azt kérdezem: és a karácsonyt hogyan ünneplik? Ó – mondja ő – tudja, Halver Úr, a szüleim elváltak. Anyám újra férjhez ment és két gyereke van. Én apámmal élek, a szentestét is vele töltöm, neki rajtam kívül nincs senkije. De a többi ünnepnapon aztán darabokra kell az embernek szakítania magát, hogy eljussak anyámhoz és a többi kedves rokonhoz, és kicseréljük az ajándékainkat. Legalább egy napot szívesen töltenék egyedül az ünnepek során!

Az előttem levő padban két leány halkan beszélget és vigyorg. A szilvesztert emlegető és egy másik – ez állandóan fecseg, mondta róla a tanárnő. Én azt mondom: egy nap egyedül, ez azt jelenti, hogy idejük legyen a barátjuk számára, nem? Az osztály kacag. A szilvesztert emlegető kicsit bizonytalan hangon szólal meg: Meghallotta, hogy éppen erről beszéltem? Nem – felelem –, de hát ez magától értetődő. De hát mit csinálnak szilveszterkor?

Bulizunk – mondja a szilvesztert emlegető. És mi történik – kér-

dezem én. Nem én rendezem, magam is vendég leszek – mondja. Ott táncolunk és szórakozunk, beszélgethetünk sportról, a legközelebbi szabadságunkról, kinek mi eszébe jut. És azután azt mondja – és azt hiszi, hogy ezzel világossá tette előttem, miért nem akar hallani sem karácsonyról –, ott mindenesetre jól érezzük magunkat!

Megkérdem: miért nem csinálnak ilyesmit szenteste? Ez nagy derűtséget kelt. Hiszen tudja, milyenek a szülők – mondják a leányok –, szeretet ünnepe és hasonló. Egy évben egyszer legalább igazodhatnál hozzánk. A mi kenyერünket eszitek valamennyien...

Ha maguk határozhatnák meg, hogy mi történjék ezen a két és fél napon, mit tennének? – kérdezem. Csak úgy záporoznak a javaslatok. Kialudnám magam. Elutaznék valahova, ahol van hó. Templomba mennék. Jó volna egyedül lenni. Barát. Buli. Család. Én azt kérdezem: Miért nem tesznek így? Vállvonogatás. Valaki pedig megkérdi: Halver úr, maga mit csinál karácsonykor?

Szenteste: nagynanyám a barátnőjével, plusz anyósom meg a gyerekek –, és folytatom – ünnep első napján előkészületek a Kicsi keresztelésére az ünnep 2. napján. – Mi mást tehetnének? – kérdésre fordítva a szót – mégsem hagyhatjuk őket egyszerűen magukra a karácsonyozásukkal. Bólintanak. Ezek a 17 évesek megértene.

Menedék hely. Azilum – mondom – valahova tartozniuk kell.

Bólintanak. Megértene.

Én pedig azt gondolom, furcsa, hogy ezeket a 17 éveseket a szüleik olyan gyerekeknek tekintik, akiknek gyertyafényt tükröző ragyogó szeme tartozik szüleik karácsonyi ünneplésének megszépítésével, sőt ez a kötelességük. Hálátlan kölykök ezek a 17 évesek – így minősítik őket –, pedig mindenük megvan, de legalábbis csaknem mindenük.

Mindenesetre ezek a 17 évesek megértik, amikor azt mondom: menedék hely, azilum. Mivel ők maguk is szívesen rendelkeznének ezzel a maguk számára, maguk és barátjuk számára, maguk és bulira meghívott vendégeik számára. És nincs helyük a szálláson – gondolom.

Megértene ezek a 17 évesek, amikor azt mondom: menedék hely, azilum. És a lány az elvált szülőkkel azt mondja: az ajándékozásnál mégis csak mélyebb értelme van az egésznek.

És egy másik azt mondja, elvették tőlünk karácsony értelmét, és már csak a homlokzat áll, és most azt várják tőlünk, hogy támasszuk meg azt számukra, nehogy összeroskadjon.

Egy pedig azt mondja, egyedül semmin sem tud az ember változtatni, csak együtt. Megszólal a csengő.

És én azt mondom, kellemes karácsonyt! És ők azt mondják kellemes karácsonyt!

És én vigyorgok és ők is vigyorognak, és aztán az osztályterem ajtaja előtt állok. Ez csak egy óra volt. Sok ilyenről beszélhetnék. De erre nincs időnk. Arról azonban biztosíthatom önöket, hogy ehhez hasonlóak zajlottak le minden osztályban.

Hát ez volt az én mérlegem ádvent és karácsony ügyében. Önök még nem akarják megcsinálni a magukét? Természetesen szeretnék tudni előbb, hogy miért beszéltem el ezt önöknek?

Hát jó: nem tudom, hogy az önök gyermekei közül valaki jelen volt-e ezekben az osztályokban. S ha igen, a gyermekeik beszéltek-e erről? Nekem, a vándorprédikátornak, aki velük négyhetenként 45 perces vallási tárgyú beszélgetést folytat, mindenesetre elmondták ezeket. Természetesen cenzúra nélkül. És mindenki együtt van, katolikusok, Jehova tanúi, mormonok, evangélikusok, egyházból kiléptettek, mohamedánok, olyanok, akik temp-

lomban sem voltak sohasem, az osztályból. Valamennyien. És mind elmondták nekem, hogyan kell karácsonyt ünnepelniük.

Nyugodtan: mondják csak ki: kamaszok! és: fiatalos túlzás! és a többi. Jól tudom: az igazságot – furcsa módon –, nem hiszi el senki.

Nem furcsa az tulajdonképpen, hogy Isten gyermekké lett? Miért nem jött mint felnőtt, szilárd alapelvekkel, kész értékrenddel, egy szóval – felnőttként, egyszerűen „érett” emberként? Miért jött Isten – furcsa módon – mint gyermek?

A prédikáció alapigéje előtt van (Lukács evangéliumában) a 12 éves Jézus története, akinek kérdései meglepték korának tudósait a templomban. Egy gyermek, hát igen, egy tizenkét éves.

És ezt követi Keresztelő János története, aki azt mondja az embereknek: „Keresztelkedjete meg annak jeléül, hogy megváltoztok. Isten újat kezd veletek.” Tehát bűnbánat – gondolkodásunk megváltozása – új átgondolása a fontos kérdéseknek – új nézőpont. Még egyszer: „Keresztelkedjete meg annak jeléül, hogy megváltoztok. Isten újat kezd veletek!”

Tudom, igen tudom, hogy önök meg vannak keresztelve, ez tehát teljesen felesleges. Csak átfutott rajtam egy gondolat. Hiszen csak mérleget akartam készíteni magamnak.

A Tartozik-oldalon itt van a „Békesség a földön” és „Szeresd felebarátodat, mint magadat”. És a karácsony a hajléktalan gyermekkel. És itt vannak a leánytanulók elvált szüleikkel és ez itt a szilveszteri bulijával, a másik meg a színlelt örömeivel. Itt állnak és azt mondják nekem: boldog karácsonyt és vigyorganak hozzá, és én is visszavigyorgok.

A Követel-oldalon pedig megtaláljuk a gyülekezetek hitét, az istentiszteletre járást vasárnaponként vagy a karácsonyesti templomlátogatást, itt van a homlokzat: a család ünnepe és a jászolbölcsőből felépített homlokzat, a jászolbölcsőben fekszik az aggastyán és ezt motyogja: „Isten újat kezd veletek, Isten újat kezd veletek, Isten újat...” Hiszen tudják – amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek –, de senki sem veszi komolyan.

Ezt sem hiszi el nekünk senki.

Gyakran állok ott egy tanítási óra végén így. És mérlegelem: valamit mondanom kellett volna ezeknek az Isten újatkezdéséről és a bűnbánatról és hitről ahelyett, hogy velük együtt az igazságot akartad volna megtalálni a sok színlelés és béke- meg örömhomlokzat ügyében. És mérlegelem, hogy irgalmasabb dolog lett volna, ha elhallgatom önök előtt az igazságot.

Aztán valamelyik osztályban folytatott ilyen beszélgetés után gyakran gondolok arra is, hogy ha nem lett volna bátorságunk megállapítani, hogy romok között állunk, házasságok, családok és az istentisztelet ünnepelésének romjai között, akkor nem ismertük volna fel, hogy közös akarattal újat kell kezdenünk. Hiszen ő, az Úr is megmondta egyszer, hogy minden napon velünk van, nemcsak különösen a szent napokon.

Azzal a kérdéssel is szembe kell néznem, hogyan van az, hogy akinek elváltak a szülei, mégis, ennek ellenére, barátja van. Tulajdonképpen furcsa. Aztán becsöngetnek a következő órára. És bemegyek a soron következő osztályba. Azt mondom – jó napot hölgyeim, és ők azt mondják – jó napot, Halver Úr. És kitöltetem a névcédulákat, hogy nevükön szólíthassam őket. „Személynév” és „Maga”. Aztán a katedrára ülök és megkérdem: „Mondják, hogyan ünnepelik maguk tulajdonképpen a karácsonyt?”

Kedves gyülekezet, így fest az én mérlegem. Látták: az egyháztól nem sok szó esett benne, és egészen le sem zárható így ez a mérleg, valami még hiányzik belőle. Köszönöm türelmüket.

Igaz is, mi van az önök mérlegével? Csinálják meg otthon! Esetleg együtt a gyermekeikkel. Talán hajlandók rá – ádvént 3. vasárnapján, szenteste, a szeretet és a család ünnepe előtt 14 nappal.

Áment aligha tudok mondani most. Mert ennek az igehirdetésnek nincs még vége, csak akkor, ha majd önök is elkészítik mérlegüket.

Fordította: Tekus Ottó

Igehirdetés a Szilágyi Dezső téri templomban 2001. augusztus 19-én

Lk 18,9–14

A millenniumi ünneppsorozat záróakkordjaihoz érkeztünk. Szívünkben hála ébred. Magyarországon, összetartozásunk tudatában megerősödünk. Áldást kértünk holnapunkra, és megfogalmaztuk, mit kell tennünk jövőnkért, hogy megmaradjon a nemzet, növekedjék a fiatal nemzedék, szilárd legyen az erkölcs, s mindenki emberi méltóságának megfelelő életkörülmények között éljen.

Jézus példázata szerint két ember ment fel a templomba imádkozni. Tudtak valamit, amit a 21. század embere kétségbe von. Imádság nélkül nem lehet élni. Hozzá tartozik életünkhöz, mint a levegővétel. Mert az imádság felülről való erő érkezése hozzánk. Mert az imádság az isteni áldás megajándékozottságának útja. Mert az imádság a köszönet szava, mert az imádság teherletétel annak kezébe, akinek van ereje hordozni azt, amit mi már alig, vagy egyáltalán nem vagyunk képesek továbbvinni.

Méltán vallja István király: „Imádkozz..., hogy valamennyi alattvalóddal együtt gondtalanul, ellenséges támadásoktól nem háborgatva, békében végezhess életed pályáját.”

Luther pedig így biztat: „Testvéreim, imádkozzatok szívvel-szájjal otthon is, a templomban is, mert az imádság tartja a világot. Különbön ugyancsak rosszul állna.”

Két ember ment fel a templomba. Az egyik farizeus, a másik vámszedő volt. Szimpátiánk a frappáns imádságot mondó vámszedőé az első pillanattól kezdve. Jézus is őt emeli magasra. Ha közelebbről vizsgáljuk a példatörténetet, a véleményünk összetettebbé válhat. Jézus sok jót mond el a farizeusról. Komolyan veszi az élet rendjét meghatározó isteni törvényeket. Emellett böjtöl, imádkozik, és anyagi javaiból többet ad Isten s egyháza céljaira, mint amennyit a törvény előír. Életvitele modell értékű lehet gyermekei, unokái és szűkebb környezete számára. Hol van a baj mégis, ami miatt Jézus elmarasztalja?

Önmaga értékelésében, gondolkodásában. Különbnek tartja magát másoknál, jelesül a vámszedőnél. Kevélyisége visszatükröző, dölyfössége visszatetsző, vallásos gőgje Jézus szemében elviselhetetlen. Ma azt mondanánk, túlértékeli önmagát a másik hátrányára. Ilyen gondolkodással nem lehet Isten előtt kedves az élete, és személye nem nyeri el emberek tetszését sem. István király egyik intelme így szól Imre fiához: „Semmi sem

emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölet.”

Ezzel szemben a vámszedő, mindenki által megvetett, a társadalom perifériájára szorult személy, még tanúként sem fogadták el őket a bíróságon. Tudták róluk, hogy gyakran az előírt vámösszeg többszörösét hajtották be a határon átkelő polgároktól. Így könnyen építettek szép családi házat maguknak s utódaiknak. Mindenki tudta róluk, hogy anyagi javaikat hamis úton szerezték. Becsületük és tisztességük nagyon megkérdőjelezett volt sokak szemében. A vámszedő egyet mégis tudott. Tisztában volt életvitele társadalmi megítélésével és Isten előtti felelősségével. Nem volt kétséges számára az sem, hogy az ítélő Úr előtt csak elmarasztalásban lehet része. Jól ismerte önmagát. Ezért csendül fel ajkán az ötszavas imádság: Uram, légy irgalmas nekem bűnösnek!

Ezen az estén az ige tükrében vizsgálhatjuk életünket s gondolkodásunkat. Teszünk-e annyit jót, mint a farizeus? Tiszteljük-e annyira Isten törvényét, mint ő? Vagy bennünk is megszületik a másokat lenéző, kevély, dölyfös magatartás? A vallásos gőgnél pedig semmi nem taszít jobban embereket Istentől, keresztyén gondolkodástól. Olykor magyarságunk megélésében is hasonló vétekbe esünk. Hasonlítgatjuk magunkat másokhoz, pedig a mércét Isten állítja fel. Igaz, egy nemzetnél sem vagyunk különbek, de egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók!

A valóságos kérdés pedig ez: képesek vagyunk-e oly őszintén Istenhez kiáltani, mint a rovott múltú vámszedő? Uram, légy irgalmas nekem bűnösnek! A farizeus élete tiszteletre méltó volt, a gondolkodása taszító. A vámszedő élete megvetésre méltó, a gondolkodása őszinte s imádsága követésre méltó, ezáltal kész megújulni, s újat, más életet kezdeni.

Imádkozni jöttünk ma Isten hajlékába. Kiáltunk hát együtt: Urunk! Légy irgalmas meg nem született gyermeinkért, elkövetett vétkeinkért, eltékozolt időnkért, amelyben oly kevés óra jutott neked. Meggondolatlan vásárlásainkért, amikor fölöslegesen vetünk luxus árut, a rászorulóknak pedig nem jutott betevő falat. Bocsásd meg elrontott kapcsolatainkat, titkos bűneinket, amelyeket egyedül te ismersz. Urunk, légy irgalmas nekünk, bűnösöknek. Hordozd kegyelmesen hazánkat, oltalmazd nemzetünket! Te adj boldog, bátor, felelős újrakezdést az újabb ezer évben! Ámen.

Tanévnyitó istentisztelet*

Zsid 12,8

Mostanában gyakran eszembe jut a Ludas Matyi egy régen látt karikatúrája, amelyen egy parkban a padon egy fiatalember szenvedélyes szerelemmel csókolózik egy gyönyörű nővel – a pad másik végén meg ott ül egy fogatlan, ezer-ráncú öregember, aki a következőt mondja: Na, ide hallgasson, fiatalember! Ha fizet nekem egy ezrest, elmesélem magának, hogyan csináltam én ezt fiatalkoromban...

Fanyar helyzet. Ugyan kit érdekelnek a rég elcsattant csókok, kit érdekelnek az öreg réges-régi emlékei? Hol van már a tavalyi hó? Hiszen a szerelemben éppen az a jó, hogy személyes, hogy az enyém, s a róla szóló mesélgetés semmit nem ér. A szimpátiám rögtön az ifjú páré.

Ugyanakkor be kell vallanom nektek egy nagy félelmemet: attól félek, hogy hasonlítani fogok erre az öregemberre. Nekem is vannak ugyanis emlékeim, s hozzájuk kötődően nagyon fontos dolgok az életben, amelyek nélkül én már élni nem tudnék. Számomra is fontos az első csók, fontos az a légkör, amiben felnőttem, gimnazista élményeim, fontos, hogy éppen kezdődő felnőtt fejjel éltem át azt a rendszerváltást, ami ma már érettségi tétel történelemből. És fontosak azok az átvirrasztott-átbeszélgett éjszakák, azok a nyári ifjúsági találkozók, a barátságok, a szívet szorító szegény és a megbocsátás szárnyat adó órái, fontosak azok a mozgássérültek között töltött napok, amelyek szép lassan, szinte sors-, tehát ajándékszerűen megérlelték bennem a tényt, hogy a saját életemet csak Krisztus jelenlétében, csak keresztyén emberként tudom elképzelni. Bennem van a születő istenhit lendülete, és nagyon szeretném ezt veletek megosztani. Mert fontosnak tartom, mert én magam is ebből élek.

De ez kit érdekel? Kinek fontos rajtam kívül, hogy mi történt velem másfél évtizede? Hol van már a tavalyi hó? – kérdezhetnétek. És milyen igazatok lenne: a ti életetek nem abból áll, hogy az előttek lévő generációk életét újra éljétek, hanem hogy a magatokét megtaláljátok. Nektek nem az a fontos, hogy Hegedűs Attila miben hisz, milyen élményekbe kapaszkodhat, hanem az, hogy ti miben hihettek, a ti számotokra mik lesznek azok az élmények, amelyek egy életre elkísérnek, támaszt adhatnak. Ahogy benneteket nem az én első szerelmem érdekel, hanem a sajátotok, úgy nem az én hitem, világlátásom a fontos, hanem a ti saját, talán még születő hitetek, az, ahogyan ti akarjátok megismerni s magatokévá tenni a világot.

Sőt, jaj nektek, ha megelégedtek a másodlagos élettel, azzal, amit másoktól kaptok – ha nem ti vagytok szerelmesek, hanem csak a Tv-ben bámuljátok a különböző brazil szerelmi konfliktusokat, ha nem ti kérdeztek rá az élet értelmére, hanem lustán elfogadjátok mások kérdéseit és válaszait, ha – egyik kedves hasonlatommal élve – olyan meggyespitét akartok, amiből a mag előre ki van köpve. Jaj nektek, ha a saját életetek csak fénymásolat, ha megelégedtek azzal, hogy mindazt, ami igazán fontos az életben, csak közvetett módon ismeritek meg.

Igazatok van: az életetek legyen a tiétek. De valamire azért

hadd figyelmeztesselek benneteket. Az, hogy az öreg apóka hogyan volt szerelmes annak idején, senkit nem érdekel. De maga a szerelem, a vágy a másik után a mai napig élő, ma is ugyanolyan központi, mint 50 vagy 500 éve. Ezért dobban meg a szívem ma is, ha szerelmes verset olvasok, legyen az József Attiláé – aki születésem előtt már 35 évvel meghalt –, vagy az Énekek Énekéből való, ami szerény számítás szerint is legalább 2500 éves. Az is biztos, hogy sokatok számára a régiek hazaszeretete, nemzettudata talán csak történelmi kuriózum. De ez nem jelenti azt, hogy a ragaszkodás a helyhez, amelyen élünk adatott, szintén csak a régiek beütése lenne. Ezért van az, hogy újra és újra meghatódom az életét az azóta már beépített grundért feláldozó Nemecek történetén, s hogy táborokban szívszorultva énekelem én is: miénk itt a tér, mert mi nőttünk itt fel...

Mert különbséget kell tennünk: vannak alapvető dolgok, amelyek nem változnak, s vannak élmények, amelyek elszállnak az időben. A tény, hogy egy emlék elmúlik, elveszti fontosságát, még nem jelenti, hogy az is ideiglenes lenne, amiről szól.

Igaz ez a hitre is. Nekem van egy vallásosságom, egy egyházi kultúráim, ami talán csak nekem fontos. De tudom, hogy van Valaki, aki ezerszer fontosabb ennél. Van egy találkozás, amelyik mindannyiunk életében egyaránt fontos lehet, még ha nem is egyformán. Én hiszem, hogy a Zsidókhoz írt levél szerzője nem véletlenül merete mondani: tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. A nagy találkozás Krisztussal minden korban igaz lehetőség.

Az, hogy én hiszek Krisztusban, titeket valószínűleg nem hat meg. Ez nem baj. Csakhogy ugyanez a Krisztus-kapcsolat tartotta életben édesapámat ezerféle betegsége ellenére is – pont ma hatvan éves. És ugyanaz a hit segítette nagyapámat, akinek korosztályával együtt végig kellett szenvednie két háborút, egyet kisgyermekként, egyet felnőttként, el kellett viselnie örült rezsimet és azok villámszerű cserélődését s mindezt hittel, szeretettel tette.

Három nemzedék, amit személyesen ismerek, s ha időnk lenne, mehetnénk tovább, egészen a kezdetekig. Különböző generációk, különböző típusú személyiségek, különböző élethelyzetek, olyanok, amelyeknek nem nagyon van mit kezdeni egymással, és mégis ugyanúgy kérdeznek, s ugyanott találják meg a választ: Krisztusnál. Ezen nemzedékek mindegyike felteheti a kérdést, ha elődeire tekint: hol van a tavalyi hó? Hol vannak a tegnap emlékei? És ne legyenek illúzióitok, fel is tették különböző formában. Minden nemzedékben megvan a vágy, hogy saját maga találkozzon a Legfontosabbal, azzal, amire életét építheti. De keresése közben minden nemzedék ugyanazzal a Krisztussal találkozik, az emberré lett Igével, Isten megtestesült szeretetével.

Keressétek a találkozást! Ne azt, amelyik az előttek járókének másolata, hanem azt, amelyik minden nemzedék életét alapvetően meghatározza. Ne elégedjétek meg a régiek poros válaszaival, hanem kérdezzétek azt, akit a régiek is kérdeztek, immáron kétezer éve. Nem kell, hogy fontosnak tartásotok a szokásokat, de fontos, hogy nyitottak legyetek az azzal a Krisztussal való találkozásra, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Ámen.

* Bonyhád, Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, 2001. augusztus 29.

A Lelkipásztor októberi száma egy Luther-prédikációval emlékezik meg *Reformáció ünnepéről*. (Luther Márton egy másik, advent 4. vasárnapjára szóló igehirdetését következő számunkban közöljük.) Közlünk továbbá a reformáció korának egy különleges témájával foglalkozó tanulmányt (362–364. old.).

Néhány aktualitás határozza meg egy következő tartalmi egységünket: közzétesszük az *orosházi találkozót* valamennyi, plénumon elhangzott igehirdetését és előadását, valamint két értékelő visszatekintést (369. és 382–383. old.); közöljük az augusztus 19-i protestáns istentisztelet két igehirdetését (361. és 399. old.)

Kitekintés rovatunkban egyrészt elkezdjük a felkészülést az LVSZ következő nagygyűlésére (365–366. old.), valamint a helyzetet mélyen ismerő vezető segítségével nyerünk bepillantást az észak-ír konfliktus kulisszái mögé (366–368. old.)

Igehirdetés rovatunkban megjelenik két az előző számból helyhiány miatt sajnálatosan kimaradt igehirdetés (394–396. old.), valamint közöljük G. Halver egy szokatlan hangvételű, advent 3. vasárnapjára szóló igehirdetésének csaknem teljes szövegét, amelyet Tekus Ottó ny. lelkész juttatott el szerkesztőségünkbe. Olvashatják a bonyhádi gimnázium tanévnitő ünnepélyén elhangzott igehirdetés szövegét is.

Az igehirdetési előkészítőket ebben a hónapban egyházunk püspökei és püspökhelyettesei készítették.

Örömteli olvasást kíván

a szerkesztő

Októberi számunk szerzői

Béres Tamás lelkész – Budapest

Bozorády Zoltán lelkész, püspökhelyettes – Nyíregyháza

Bölcskei Gusztáv református püspök – Debrecen

Brewer, John D. szociológia professzor – Belfast

Csepregi Zoltán teológiai tanár – Budapest

Gáncs Péter lelkész – Budapest

Harmati Béla püspök – Budapest

Hegedűs Attila lelkész – Bonyhád

Ittész János püspök – Győr

Káposzta Lajos lelkész, püspökhelyettes – Soltvadkert

Mikola István egészségügyi miniszter – Budapest

Pángyánszky Ágnes lelkész – Pilis

Ribár János lelkész, esperes – Orosháza

Smidéliusz Zoltán lelkész, püspökhelyettes – Surd

Szabó Lajos teológiai professzor – Budapest

Szebik Imre püspök – Budapest

Közreadunk továbbá egy Luther-prédikációt, valamint Gottfried Halver egy igehirdetését.

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

e-mail: mariann.matrai@lutheran.hu

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Olvasószerkesztő: Laczi Roland. Műszaki szerkesztő: Galgóczi Andrea. Tördelés: Rezessy Szabolcs.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel./Fax: 317-1108

e-mail: sajto.osztaly@lutheran.hu

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter mb.

Egy szám ára: 390 Ft. Előfizetési díj 1 évre: 4680 Ft

Külföldi előfizetések: szomszédos országokba (postaköltséggel együtt) évi 8800 Ft, egyéb külföldi országokba 9800 Ft/77 DEM vagy 50 USD.

A borítón: Confessio Augustana (Györköny, 1724).

A fotót Molnár Géza készítette. A borítót ifj. Harmati Béla tervezte.

Készült a Plantin Kft. nyomdájában.

ISSN 0133-2821